

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 18 Αυγούστου 2024 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 834

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΠΡΟΥΝΤΖΟΣ

Χωρίς πρόσθετη χορηγία δεν θα τα βγάλει πέρα η πρωτεύουσα

Τον κώδωνα του κινδύνου για την οικονομική κατάσταση του Δήμου Λευκωσίας κρούει ο δήμαρχος της πρωτεύουσας Χαράλαμπος Προυντζός. Υπογραμμίζει ότι με τα σημερινά δεδομένα ο δήμος δεν θα είναι σε θέση να παρουσιάσει ισοσκελισμένο προϋπολογισμό, και τονίζει την ανάγκη για πρόσθετη κρατική χορηγία. **Σελ. 5**

ΗΠΑ-ΚΥΠΡΟΣ

Τι αναμένεται από τον νέο πλανητάρχη

Πώς θα μπορούσε το αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ να επηρεάσει τις κυπριο-αμερικανικές σχέσεις; Τις απόψεις τους καταθέτουν στην «Κ» ο αναπληρωτής καθηγητής Συγκριτικής Πολιτικής Γιάννος Κατσουριδής και ο αναπληρωτής καθηγητής Διεθνών Σχέσεων Μιχάλης Κοντός. **Σελ. 7**

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Μία ύστατη προσπάθεια

Υστατες προσπάθειες για εκεχειρία στη Γάζα εκτυλίσσονται και θεωρούνται ως την τελευταία ευκαιρία για την αποτροπή ενός μεγάλου περιφερειακού πολέμου με άγνωστες επιπτώσεις. **Σελ. 22**

ΕΛΛΑΔΑ

Από την Παλλήνη, στη Βουλή

Σελ. 20

Τρία ανοιχτά μέτωπα για τον πρόεδρο

Ο Σεπτέμβριος κρίνει το Κυπριακό, συνεργασίες και την εικόνα του

Ενα κρίσιμο φθινόπωρο θα έχει να αντιμετωπίσει ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης. Στο Κυπριακό αναμένονται εξελίξεις, ενώ η άτυπη εκκίνηση διεργασιών για τις βουλευτικές εκλογές του 2026 βάζουν

στο κάδρο των συζητήσεων τις συνεργασίες και το μέλλον της συγκυβέρνησης. Πόσο εύκολη είναι άραγε η συμβίωσή τους μετά την εμφανή δυσφορία τους από κινήσεις του προέδρου; Ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα

κληθεί συνεπώς μαζί με το Κυπριακό να εξετάσει το μέλλον της εσωτερικής του διακυβέρνησης, τους συμμάχους του, αλλά και το κληροδοτήμα του αν θέλει να διεκδικήσει επανεκλογή. **Σελ. 3**

Το σημείο απ' όπου ξεκίνησε η πυρκαγιά, στον Βαρνάβα, δίπλα σε κατοικίες.

ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ

Η ακτινογραφία μιας καμένης γης

Μία εικόνα ολοκαυτώματος κατέκλυζε τις οθόνες την περασμένη βδομάδα, όταν η Ελλάδα αντιμετώπιζε –ακόμη ένα καλοκαίρι– μία μεγάλη φυσική καταστροφή στην Αττική. Ενα σημαντικό κομμάτι της

πυρκαγιάς εξελίχθηκε ανάμεσα σε αγροτοδασικές εκτάσεις χαμηλής, κυρίως, βλάστησης βόρεια και ανατολικά της λίμνης Μαραθώνα και στις βόρειες υπώρειες της Πεντέλης, σε έδαφος κατά βάση και εκ φύ-

σεως βραχώδες και πετρώδες με χαμηλή, φρυγανώδη βλάστηση. Από τη συνολικά πληγείσα έκταση των 104.000 στρεμμάτων, ποσοστό περίπου 10% συνιστούσε υψηλό δάσος με δενδρώδη βλάστηση. **Σελ. 21**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Στην Ντι Κάρλο η σκυτάλη για τριμερή

Τα δέλεαρ για Τουρκία

Μετά την ανεπιτυχή προσπάθεια της Ανχέλα Ολγκίν για τριμερή, η σκυτάλη παίρνει η αναπληρώτρια γ.γ. ΟΗΕ, Ρόζμαρι Ντι Κάρλο, η οποία θα επιδιώξει να φέρει τις δύο πλευρές στο τραπέζι των συνομιλιών τον Σεπτέμβριο. Οι διενθεις μεσολαβητές αναζητούν «ικανό δέλεαρ» προκειμένου να πεισθεί η τουρκική πλευρά. **Σελ. 4**

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Αβέρωφ Νεοφύτου

Υπάρχει (ακόμη) παράθυρο ευκαιρίας στο Κυπριακό. **Σελ. 6**

ΚΥΠΡΟΣ

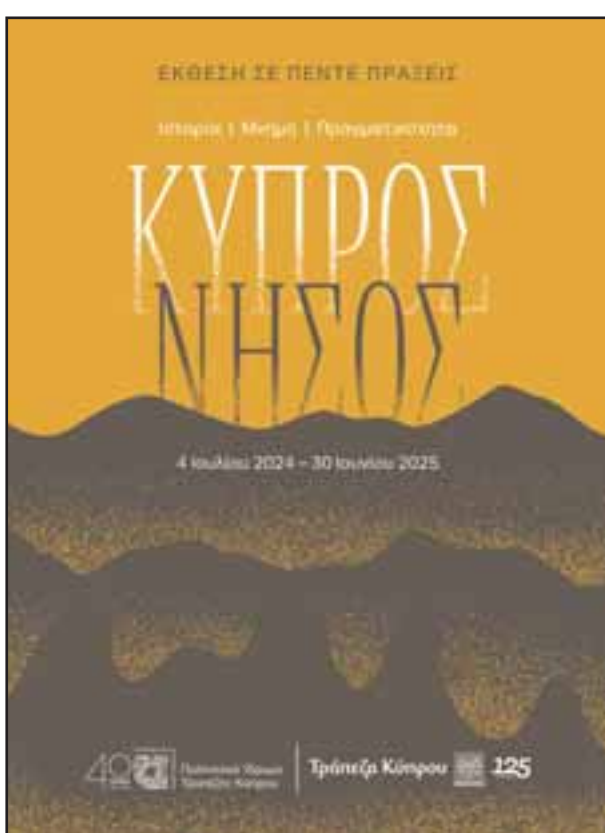
Στα γρανάζια των fake news

Ο πόλεμος Χαμάς-Ισραήλ στη Γάζα, μετά την 7η Οκτωβρίου, δημιούργησε ένα νέο πεδίο παραπληροφόρησης με πολλαπλά επίπεδα όσον αφορά την Κύπρο, αλλά με τα ίδια ποιοτικά χαρακτηριστικά ως προς τη μεθοδολογία. **Σελ. 8**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Χωρίς εκπτώσεις

Η υπόθεση του τερματικού στο Βασιλικό μπορεί να υποχώρησε ως είδηση τις τελευταίες μέρες, λόγω και της θερινής ραστώνης, όμως είναι σημαντικό να φωτιστεί σε όλες τις πτυχές της. Να μην ξεχαστεί, καθώς έχει τραυματίσει τους θεσμούς, έχει όμως πλήξει –για άλλη μια φορά– την εικόνα της χώρας στο εξωτερικό. Πολλά είναι τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν για τους πολιτικούς χειρισμούς που έγιναν. Το τερματικό δυστυχώς αποτελεί ακόμα ένα στίγμα και πηγή δυσπιστίας για τη λειτουργία του κράτους. Είναι λοιπόν στοιχείο η διαλεύκανσή του χωρίς εκπτώσεις, αυτή τη φορά.

ΤΡΑΠΕΖΕΣ - ΒΟΥΛΗ

Εξακαθαρίζουν τους λογαριασμούς τους

Από τον Σεπτέμβριο θα δούμε νέες «αναμετρήσεις» της Βουλής με τις τράπεζες για θέματα που άπτονται επιτοκίων, χρεώσεων, εξυπη-

ρέτησης πελατών, βελτιστοποίησης του πλαισίου των εκποιήσεων και υιοθέτησης επιπρόσθετων φόρων. **Οικονομική, σελ. 3**

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Εντυπωσιάστηκε από το φως

Ο διευθυντής του Ιδρύματος Χένρι Μουρ, Γκόντφρι Γουέροντεϊλ, μιλάει στην «Κ» για τη σχέση του Βρετανού γλύπτη με την Ελλάδα, με αφορμή την έκθεση «Henry Moore and Greece», στην Αθήνα. **Τέχνες, σελ. 1**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Η ψήφος γύρω από το «εθνικό εμείς»

«Η λογοτεχνία προσφέρει ανεκτίμητες περιγραφές του κοινωνικού κόσμου και μας επιτρέπει να συλλάβουμε το περίγραμμα της κοινωνικής δομής», λέει ο φιλόσοφος και κοινωνιολόγος Ντιντιέ Εριμπόν. **Σελ. 4**

SQUARE BANG UNICO KING GOLD CERAMIC

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

October 9th, 2024
Nicosia Municipal Theatre

digital agenda

CYPRUS SUMMIT

**Digital
Democracy**
Digitalisation,
Innovation &
Participation

POWERED BY

Bank of Cyprus

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Η τρέχουσα τουριστική περίοδος με την αυξημένη παρουσία επισκεπτών στην περιοχή αλλά και περιβαλλοντικοί λόγοι που προνοεί η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση, όπως η φώλεοποίηση των κελώνων, μπορεί να έχουν παγώσει την όποια πρόοδο επί του πεδίου για τα έργα στο οδικό δίκτυο, συγκεκριμένα αυτά που αφορούν την αποκατάσταση των αστοχιών στην Α΄ Φάση, όμως δεν ισχύει το ίδιο για τις απαραίτητες διεργασίες ώστε να ληφθούν οι τελικές αποφάσεις από το Υπουργικό Συμβούλιο για την αναθεώρηση των έργων στην Α΄ και Β΄ φάση του έργου.

Τη δεδομένη στιγμή δύο είναι τα μεγάλα ερωτήματα για το οδικό δίκτυο του Ακάμα. Το πού βρίσκεται το θέμα για την επανέναρξη των έργων και το πόσο κοντά είναι η ολοκλήρωση της πειθαρχικής έρευνας για την απόδοση ευθυνών, ένα ζήτημα το οποίο συνδέεται με την άσκηση κριτικής προς την κυβέρνηση από κόμματα που ζητούν να δοθούν στο φως οι τρεις διοικητικές έρευνες που έχουν προηγηθεί, κάνοντας λόγο για συγκάλυψη.

Όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», και για τα δύο ζητήματα είναι προγραμματισμένο στο τέλος Αυγούστου το Υπουργικό Συμβούλιο να λάβει ενμέρωση από την υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Μαρία Παναγιώτου, ώστε να ληφθούν τελικές αποφάσεις και να ανακοινωθούν χρονοδιαγράμματα για τα έργα.

Το εργοτάξιο στην Α΄ Φάση έχει ασφαλιστεί πριν την έναρξη της

Για την Β΄ Φάση θα αποφασιστεί ο αριθμός των δρόμων και των κόμβων. Σε σχέση με το δεύτερο υπήρξε έντονη συζήτηση αναφορικά με το τι θα περιλαμβάνουν.

Στην τελική ευθεία οι αποφάσεις για τον Ακάμα

Τα κρίσιμα ζητήματα γύρω από το οδικό δίκτυο, τα χρονοδιαγράμματα και η απόδοση ευθυνών

Σύμφωνα με πληροφόρηση της «Κ», ενδεχομένως να χρειαστεί νέα παράταση για επανέναρξη εργασιών στην Α΄ Φάση, καθώς εκκρεμεί η μελέτη εμπειρογνομόνων για τα υδατικά έργα.

τουριστικής περιόδου, ώστε η διακίνηση των πολιτών να γίνεται με ασφάλεια στον χώρο όπου εκτελούνταν οι εργασίες. Υπενθυμίζεται ότι για την Α΄ Φάση το Τμήμα Περιβάλλοντος έχει φροντίσει από τον περασμένο Μάρτιο να γίνει Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση από ad hoc επιτροπή. Πλέον η συμπληρωματική μελέτη που εκπόνησαν θα καθορίσει τις τελικές αποφάσεις αναθεώρησης των έργων.

Ήδη έχουν γίνει διαβουλεύσεις μεταξύ του υπουργείου και οργανωμένων συνόλων, όπου κατατέθηκαν εισηγήσεις και απόψεις, ώστε το υπουργείο να καταλήξει σε συγκεκριμένο σχέδιο, το οποίο, όπως προαναφέραμε, θα ανακοινωθεί στο τέλος του μήνα στο Υπουργικό για τη λήψη τελικών και επίσημων αποφάσεων.

Νέα παράταση

Σε σχέση με τα χρονοδιαγράμματα, μπορεί το υπουργείο να εννέμωσε τους βουλευτές της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Περιβάλλοντος τον περασμένο Ιούλιο ότι ο στόχος είναι να αρχίσουν τα έργα αποκατάστασης στην Α΄ Φάση τον προσεχή Οκτώβριο, ωστόσο, σύμφωνα με πληροφόρηση της «Κ», ενδεχομένως να χρειαστεί νέα παράταση, καθώς εκκρεμεί η μελέτη εμπειρογνομόνων για τα υδατικά έργα που έγιναν στην Α΄ Φάση.

Πρόκειται για κατασκευές που, μεταξύ άλλων, αφορούν την ελεύθερη ροή του νερού, ώστε να μην αποκόπτεται η κίνηση των κελώνων προς τη θάλασσα. Αναμένεται

να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από τους επόμενους εμπειρογνομόνους, στους οποίους θα ανατεθεί. Στην παρούσα χρονική στιγμή το Τμήμα Δασών επεξεργάζεται τους όρους εντολής, για να γίνει η ανάθεση. Σύμφωνα με αρμόδια κυβερνητική πηγή, και για τις δύο φάσεις του οδικού δικτύου, τον Σεπτέμβριο θα είναι σε θέση το υπουργείο να ανακοινώσει ασφαλή χρονοδιαγράμματα.

Οι βασικές προκλήσεις

Όπως απορρέει από εκτιμήσεις εμπλεκόμενων στο όλο ζήτημα, όσον αφορά την Α΄ Φάση δύο είναι οι κύριες προκλήσεις. Η πρώτη αφορά το πώς τα έργα, τα οποία ξεκίνησαν και αναστάθηκαν, θα προσαρμοστούν τεχνικά στο περιβάλλον και τη φυσιογνωμία της περιοχής. Η δεύτερη έχει να κάνει με τα υδατικά έργα, για τα οποία προς το παρόν τοποθετήθηκαν μόνο στρωγγυλοί αγωγοί και ορθογωνικοί οχετοί. Θα πρέπει στο τέλος, με βάση τη σχετική μελέτη εμπειρογνομόνων που θα διενεργηθεί στο προσεχές στάδιο, να ληφθούν αποφάσεις για το αν θα παραμείνουν, αν θα απομακρυνθούν ή αν θα τύχουν αλλαγών.

Οι κόμβοι και το νερό

Και η Β΄ Φάση των έργων, τα οποία δεν ξεκίνησαν, βρίσκεται στο στάδιο της επαναξιολόγησης. Προηγήθηκαν συζητήσεις για το αν θα γίνουν όλοι οι δρόμοι που είχαν σχεδιαστεί ή μέρος τους και πώς. Επίσης και ο αριθμός των κόμβων υποδομών αλλά και το τι άλλο αυτοί θα περιλαμβάνουν, εκτός από αποχωρητήρια για τους

Το ζήτημα της παροχής νερού για τα αποχωρητήρια απασχόλησε έντονα τις συζητήσεις, καθώς προβάλλονται σοβαρές ενστάσεις για την τοποθέτηση αγωγών, ενώ επιστημονικά εναλλακτικές και σύγχρονες λύσεις, όπως συστήματα με στεγανές δεξαμενές.

επισκέπτες. Το ζήτημα της παροχής νερού για τα αποχωρητήρια απασχόλησε έντονα τις συζητήσεις, καθώς προβάλλονται σοβαρές ενστάσεις για την τοποθέτηση αγωγών, ενώ επιστημονικά εναλλακτικές και σύγχρονες λύσεις, όπως συστήματα με στεγανές δεξαμενές.

Η πειθαρχική έρευνα

Σε σχέση με το πόρισμα της πειθαρχικής έρευνας για την απόδοση ευθυνών μετά τα γεγονότα και τις διαδικασίες των έργων της Α΄ Φάσης, αναμένεται κοντά στο τέλος του τρέχοντος μήνα να παραδοθεί από την ερευνώσα λειτούργη της Νομικής Υπηρεσίας στην υπουργό Γεωργίας. Υπενθυμίζεται ότι στη συζήτηση τον περασμένο μήνα στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Περιβάλλοντος, τα μέλη ζήτησαν από την κα Παναγιώτου να καταθέσει στη Βουλή και τις τρεις διοικητικές έρευνες που προηγήθηκαν, καταλογίζοντας προσπάθεια συγκάλυψης. Τότε η υπουργός ενημέρωσε ότι μετά την τρίτη στη σειρά διοικητική έρευνα, ορίστηκε με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ερευνώσα λειτούργος, που εξετάζει τα ενδεχόμενα πειθαρχικά αδικήματα. Απάντησε στους βουλευτές ότι δεν υπάρχει καμία προσπάθεια συγκάλυψης, εξηγώντας ότι το υλικό στη διοικητική έρευνα που έλαβε πρόσφατα στα χέρια της είναι μέρος του μαρτυρικού υλικού που βρίσκεται αυτή τη στιγμή στα χέρια της ερευνούσας λειτούργου και γι' αυτόν τον λόγο δεν μπορεί να κατατεθεί στη Βουλή.

Στο τέλος Αυγούστου το Υπουργικό θα λάβει ενμέρωση από την υπουργό Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, Μαρία Παναγιώτου, τόσο για τις αναθεωρήσεις στο οδικό δίκτυο όσο και για την πειθαρχική έρευνα, ώστε να ληφθούν τελικές αποφάσεις.

SMART FORWARD.

KAPODISTRIAS
AUTOMOTIVE PARTS

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Κάιμακλί, 1037 Λευκωσία - Κύπρος
sales@chrkapodistriass.com, T. 22348600

wizguide

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2024

• WIZ GUIDE USERS RATINGS •

50 Best BARS

2024

wiz-guide.com

Έχεις κάρτες
της Τράπεζας Κύπρου;

Έχεις ανταμοιβή

Τράπεζα Κύπρου 125
ΧΡΟΝΙΑ

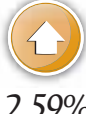
ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 25 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μεταβολές εβδομάδας

Dow Jones

Nasdaq

Nikkei

Dax

FTSE 100

ΕΥΡΩΠΗ
Η μεγάλη
επιχείρηση
για «καθαρό
υδρογόνο»
Σελ. 11

Πετρέλαιο

€/€

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΜΕΣΩ ΕΡΥΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Εκτόξευση κόστους μεταφοράς κοντέινερ

Τα προβλήματα στη διακίνηση αγαθών μέσω της Ερυθράς Θάλασσας έχουν πλέον μονιμοποιηθεί, εκτοξεύοντας το κόστος μεταφοράς κοντέινερ. Πέρυσι τον Αύγουστο το μέσο κόστος μεταφοράς κοντέινερ 40 ποδών από τη Σαγκάη στη Γένοβα ήταν 2.200 δολάρια, ενώ σήμερα είναι 7.700 δολάρια. Σελ. 9

ΞΕΝΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ

Σκώνουν κεφάλαια και εγκαταλείπουν την Κίνα

Η επιβράδυνση της κινεζικής οικονομίας και οι οξυνόμενες γεωπολιτικές εντάσεις αποθαρρύνουν τους ξένους επενδυτές, που περιορίζουν σταδιακά την έκθεσή τους στη δεύτερη οικονομία του κόσμου. Το β' τρίμηνο του έτους έφυγαν από τη χώρα 15 δισ. δολ. ξένα επενδυτικά κεφάλαια. Σελ. 10

ΣΕ ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Στα ύψη παραμένουν τα ενοίκια για φοιτητές

Έως 750 ευρώ για ένα διαμέρισμα 65 τ.μ. και έως 600 ευρώ για ένα στούντιο 20-30 τ.μ. θα κληθούν να πληρώσουν οι φοιτητές οι οποίοι πέρασαν σε κάποιες σχολές της Αθήνας, καθώς τα ενοίκια συνεχίζουν να «σκαρφαλώνουν» στο σύνολο του λεκανοπεδίου Αττικής και στη Θεσσαλονίκη. Σελ. 12

Θα λογαριαστούν πάλι Βουλή-τράπεζες

Αφισαν ανοικτούς λογαριασμούς για σειρά θεμάτων και από Σεπτέμβριο θέλουν να τους κλείσουν

«Ανοικτούς λογαριασμούς» με τις τράπεζες έχει η Βουλή και θα προσπαθήσει να τους «κλείσει» μετά το πέρας των θερινών διακοπών. Από τον Σεπτέμβριο θα δούμε νέες «αναμετρήσεις» της Βουλής με τις τράπεζες για θέματα που

άπτονται επιτοκίων, κρέσσεων και εξυπηρέτησης πελατών, μέχρι βελτιστοποίησης του παρόντος πλαισίου των εκποιήσεων και υιοθέτησης επιπρόσθετων φόρων. Οι «ανοικτοί λογαριασμοί» θα συζητηθούν στην Επιτροπή Οικο-

νομικών αλλά και στην Επιτροπή Εμπορίου, με την καθεμία να εξετάζει τα θέματα που έχει δικαιοδοσία - εξειδίκευση - ενδιαφέρον. Για όλα τα παραπάνω καταβλήθηκαν προσπάθειες από την αρχή του 2024 με συνεδρίες επί συνε-

δριάσεων, ωστόσο μέχρι τα μέσα του καλοκαιριού, που η Βουλή έκλεισε για τις θερινές διακοπές, δεν υπήρξε κάποιο απότομο αποτέλεσμα. Τα φώτα συγκεντρώνονται ενδεχόμενο επιβολής έκτακτων φορολογιών των τραπεζών λόγω

των κερδών που παρουσιάζουν από τα τέλη του 2022. Πέραν των θεμάτων που άπτονται των τραπεζών, στα τέλη Σεπτεμβρίου η Επιτροπή Οικονομικών θα συνεδριάζει και για τον Προϋπολογισμό του 2024. Σελ. 3

Μειώθηκε ο τζίρος επιχειρήσεων σε Μύκονο και Σαντορίνη

Με μείωση - και μάλιστα σημαντική - έκλεισε το α' εξάμηνο του 2024 ο κύκλος εργασιών για τις επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης στους πλέον γνωστούς παγκοσμίως τουριστικούς προορισμούς, τη Μύκονο και τη Σαντορίνη. Στα δύο νησιά η μείωση των εσόδων πλησιάζει το 10%, παρά το γεγονός μάλιστα ότι οι κρεώσεις των ξενοδοχείων και οι τιμές στα εστιατόρια έχουν αυξηθεί σε σύγκριση με πέρυσι. Στον αντίποδα βρίσκεται η Αττική, στην οποία καταγράφεται αξιοσημείωτη αύξηση των εσόδων σε ξενοδοχεία και άλλα καταλύματα, καθώς και στην εστίαση. Σελ. 7

Χάθηκαν πολλά δισ. ευρώ από τα προβλήματα στον τουρισμό

Συνέντευξη Χρ. Ψηλογένη

Καμpanάκι για τα προβλήματα που παραμένουν άλυτα για πολλά χρόνια στον τουρισμό κρούει σε συνέντευξη στην «Κ», η γενική διευθύντρια του ΣΤΕΚ, Χρυσάιμιλη Ψηλογένη, τονίζοντας πως τα έσοδα των τελευταίων δεκαετιών καταδεικνύουν απώλειες δισεκατομμυρίων ευρώ. Εκτιμά πως, υπό τις συνθήκες που υπάρχουν η φετινή χρονιά θα είναι σχετικά ικανοποιητική, αλλά θα μπορούσε να είναι και καλύτερη. Σελ. 4

«Κλείνουμε» διαδικτυακά το τραπέζι μας

Αύξηση του online booking

Το online booking κερδίζει όλο και περισσότερους Κύπριους, οι οποίοι «κλείνουν» διαδικτυακά τραπέζι στους χώρους εστίασης. Η εφαρμογή αυτή έχει πολλά οφέλη και για τους πελάτες και για τις επιχειρήσεις. Σελ. 5

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ

Ιστορική αναδρομή της εξέλιξης της οικονομικής σκέψης

Η οικονομική θεωρία έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα. Ήδη από τον 18ο αιώνα π.Χ., ο Κώδικας του Βασιλιά της Βαβυλώνας, Χαμουραμπί, περιλαμβάνει αναφορές σε δικαιώματα ιδιοκτησίας, συμβόλαια, πίστωση και οικονομική δικαιοσύνη. Αργότερα, πολιτισμοί στη Μέση Ανατολή, Ελλάδα, Κίνα και αλλού, ανέπτυξαν χρηματοοικονομικές έννοιες, οι οποίες έθεσαν βασικά θεμέλια για την εξέλιξη της οικονομικής επιστημονικής σκέψης.

Τον 14ο αιώνα, ο Τυνησιος φιλόσοφος Ίμπν Χαλντούν εξέτασε σημαντικά θέματα, όπως τον καταμερισμό εργασίας, το κίνητρο του κέρδους και το διεθνές εμπόριο. Τον 18ο αιώνα, ο Σκωτσέζος φιλόσοφος Άνταμ Σμιθ εδραίωσε τις θεμελιακές αρχές του καπιταλισμού, που στηρίζεται στο ελεύθερο εμπόριο

και την περιορισμένη κυβερνητική παρέμβαση στις αγορές, και έχει, ως βασικό αξίωμα, την επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος, ως κινήτρου μοχλού οικονομικής ανάπτυξης. Τον 19ο αιώνα, οι Καρλ Μαρξ και Τόμας Μάλθους επέκτειναν διάφορες πτυχές του έργου του Σμιθ, ενώ οι οικονομολόγοι Λεόν Βαλράς και Άλφρεντ Μάρσαλ χρησιμοποίησαν τη στατιστική για να εκφράσουν έννοιες, όπως οι οικονομίες κλίμακας.

Τον 20ό αιώνα, δύο οικονομολόγοι, ο Βρετανός Τζων Μέιναρντ Κέυνς και ο Αμερικανός Μίλτον Φρίντμαν, τοποθέτησαν τις βάσεις για τις σύγχρονες κυρίαρχες οικονομικές θεωρίες. Ο πρώτος αμφισβήτησε την τότε επικρατούσα νεοκλασική σκέψη, υποστηρίζοντας ότι οι κυβερνήσεις οφείλουν να παρεμβαίνουν

ενεργά στην οικονομία, ειδικά σε περιόδους ύφεσης, με τη δημιουργία ελλειμμάτων στον κρατικό προϋπολογισμό. Ο δεύτερος ήταν υποστηρικτής του ελεύθερου καπιταλισμού της αγοράς, με ελαχιστοποίηση της κρατικής παρέμβασης. Ο Φρίντμαν εναντιώθηκε στην κενσινιανή σχολή σκέψης, ειδικά στην έμφαση της στη δημοσιονομική πολιτική για να σταθεροποιηθεί η οικονομία, υποστηρίζοντας ότι η νομισματική πολιτική είναι πιο αποτελεσματική. Τόνισε, ωστόσο, τη σημασία ενός σταθερού πλαισίου και ήταν επικριτικός σε παρεμβάσεις ενεργητικής νομισματικής πολιτικής.

Πιο πρόσφατες θεωρίες, όπως, ενδεικτικά, του Ίνδου οικονομολόγου Αμάρτια Σεν, επικεντρώνονται στην ενσωμάτωση της ηθικής στους υπολογισμούς κοι-

νωνικής ευημερίας και οικονομικής αποτελεσματικότητας.

Οι σύγχρονες κυβερνήσεις χρησιμοποιούν τις οικονομικές θεωρίες για να καθοδηγήσουν τις αποφάσεις τους για νομισματική και δημοσιονομική πολιτική, ρύθμιση των αγορών, κοινωνική πρόνοια και άλλα θέματα. Οι κενσινιανές ιδέες επηρέασαν σημαντικά τις οικονομικές πολιτικές, ιδιαίτερα μετά το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, όταν ο ρόλος των κυβερνήσεων στην ανόρθωση των οικονομιών ήταν καταλυτικός. Μέχρι σήμερα, οι θεωρίες του Κέυνς, του Φρίντμαν, αλλά και πιο πρόσφατων οικονομολόγων, όπως του Σεν, επιδρούν στις πολιτικές των κυβερνήσεων. Για παράδειγμα, οι ιδέες του Φρίντμαν για τον ρόλο της ελεύθερης αγοράς και τον περιορισμό της κυβερνητικής

παρέμβασης έχουν ωθήσει πολλές κυβερνήσεις να ακολουθήσουν πολιτικές απορρυθμίσεων και ιδιωτικοποιήσεων, με μικτά αποτελέσματα. Παράλληλα, οι ιδέες του Σεν έχουν επηρεάσει κυβερνήσεις να δώσουν μεγαλύτερη προσοχή σε ζητήματα ισότητας και βιωσιμότητας.

Συνοψίζοντας, η εξέλιξη της οικονομικής σκέψης συνέβαλλε στην εκάστοτε διαμόρφωση οικονομικών πολιτικών. Αν και τα αποτελέσματα δεν ήταν πάντα τα επιθυμητά, οι σημερινές κυβερνήσεις συνεχίζουν να βασίζονται σε οικονομικές θεωρίες, ενώ νέες ιδέες θα εξακολουθήσουν να επηρεάζουν και να καθοδηγούν την εξέλιξη οικονομικών πολιτικών.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι.

Απόδοση δεκαετιών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,98%	-0,03%
Γερμανία	2,26%	0,01%
Γαλλία	2,98%	-0,02%
Ιταλία	3,63%	-0,07%
Ισπανία	3,09%	-0,04%
Ιρλανδία	2,64%	-0,03%
Ελλάδα	3,32%	-0,04%
Ην. Βασίλειο	3,92%	-0,06%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόβλεψη Χρέους	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Σταθερή
Fitch	BBB+	Θετική
Moody's	Baa2	Σταθερή
S&P	BBB+	Θετική
Score Ratings	BBB+	Σταθερή

Καλό Καλοκαίρι!
Ευχόμαστε σε όλους όμορφες και ξέγνοιαστες στιγμές.

PWC

ΑΝΑΛΥΣΗ

Της ΓΙΑΝ ΤΣΕΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Πυκνώνουν τα σύννεφα στις αγορές πετρελαίου

Οι επενδυτές στις αγορές πετρελαίου αναγκάζονται και πάλι να στρέψουν την προσοχή τους στη Μέση Ανατολή. Οι Ηνωμένες Πολιτείες απέστειλαν ένα υποβρύχιο ικανό να εκτοξεύσει κατευθυνόμενους πυραύλους στην περιοχή και εξέδωσαν, παράλληλα, ανακοίνωση ότι η Τεχεράνη σχεδιάζει «σοβαρές επιθέσεις» κατά του Ισραήλ. Παρά την ασθενέστερη ζήτηση, η τιμή του αργού στη διεθνή αγορά φέρει ξανά επασφάλιστρο κινδύνου. Έχουν παρέλθει δέκα μήνες από την έναρξη της συγκρούσης στη Γάζα και τις εκατέρωθεν επιθέσεις και αντεπιθέσεις μεταξύ του Ισραήλ, του Ιράν και των αντιπροσώπων τους, και οι συναλλασσόμενοι σε μαύρο χρυσό

Η τιμή του πετρελαίου συνιστά ένα ατελές βαρόμετρο γεωπολιτικών εντάσεων.

έχουν παύσει να ταραζούνται και να προβληματίζονται για πιθανούς κλυδωνισμούς στον εφοδιασμό. Αυτό εξηγεί και το γιατί αγνόησαν την πιθανότητα κλιμακώσης στη Μέση Ανατολή από τότε που ο Ισραήλ Χανίγια, ο πολιτικός αρχηγός της Χαμάς, που υποστηρίζεται από το Ιράν, δολοφονήθηκε στην Τεχεράνη τον Ιούλιο.

Όταν το Ιράν και οι πληρεξούσιοί του εκτόξευσαν εκατοντάδες πυραύλους στο Ισραήλ τον Απρίλιο και αφότου δολοφονήθηκαν ανώτεροι αξιωματικοί στη Συρία, ειδοποίησαν εκ των προτέρων ότι η Τεχεράνη δεν ενδιαφέρεται για έναν καθ' ολοκληρίαν πόλεμο. Οι επενδυτές πιστεύουν ότι το Ιράν θέλει να αποφύγει την κλιμακώση, η οποία θα θέσει σε κίνδυνο τις πωλήσεις του δικού του πετρελαίου. Η κυβέρνηση του προέδρου Τζο Μπάιντεν είναι επίσης πρόθυμη να συγκρατήσει τις τιμές του αργού, ειδικά ενόψει

των προεδρικών εκλογών του Νοεμβρίου.

Συν τοις άλλοις, τα μηνύματα περί ασθενέστερης οικονομικής πορείας, που εκπέμπονται από τις σημαντικότερες καταναλωτικές πετρελαίου, όπως είναι η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες, αποτελούν ακόμη έναν πρόσθετο λόγο να αναμένουμε χαμηλότερες τιμές. Οι εντεινόμενοι φόβοι στις χρηματοπιστωτικές αγορές για μια πιθανή ύφεση στις ΗΠΑ οδήγησαν την τιμή του Brent κάτω από τα 80 δολάρια το βαρέλι την περασμένη εβδομάδα, επειδή οι επενδυτές μειώσαν τις θέσεις τους σε παράγωγα πετρελαίου, σε συνδυασμό με τις αγορές μετοχών και ομολόγων. Σύννεφα, όμως, μαζεύονται στον ορίζοντα και μακροπρόθεσμα. Η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας (IEA) περιόρισε την Τρίτη την εκτίμησή της περί ενίσχυσης της παγκόσμιας ζήτησης του εμπορεύματος το 2025. Το γεγονός ότι τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης του πετρελαίου τύπου Brent ανήλθαν ξανά πάνω από τα 80 δολάρια το βαρέλι υποδηλώνει ότι οι επενδυτές αρχίζουν να συλλογίζονται τον κίνδυνο μιας ευρύτερης συγκρούσης στη Μέση Ανατολή.

Η τιμή του πετρελαίου συνιστά ένα ατελές βαρόμετρο γεωπολιτικών εντάσεων. Το Ισραήλ διαθέτει λίγα αποθέματα πετρελαίου και θα μεταφραζόταν σε μια τεράστια κλιμακώση για το Ιράν, εάν αποπειράτο να κλείσει τα στενά του Ορμούζ, ένα ζωτικό σημείο συμφόρησης για το παγκόσμιο εμπόριο πετρελαίου. Ωστόσο, η Τεχεράνη και οι σύμμαχοί της θα μπορούσαν να επιτεθούν σε περισσότερα πετρελαιοφόρα που διέρχονται από την Ερυθρά Θάλασσα ή να χρησιμοποιήσουν drones και πυραύλους για να στοχεύσουν αγωγούς και υψίστους σημασίες ενεργειακής υποδομής στον Κόλπο. Η προοπτική μιας δυναμικής απάντησης από το Ιράν θα κάνει τους επενδυτές πετρελαίου να απαιτήσουν μεγαλύτερο ασφάλιστρο κινδύνου.

ΔΗΚΤΗΣ

Ευκαιρία για πανηγύρια

Η κυβέρνηση αποφάσισε να ξεπερνάει με την εικόνα της φροντίζοντας να ταυτιστεί με ορθές πολιτικές διαχειρίσις στη οικονομία. Άλλωστε γνωρίζουν πολύ καλά στο προεδρικό πως όλα είναι θέμα εντυπώσεων όπως εξελίσσεται η εσωτερική πολιτική σκηνή. Έσπευσε λοιπόν ο κυβερνητικός εκπρόσωπος με αφορμή την ανακοίνωση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ, που κατατάσσει την Κύπρο στην δεύτερη προνομιούχα θέση της ΕΕ, να δηλώσει ότι ο στόχος για φέτος είναι πάνω από 4% για να υπονοήσει ότι το 3,7% και η δεύτερη θέση που πετύχαμε δεν μας ικανοποιεί. Και κάπως έτσι επιδιώκει αυτή η κυβέρνηση να ταυτιστεί με θετικές επιδόσεις στην οικονομία αποφεύγοντας να μπλεχτεί σε περιπέτειες αντίστοιχες με εκείνες που έζησε προηγούμενη κυβέρνηση που όταν βρήκαν οικονομικές κακοτοπιές εφάρμοσαν ακατάλληλες πολιτικές, και ακόμη τους ακολουθεί το πολιτικό κόστος.

Ευκαιρία για κεφαλαιοποίηση

Η κυβέρνηση δεν συμφωνεί με τις εκτιμήσεις ανεξάρτητων φορέων για τις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας για φέτος. Όπως είδαμε και πιο πάνω, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος εκτιμά τον ρυθμό ανάπτυξης άνω του 4% για φέτος. Με αυτή την δήλωση, η κυβέρνηση επιθυμεί να διαφοροποιηθεί από τις εκτιμήσεις τόσο της κεντρικής τράπεζας της Κύπρου, όσο και του Πανεπιστημίου Κύπρου στο κέντρο οικονομικών μελετών. Και οι δύο φορείς εκτιμούν ανάπτυξη κοντά στο 3%, την ίδια που εκτιμούν και οι τεχνοκράτες του υπουργείου με βάση το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Προφανώς η κυβέρνηση γνωρίζει κάποια νέα εξέλιξη που της επιτρέπει καλύτερες από το αναμενόμενο αποδόσεις και σπεύδει να το κεφαλαιοποιήσει.

Τα κριτήρια δεν είναι μόνο οικονομικά

Οι εξελίξεις γύρω από την ηλεκτρική διασύνδεση Κύπρου-Ελλάδας είναι ραγδαίες. Το έργο πλέον αξιολογείται πέραν της οικονομική λογική και άρα η πορεία ολοκλήρωσης του εξαρτάται από την στρατηγική αξία που θα προσφέρει στην Κύπρο. Οι δύο πλευρές που καλούνται να συμφωνήσουν στα περαιτέρω είναι οι δυο ανεξάρτητοι φορείς ηλεκτρικής ενέργειας σε Κύπρο και Ελλάδα (ΠΑΕΚ και ΑΔΜΗΕ). Από κοντά φυσικά βρίσκονται και οι δυο κυβερνήσεις που

Η Κύπρος -όπως συμβαίνει και στην υπόλοιπη Ευρώπη- υποφέρει από χαμηλό ρυθμό επενδύσεων.

ανταλαμβάνονται την γεωπολιτική αξία του έργου. Η πρόσφατη παραίτηση του επικεφαλής της ΠΑΕΚ μπορεί να ερμηνευθεί και ως αλλαγή πολιτικής στο συγκεκριμένο ζήτημα αφού οι αντιτάσεις φαίνεται να έχουν ξεπεραστεί με την κυβέρνηση να εμφανίζεται έτοιμη να συμφωνήσει για ολοκλήρωση του έργου λαμβάνοντας υπόψη και πέραν των τεχνοκρατικών κριτηρίων στοιχεία για την τελική της απόφαση.

Τουριστική σεζόν σε λεπτές ισορροπίες

Η ευρωπαϊκή κρίση αγοραστικής δύναμης των μεσών φαίνεται πως επηρεάζει περισσότερο τον

τουρισμό από ότι η ασαφής γεωπολιτική κατάσταση στην περιοχή της μέσης ανατολής. Σύμφωνα με τα έως τώρα στοιχεία, προκύπτει πως ποσοστό τουριστών που καταφθάνει στη Κύπρο δεν καταγράφεται στις διανυκτερεύσεις επίσημων καταλυμάτων αφού διαπιστώνεται ανταγωνισμός από ανεξάρτητους παρόχους τύπου Airbnb αλλά και διανυκτερεύσεις στην κατεχόμενη περιοχή. Με αυτό τον τρόπο κάποιοι τουρίστες επιδιώκουν να μειώσουν τα έξοδα διαμονής με αποτέλεσμα οι πληρότητες σε μια κατά τα άλλα καλή τουριστική περίοδο, να περιορίζονται από 80% μέχρι 90%. Αν ληφθεί υπόψη και η έκρυθμη κατάσταση στην μέση ανατολή μπορούμε να πούμε ότι η φετινή χρονιά κινείται σε λεπτές ισορροπίες.

Νέες εποχές στα τραπεζικά ομόλογα

Το κούρεμα των περιουσιακών στοιχείων που σχετίζονται με μια τράπεζα που χρεοκοπεί είναι κάτι που γνωρίζουμε πολύ καλά στην Κύπρο. Σε μια τέτοια περίπτωση απομεινώνονται ομόλογα, μετοχές, αξιόγραφα ακόμα και καταθέσεις. Παραδοσιακά οι επενδυτές συσσωρεύουν με ευκολία τραπεζικά ομόλογα λόγω της καλής απόδοσης των επιτοκίων και της και υψηλής πιστοληπτικής διαβάθμισης που τα καθιστούν ασφαλή. Συνήθως όμως οι επενδυτές γνώριζαν ότι η τράπεζα ήταν σε μεγάλο βαθμό εγγυημένη από το κράτος. Τα τελευταία χρόνια όμως προκύπτουν αλλαγές σε σχέση με την επιβάρυνση των φορολογουμένων για διάσωση των τραπεζών. Οι νέες εποχές θέλουν τους επενδυτές υπεύθυνους των επιλογών τους κάτι που επηρεάζει τις αποδόσεις αλλά και την καταλληλότητα των επενδύσεων που τοποθετούνται σε τραπεζικά ομόλογα.

«Γίγαντες» στους ωκεανούς

ΛΟΝΔΙΝΟ. Τάση γιγάντωσης των κρουαζιερόπλοιων παρατηρείται τα τελευταία είκοσι χρόνια, με το εκτόπισμα των πλοίων να έχει διπλασιασθεί τη χρονική αυτή περίοδο. Εάν η ανάπτυξη του τομέα της κρουαζιέρας δεν γνωρίσει ύφεση, τα μεγαλύτερα πλοία της κατηγορίας αυτής θα είναι οκτώ φορές μεγαλύτερα το 2050, σύμφωνα με την περιβαλλοντική οργάνωση Transport & Environment. Η οργάνωση διαπίστωσε επίσης ότι ο αριθμός κρουαζιερόπλοιων αυξήθηκε κατά 20 φορές από το 1970.

«Τα σημερινά κρουαζιερόπλοια Γκοτζίλα κάνουν τον Τιτανικό να μοιάζει με ψαρόβαρκα», λέει στην εφημερίδα The Guardian η Ινέσα Ουλίστινα, αναλύτρια βιώσιμης ναυτιλίας της T&E. Εκτιμήσεις του τομέα των θαλάσσιων μεταφορών υποστηρίζουν ότι 35 εκατομμύρια επιβάτες θα ταξιδέψουν φέτος με κρουαζιερόπλοιο - αύξηση της τάξης του 6% συγκριτικά με τις κρατήσεις πριν από την πανδημία.

Ενεργοβόρα

Ο τομέας διακρίνεται, ωστόσο, για το μεγάλο αποτύπωμα άνθρακα που προκαλεί. Τα κρουαζιερόπλοια εξέπεμψαν 17% περισσότερο διοξείδιο του άνθρακα το 2022, σε σύγκριση με το 2019, ενώ οι εκπομπές μεθανίου αυξήθηκαν κατά 500% την ίδια περίοδο. Ο Στέφαν Γκόσλιν, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Λίνεους της Σουηδίας, ειδικός του τουρισμού και της κλιματικής αλλαγής, εξηγεί ότι αν και τα κρουαζιερόπλοια ευθύνονται για μικρό ποσοστό της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης, «κάμια άλλη μορφή τουρισμού δεν είναι τόσο ενεργοβόρα όσο η κρουαζιέρα, εφόσον συνδυασθεί και με αεροπορική πτήση».

Η έκθεση της οργάνωσης δημοσιεύεται τη στιγμή που τα ευρωπαϊκά λιμάνια αντιμετωπίζουν

Τα κρουαζιερόπλοια μεγαλώνουν, επιβαρύνοντας περισσότερο το περιβάλλον.

Εξέπεμψαν 17% περισσότερο διοξείδιο του άνθρακα το 2022, σε σύγκριση με το 2019, ενώ οι εκπομπές μεθανίου αυξήθηκαν κατά 500% την ίδια περίοδο.

αύξηση της κίνησης, εν μέσω αλεπάλληλων καυσώνων. Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες των κατοίκων για τον υπερτουρισμό, δήμοι όπως αυτοί της Βαρκελώνης, του Αμστερνταμ και της Βενετίας υιοθέτησαν περιοριστικά μέτρα για τον ελλειμνισμό κρουαζιερόπλοιων. Βαρκελώνη και Αμστερνταμ θα εισπράτουν φόρο από κάθε κατάπλοιο, ενώ η Βενετία απαγόρευσε την προσέγγιση των πλοίων αυτών στην περιβαλλοντικά ευαίσθητη λιμνοθάλασσά της.

Η βιομηχανία της κρουαζιέρας δεν μοιάζει, όμως, να επηρεάζεται από τους περιορισμούς και τις επικρίσεις. Το «Icon of the Seas», το μεγαλύτερο πλοίο που ναυπηγήθηκε ποτέ, διαθέτει 20 καταστρώματα και 40 εστιατόρια, επτά πισίνες, θέατρο και πάρκο. Το σκάφος των 365 μέτρων μπορεί να φιλοξενήσει 10.000 επιβάτες και νεύεται με υδροπνευματικό φυσικό αέριο. Παρότι η καύση φυσικού αερίου εκπέμπει μικρότερο όγκο διοξειδίου του άνθρακα από ό,τι το ναυτικό ντιζελ, το μεθάνιο του φυσικού αερίου ενισχύει την υπερ-

θέρμανση του πλανήτη. Τα κρουαζιερόπλοια δεν υπόκεινται στους ναυπηγικούς περιορισμούς μήκους και εκτοπίσματος άλλων εμπορικών πλοίων, πέρα από το μέγεθος των λιμανιών που τα φιλοξενούν. Καθώς η ζήτηση για πολυτελείς κρουαζιέρες ενισχύθηκε, οι εταιρείες επιδιώξαν να αυξήσουν τη χωρητικότητα επιβατών. «Τα έσοδα που θα αποφέρει ένα γιγάντιο κρουαζιερόπλοιο είναι μεγαλύτερα από τη δαπάνη ναυπήγησης και συντήρησής του. Όλες οι εταιρείες θέλουν την ίδια ώρα να έχουν το μεγαλύτερο πλοίο», σχολιάζει ο Μπράιαν Κόμμερ, επικεφαλής του ινστιτούτου International Council on Clean Transportation.

Αδυναμία ηλεκτροκίνησης

Όπως τα αεροπλάνα, τα μεγάλα ποταπόρα πλοία δεν μπορούν να κινηθούν με ηλεκτρικούς κινητήρες, καθώς οι μπαταρίες τους θα ήταν υπερβολικά βαριές. Ειδικό συστήνουν, αντίθετα, τη χρήση συνθετικών καυσίμων. Στον οδικό χάρτη της για μηδενικές εκπομπές καυσαερίων μέχρι το 2050, η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας (IEA) εκτιμά πως ποσοστό 44% της απαιτούμενης ενέργειας για την προώθηση εμπορικών πλοίων θα προέρχεται από αμμωνία, 19% από υδρογόνο, 19% από βιοκαύσιμα και 3% από μεθανόλη.

Η παγκόσμια έλλειψη πράσινων καυσίμων και η συνεχιζόμενη καύση κακής ποιότητας ναυτικών καυσίμων, πάντως, έχουν οδηγήσει σε διαμαρτυρίες για τα ρυπογόνα κρουαζιερόπλοια και σούπερ γιστ. Παρότι η βιομηχανία της κρουαζιέρας δεν έχει τη δυνατότητα να κατασκευάσει αυτόνομοις υποδομές για την παραγωγή καυσίμων, θα μπορούσε να δεσμευθεί στην αγορά τους από άλλες πηγές.

Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από κρουαζιερόπλοια στην Ευρώπη ήταν αυξημένες το 2022

Ο βασιλιάς των θαλασσών

Το «Icon of the Seas» της Royal Caribbean είναι το μεγαλύτερο κρουαζιερόπλοιο στον κόσμο και ταξιδεύει από τον Ιανουάριο στην Καραϊβική.

	«Τιτανικός»	«Icon of the Seas»
Συνολικό εκτόπισμα (τόνους)	46.328	240.800
Μήκος (μέτρα)	268,8	365
Καταστρώματα	9	20
Επιβάτες	2.435	~ 10.000
Πλήρωμα	892	2.350

ΠΗΓΕΣ: Royal Caribbean, Marine Link, Graphic News

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

κατά 20% σε σχέση με το 2019. Παρότι τα επιβατικά πλοία εξαιρούνται από δασμούς καυσίμων, η έκθεση εστιμάει ότι η επιβολή τέλους 50 ευρώ σε κάθε εισιτήριο θα μπορούσε να αποφέρει 1,6 δισ. ευρώ τον χρόνο για τη δημιουργία

υποδομών παραγωγής και χρήσης εναλλακτικών καυσίμων.

Το πρόβλημα επιβεβαιώνει ο Πέτερ ντε Μπράν, επικεφαλής σχεδιασμού βιώσιμου τουρισμού της UNESCO: «Διαπιστώνουμε ότι η ισορροπία μεταξύ κατοίκων και

τουριστών έχει διαταραχθεί. Η αποκατάσταση της ισορροπίας είναι αναγκαία, εάν δεν θέλουμε να δούμε το κίνημα κατά του τουρισμού να διογκώνεται, όπως βλέπουμε στη Βαρκελώνη».

REUTERS

Ανοιχτούς λογαριασμούς έχουν Βουλή - τράπεζες

Εκτακτη φορολογία επί των κερδών, πλαίσιο εκποιήσεων, επιτόκια, χρεώσεις, ΑΤΜ και εξυπηρέτηση τα ανοιχτά κεφάλαια

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η Βουλή των Αντιπροσώπων έχει «ανοιχτούς λογαριασμούς» με τις τράπεζες και θα προσπαθήσει να τους «κλείσει» μετά το πέρας των θερινών διακοπών. Από τον Σεπτέμβριο θα δούμε νέες «αναμετρήσεις» της Βουλής με τις τράπεζες για θέματα που άπτονται επιτοκίων, χρεώσεων και εξυπηρέτησης πελατών, μέχρι βελτιστοποίησης του παρόντος πλαισίου των εκποιήσεων και υιοθέτησης επιπρόσθετων φόρων. Οι «ανοιχτοί λογαριασμοί» θα συζητηθούν στην Επιτροπή Οικονομικών, αλλά και στην Επιτροπή Εμπορίου, με την καθεμία να εξετάζει τα θέματα που έχει δικαιοδοσία - εξειδίκευση - ενδιαφέρον. Για όλα τα παραπάνω έγιναν προσαρμογές από την αρχή του 2024 με συνεδρίες επί συνεδριάσεων, ωστόσο μέχρι τα μέσα του καλοκαιριού, που η Βουλή έκλεισε για τις θερινές διακοπές, δεν υπήρξε κάποιο απότομο αποτέλεσμα. Πέραν των θεμάτων που άπτονται των τραπεζών, από τα τέλη Σεπτεμβρίου η Επιτροπή Οικονομικών θα έχει να συζητήσει και για τον Προϋπολογισμό του 2024, άρα το πρόγραμμα της αναμένεται να είναι «βαρυφορτωμένο». Ζητήματα ωστόσο που άπτονται χρεώσεων, επιτοκίων και εξυπηρέτησης πελατών θα εξετάζονται από την Επιτροπή Εμπορίου.

Είναι γεγονός ότι το καλοκαίρι του 2024 σε επίπεδο Βουλής και τραπεζών δεν ήταν «θερμό». Αν φέρει κανείς στη μνήμη του τα γεγονότα, από το 2018 κάθε καλοκαίρι ήταν «θερμό» λόγω της συσσώρευσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων και σκοπός ήταν η αντιμετώπισή τους. Η Βουλή έφτανε την

Πέραν των θεμάτων που άπτονται των τραπεζών, από τα τέλη Σεπτεμβρίου η Επιτροπή Οικονομικών θα έχει να συζητήσει και για τον Προϋπολογισμό του 2024, άρα το πρόγραμμά της αναμένεται να είναι «βαρυφορτωμένο».

Τα φώτα από όλα τα ζητήματα που θα ανοίξουν από Σεπτέμβριο, συγκεντρώνει το ενδεχόμενο επιβολής έκτακτης φορολογίας των τραπεζών λόγω των κερδών που παρουσιάζουν από τα τέλη του 2022.

ύστατη και συγκεκριμένα καλείτο στην τελευταία ολομέλεια πριν από το κλείσιμο για τις θερινές διακοπές να λάβει σημαντικές αποφάσεις που επηρέαζαν, ή που θα επηρέαζαν

τις τράπεζες σημαντικά. Ενδεικτικά, το καλοκαίρι του 2018 ήταν οι αποφάσεις για το Συνεργατισμό, τις πλείστες χρονιές ήταν το κεφάλαιο ΜΕΔ και οι εκποιήσεις, ενώ την προηγούμενη χρονιά άνοιξε για πρώτη φορά η υπόθεση εργασίας για έκτακτη φορολόγηση των τραπεζών, του «windfall tax». Το 2024 ενώ υπήρξαν συνεδρίες για την πιθανή επιβολή ενός «windfall tax» και στις κυπριακές τράπεζες, δεν υπήρχε εκείνη η ένταση αντίστοιχων ετών.

Τα υπερκέρδη

Τα φώτα από όλα τα ζητήματα που θα ανοίξουν από Σεπτέμβριο, συγκεντρώνει το ενδεχόμενο επιβολής έκτακτης φορολογίας των τραπεζών λόγω των κερδών που

παρουσιάζουν από τα τέλη του 2022. Οι τράπεζες έχουν βάλει σαφείς κόκκινες γραμμές ότι δεν πρέπει να εφαρμοστεί αντίστοιχη φορολογία στο πρότυπο που έχουν εφαρμόσει άλλα ευρωπαϊκά κράτη, με την επιχειρηματολογία να είναι πλούσια. Η πρόταση του ΑΚΕΛ προνοεί τη δημιουργία Ταμείου Αλληλεγγύης για στήριξη των δανειοληπτών, με τη βασική πηγή εσόδων να είναι η υιοθέτηση ενός έκτακτου τέλους 5% (αρχής γενομένης του 2024) πάνω στα αυξημένα -κατά το ΑΚΕΛ- έσοδα που έχουν οι τράπεζες λόγω των αποφάσεων για τα επιτόκια. Με αυτή την πρόταση διαφωνούν κάθετα και η κυβέρνηση και η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου και οι τράπεζες.

«Tune» στις εκποιήσεις

Στα τέλη του 2023 υπήρξε διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του θεσμού του χρηματοοικονομικού επιτρόπου και έγινε η τροποποίηση του Νόμου περί της Σύστασης και Λειτουργίας του Ενιαίου Φορέα Εξώδικης Επίλυσης Διαφορών Χρηματοοικονομικής Φύσεως Νόμου. Οι αιτήσεις όμως που είχαν υποβληθεί κάτω από το καθεστώς νέου νομικού πλαισίου μέχρι τα μέσα Μαΐου ήταν χαμηλά. Συγκεκριμένα είχε «κοντά του ο θεσμός», δέκα αιτήσεις. Για τα τετραετήσια δάνεια δε, βάσει στοιχείων που είχε παρουσιάσει η νέα χρηματοοικονομική επιτροπή κα Βαλεντίνα Γεωργιάδου, ο Φορέας είχε δεχθεί μέχρι τα μέσα Μαΐου περίπου 15 αιτήσεις. Αν και η πλήρης εικόνα εφαρμογής του νέου Πλαισίου θα αποτυπωθεί σε περίπου ένα χρόνο και δεν είναι αντιπροσωπευτική στην παρούσα κατάσταση, η Βουλή έχει εντοπίσει τρωτά σημεία τα οποία θα θελήσει να διορθώσει - βελτιστοποιήσει. Κύριο αντεπείρημα των βουλευτών που επιχειρούν να αλλάξουν το Πλαίσιο των Εκποιήσεων μέσω προτάσεων νόμου είναι ότι το υφιστάμενο αδυνατεί να προσφέρει επαρκή προστασία στους δανειολήπτες, που σε πολλές περιπτώσεις είναι άδικες.

Καταθετικά - Δανειστικά

Η Βουλή, πιθανότατα από την έδρα της Επιτροπής Εμπορίου, θα κληθεί να εξεύρει λύση στην ψαλίδα μεταξύ καταθετικών και δανειστικών επιτοκίων, ενός κυπριακού φαινομένου, η λύση του οποίου δεν είναι εύκολη. Από το καλοκαίρι του 2022 που η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε να λάβει

αποφάσεις για μείωση του πληθωρισμού «σπκόνοντας» τα επιτόκια, η Κύπρος προχωρούσε άμεσα στην αύξηση των δανειστικών επιτοκίων, ενώ αντίστοιχη αύξηση δεν γινόταν και στα καταθετικά. Δύσκολη η εξίσωση αυτή, καθώς το κόστος δανεισμού στην Κύπρο είναι δυσανάλογα ψηλό σε σχέση με τις καταθέσεις και το επιτόκιο που τις συνοδεύει. Ενδεικτικά, μέχρι πριν από λίγο καιρό τα καταθετικά επιτόκια στην Κύπρο ήταν τα τρίτα χαμηλότερα στην Ευρωζώνη.

Debate μηχανών και χρεώσεων Οι βουλευτές από πλευράς τους αναδεικνύουν τα προβλήματα που προκύπτουν μετά το κλείσιμο των καταστημάτων στις κοινότητες από τις τράπεζες, αλλά και τον περιορισμό των ταμειακών μηχανών που διαθέτουν (ΑΤΜ) σε αυτές τις περιοχές. Οι τράπεζες από την άλλη, εκτιμούν ότι τα ΑΤΜ και τα καταστήματα που λειτουργούν στις απομακρυσμένες περιοχές και στις κοινότητες είναι πέρα για πέρα ικανοποιητικά. Το debate μεταξύ των δύο μερών είναι γεγονός, ενώ και γι' αυτό επίσης δύσκολα θα εξευρεθεί λύση. Οι τράπεζες έχουν το στρατηγικό τους πλάνο και η Βουλή δυστυχώς ή ευτυχώς δύσκολα θα επιβάλει τη δημιουργία νέων καταστημάτων και εγκατάσταση περισσότερων ΑΤΜ's. Πάντως, η τεχνολογία είναι σύμμαχος στην επιχειρηματολογία των τραπεζών επί τούτου.

Η εξυπηρέτηση εντούτοις της ηλικιακά μεγάλης μερίδας του πληθυσμού που κατοικεί σε απομακρυσμένες περιοχές είναι δικαίωμα και είναι και κόστος, το οποίο για μερικά χρόνια πιθανώς οι τράπεζες να μπορούν να βάλουν «νερό στο κρασί» τους και να το επωμισθούν.

Η Τράπεζα Κύπρου στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 125 χρόνια της παρουσιάζει το πολιτιστικό γεγονός της χρονιάς:

ΣΤΑΥΡΟΣ ΞΑΡΧΑΚΟΣ

ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ' (ΣΧΟΛΗΣ ΤΥΦΛΩΝ)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΤΕΤΑΡΤΗ 11.09.2024

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΗΠΟΘΕΑΤΡΟ "Μ. ΤΟΚΑΣ"

ΛΕΜΕΣΟΣ, ΠΕΜΠΤΗ 12.09.2024

Τράπεζα Κύπρου

125 ΧΡΟΝΙΑ

ricos

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: **ticketmaster**.cy | ACS | 7777 7040

ΧΟΡΗΓΟΣ: **UoL**

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΑΣ: **AEGEAN**

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: **Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

LOVE 100.7 FM

wizguide

Κορεσμός στο κυπριακό τουριστικό προϊόν

Χρυσάιμλη Ψηλογένη: Άλυστα παραμένουν τα μεγάλα προβλήματα του τομέα - Χάθηκαν έσοδα δισεκατομμυρίων

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Καμπανάκι για τα προβλήματα που παραμένουν άλυστα για πολλά χρόνια στον τουρισμό κρούει η γενική διευθύντρια του ΣΤΕΚ, Χρυσάιμλη Ψηλογένη, τονίζοντας πως τα έσοδα των τελευταίων δεκαετιών καταδεικνύουν απώλειες δισεκατομμυρίων ευρώ.

Στη συνέντευξη της στην «Κ», η γενική διευθύντρια του ΣΤΕΚ επισημαίνει πως οι αφίξεις από μόνες τους δεν μπορούν να αποτελούν κριτήριο για το αν μια τουριστική χρονιά τελικά ήταν καλή, αναδεικνύει το ζήτημα της εποχικότητας, και εξηγεί πως οι βραχυχρόνιες μισθώσεις ζημιώνουν το τουριστικό προϊόν της Κύπρου. Η κα Ψηλογένη εκτιμά πως, υπό τις συνθήκες, η φετινή θα είναι μία σχετικά ικανοποιητική χρονιά, αλλά προφανώς θα μπορούσε να είναι και καλύτερη.

- Σε πρόσφατη δημοσιογραφική διάσκεψη παρουσιάσατε κάποια ανησυχητικά στοιχεία σε σχέση με την πορεία του κυπριακού τουρισμού. Τις σας προβληματίζει περισσότερο;

- Με την ευκαιρία που μου δίνετε, να ξεκαθαρίσω πως στόχος μας δεν είναι να στοχοποιήσουμε τον οποιονδήποτε, πόσο μάλλον το υπουργείο Τουρισμού, με το οποίο έχουμε άριστη σχέση. Άλλωστε, στην παρουσίασή μας αναφερθήκαμε με στοιχεία όχι για το τι ισχύει σήμερα αλλά διαχρονικά από το 2001. Αντιλαμβάνεστε πως για μια περίοδο 23 ετών, η οποία ευθύνη δεν αφορά απλώς ένα άτομο ή ένα φορέα, αλλά πολλούς, μη εξαιρουμένων κι εμάς των ιδίων.

Ως γενικό συμπέρασμα, αυτό που μας προβληματίζει περισσότερο είναι ο κορεσμός που παρουσιάζει το τουριστικό μας προϊόν όπως αντικατοπτρίζεται στα διαχρονικά έσοδα των τελευταίων δεκαετιών, τα οποία αναλύοντας τα καταδεικνύουν απώλειες δισεκατομμυρίων. Μας προβληματίζει επίσης το γεγονός πως τα μεγάλα προβλήματα του τομέα, ποιότητα, εποχικότητα, εξάρτηση από συγκεκριμένες αγορές, παραμένουν τα ίδια εδώ και πολλά χρόνια.

- Ωστόσο, το τουριστικό προϊόν της χώρας έχει δείξει ιδιαίτερη ανθεκτικότητα παρά τις αντιξοότητες των τελευταίων ετών κυρίως.

- Δεν διαφωνούμε ούτε μηδενίζουμε. Την ίδια ώρα, όμως, ούτε πρέπει να εφησυχάζουμε. Θα εθελουφλούσαμε αν δεν λέγαμε ότι μας προβληματίζει το γεγονός πως τα τελευταία χρόνια είχαμε απώλειες δισεκατομμυρίων εσόδων αν λάβουμε υπόψη και τον πληθωρισμό. Θα αδικούσαμε τους εαυτούς μας αν λέγαμε πως δεν μας προβληματίζει η εξάρτηση από συγκεκριμένες αγορές, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για ένα προορισμό έχοντας και φρέσκια την ανάμνηση της απώλειας της δεύτερης μεγαλύτερης μας αγοράς, της Ρωσίας. Ή που η μέση ακαθάριστη πληρότητα των ξενοδοχείων 3, 4 και 5 αστέρων το 2023 (56,6%) ήταν χαμηλότερη από το 2001 (58,5%). Δεν δακτυλοδεικνύουμε, απλώς υποδεικνύουμε στη βάση

Υπό τις συνθήκες που υπάρχουν θα είναι μία σχετικά ικανοποιητική χρονιά για τον τουρισμό, αλλά προφανώς θα μπορούσε να είναι και καλύτερη.

στοιχείων τα μεγάλα διαχρονικά προβλήματα του τομέα, τα οποία θα πρέπει να μας προβληματίσουν όλους και όσο το δυνατό πιο σύντομα να αναλάβουμε δράση για την αντιμετώπισή τους.

Το «issue» εποχικότητας - Αναφερθήκατε προηγουμένως στο θέμα της εποχικότητας. Είναι τόσο έντονο όσο και πριν από 20 χρόνια;

- Ίσως να είναι και εντονότερο σήμερα. Το 2002, την καλοκαιρινή περίοδο (Απρίλιο-Οκτώβριο) είχαμε το 81,5% των αφίξεων και το 83,3% των εσόδων ολόκληρου του έτους μόνο σε αυτούς τους μήνες και το 2023, τα συγκεκριμένα ποσοστά αυξήθηκαν σε 82,9% και 88% αντίστοιχα. Σε αντίστοιχα επίπεδα ήταν τόσο το 2022 όσο και το 2019,

Η μέση ακαθάριστη πληρότητα των ξενοδοχείων 3, 4 και 5 αστέρων το 2023 (56,6%) ήταν χαμηλότερη από το 2001 (58,5%), τονίζει η γενική διευθύντρια του ΣΤΕΚ.

δηλαδή πριν από την πανδημία. Η τόσο έντονη εποχικότητα δημιουργεί σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία σχετίζονται με την ποιότητα των υπηρεσιών, εργασιακά θέματα, θέματα υποδομών και ούτω καθεξής.

Την ίδια ώρα, ο κίνδυνος της κλιματικής αλλαγής πλέον δεν μας κτυπά την πόρτα, έχει εισέλθει στις ζωές μας. Ήδη τα τελευταία χρόνια -και ειδικά φέτος- βλέπουμε δημοσιεύματα σε διεθνή Μέσα που αποθαρρύνουν τους τουρίστες από το να επισκεφθούν χώρες στην νότια και νοτιοανατολική Ευρώπη λόγω των υψηλών θερμοκρασιών. Με δεδομένο ότι η άνοδος της θερμοκρασίας θα συνεχιστεί, παρά τις προσπάθειες που γίνονται, ποια θα είναι η μοίρα ενός προορισμού που σε μεγάλο βαθμό προσελκύει τουρίστες κατά τους μήνες που οι θερμοκρασίες θα είναι, για πολλούς, ανυπόφορες; Την ώρα μάλιστα που λόγω του ήπιου συγκριτικά χειμερινού κλίματος, η χώρα μας άνετα μπορεί να προωθηθεί ως ιδανικός προορισμός για όλους τους μήνες του χρόνου.

- Η φετινή χρονιά τελικά θα είναι καλή για τον κυπριακό τουρισμό;

- Το καλή είναι μία πολύ γενική λέξη. Σίγουρα δεν μηδενίζουμε,

ούτε μεψιμοιρούμε. Υπό τις συνθήκες που υπάρχουν θα είναι μία σχετικά ικανοποιητική χρονιά, αλλά προφανώς θα μπορούσε να είναι και καλύτερη. Ξέρετε, μετά την πανδημία έχουμε εισέλθει για τα καλά στην εποχή του υπερτουρισμού. Βλέπουμε σε ολοένα και περισσότερες χώρες και περιοχές να γίνονται διαμαρτυρίες για τις πολύ μεγάλες ροές τουριστών και τα προβλήματα που δημιουργούνται για τους ντόπιους κατοίκους. Οι αφίξεις λοιπόν από μόνες τους δεν μπορούν να αποτελούν κριτήριο για το αν μια τουριστική χρονιά τελικά ήταν καλή. Σίγουρα έρχονται τουρίστες, όμως απ' εκεί και πέρα πρέπει να δούμε και πολλούς άλλους παράγοντες πριν αποφασίσουμε για το πόσο επιτυχημένη είναι μία χρονιά ή πολύ περισσότερο για να αποφασίσουμε αν το τουριστικό μας προϊόν είναι επιτυχημένο και μακροχρόνια βιώσιμο. Στη σύγχρονη εποχή όλοι οι τομείς βασίζονται στη συλλογή και ανάλυση δεδομένων για να καταλήξουν σε συμπεράσματα και να κτίσουν τη στρατηγική τους. Είναι κάτι στο οποίο υστερούμε και θα πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη έμφαση το συντομότερο δυνατό, ώστε οι όποιες αποφάσεις λαμβάνουμε να τεκμηριώνονται επιστημονικά.

Ανισος ο ανταγωνισμός ξενοδοχείων και Airbnb

- Ως Σύνδεσμος δηλώσατε πολλές φορές την αντίθεση σας με το φαινόμενο της βραχυχρόνιας μισθώσεως. Με δεδομένο ότι πρόκειται για μια τάση που επιζητούν οι τουρίστες, θεωρείτε πως είναι σοφό να μην την παρέχουμε ως τουριστικός προορισμός;

- Αντιλαμβανόμαστε, κατανοούμε και δεχόμαστε ότι πρόκειται για μια τάση ιδιαίτερα δημοφιλή ανάμεσα στους τουρίστες. Δεν ζητήσαμε ποτέ την πλήρη απαγόρευση των βραχυχρόνιων μισθώσεων. Από την άλλη, δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε πως αργήσαμε πολύ να ρυθμίσουμε το

συγκεκριμένο ζήτημα και ακόμα και σήμερα δεν το πράττουμε στο βαθμό που θα έπρεπε. Ως αποτέλεσμα, τα ξενοδοχεία εδώ και χρόνια αντιμετωπίζουν άνιστο ανταγωνισμό σε όλα τα επίπεδα (τα εγγεγραμμένα αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα διαθέτουν σήμερα περίπου το 38% των κλιμών που προσφέρουν οι ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις ενώ άλλες τόσες εκτιμώμενες πω είναι οι κλίμες σε μη αδειοδοτημένα αυτοεξυπηρετούμενα), το κράτος είχε απώλειες δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ όλα αυτά τα χρόνια, και η τουριστική φήμη της χώρας ήταν σε ρίσκο λόγω του ελλιπούς ελέγ-

Αργήσαμε πολύ να ρυθμίσουμε το ζήτημα των βραχυχρόνιων μισθώσεων και ακόμα και σήμερα δεν το πράττουμε στον βαθμό που θα έπρεπε.

κου λειτουργίας. Την ίδια ώρα, έχουν δημιουργηθεί και έντονα κοινωνικά προβλήματα, αφού η

μείωση της προσφοράς για μακροπρόθεσμη ενοικίαση έχει οδηγήσει προς τα πάνω τις τιμές των ενοικίων.

Οι δικές μας εισηγήσεις είναι συγκεκριμένες και συνοψίζονται στα εξής:

- Η εκμίσθωση ακινήτου για βραχυχρόνια περίοδο να επιτρέπεται μόνο για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο να μην ξεπερνά τις 90 ημέρες ετησίως.

- Σε κέντρα των πόλεων όπου το πρόβλημα εξεύρεσης μόνιμης στέγης είναι εντονότερο, να εξεταστεί σοβαρά το ενδεχόμενο πλήρους απαγόρευσης της βραχυχρόνιας μισθώσεως ακινήτων.

- Να καταστεί υποχρεωτική η καταβολή τέλους διανυκτέρευσης.

- Να υποθετηθούν κανονισμοί ασφαλείας και υγείας από τα συγκεκριμένα καταλύματα.

- Να συλλέγονται στατιστικά στοιχεία από τις πλατφόρμες, ώστε να υπάρχει πραγματική εικόνα των τουριστικών διανυκτερεύσεων στο νησί και να επαληθεύεται η σωστή δήλωση των εισοδημάτων στο Τμήμα Φορολογίας.

- Να εγκριθούν οι βραχυχρόνια μισθωσι διαμερισμάτων από τη διαχειριστική επιτροπή του κτιρίου.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Της ΑΜΠΓΚΕΪΛ ΓΚΛΙΚΜΑΝ / BLOOMBERG

Η ανάπτυξη του μουσικού και αθλητικού τουρισμού

Εάν τώρα τελευταία έχετε χάσει τον λογαριασμό για το πόσα άτομα στον κοινωνικό περίγυρό σας έχουν δημοσιεύσει φωτογραφίες τους από έναν αγώνα της Φόρμουλα 1 ή συναυλία της Τέιλορ Σουίφτ, το πιθανότερο είναι ότι δεν είστε οι μόνοι. Σύμφωνα με νέα έρευνα της Collinson International, η οποία ελέγχει τα σαλόνια αεροδρομίων Priority Pass και LoungeKey παγκοσμίως, ο αθλητικός και ο μουσικός τουρισμός αναπτύσσονται με πρωτοφανείς ρυθμούς. Εως το 2032 θα αντιπροσωπεύουν μια βιομηχανία 1,5 τρις δολαρίων. Επί του ποσού αυτού,

το μεγαλύτερο μέρος αφορά τις αθλητικές διοργανώσεις, οι οποίες αποτιμώνται ως τουριστική απραξία στα 564,7 δισ. δολάρια για το 2023 και αναμένεται να εκτοξευθούν σε 1,33 τρις. δολάρια τα επόμενα οκτώ χρόνια. Ο μουσικός τουρισμός, εν τω μεταξύ, προβλέπεται να φθάσει στα 13,8 δισ. δολάρια, υπερδιπλασιάζοντας την τρέχουσα αποτίμησή των 6,6 δισ. δολ. Σε σύνολο 8.537 ερωτηθέντων από 17 χώρες, περισσότεροι από τέσσερις στους πέντε (83%) έχουν πετάξει για να παρακολουθήσουν ένα αθλητικό γεγονός, ενώ το 71% έχει κάνει το ίδιο για μια συναυλία

Οι αγώνες ποδοσφαίρου είναι το πιο δημοφιλές αθλητικό γεγονός.

τα τελευταία τρία χρόνια ή το σχεδόν ίσοι στους επόμενους 12 μήνες. «Οι άνθρωποι δίνουν μεγάλη αξία στις εμπειρίες που βιώνουν μέσω ενός αθλητικού γεγονότος ή μιας συναυλίας», επισημαίνει ο Κρίστοφερ Ρος, πρόεδρος της Collinson International Ευρώπης, Μ. Ανατολής και Αφρικής. «Αν πρό-

κειται να παρακολουθήσετε μια αθλητική ή μουσική εκδήλωση, η εμπειρία σας δεν ξεκινά όταν μπείτε στο γήπεδο. Είναι ο προγραμματισμός, το ίδιο το ταξίδι και ο ενθουσιασμός». Περίπου το 83% των ανθρώπων που ταξιδεύουν για εκδηλώσεις, πηγαίνει σε αγώνες ποδοσφαίρου και μπάσκετ, στους Ολυμπιακούς Αγώνες, στη Φόρμουλα 1 ή στα τουρνουά τένις. Αυτά είναι τα πέντε πιο δημοφιλή αθλητικά γεγονότα, με φθίνουσα σειρά. Το ποδόσφαιρο συγκέντρωσε το 69% των θεατών της έρευνας, οι οποίοι ανέφεραν ότι είχαν ταξιδέψει πρόσφατα για να δουν ζων-

τανά έναν αγώνα ή πως θα το κάθονταν το 2025. Η Φόρμουλα 1, εν τω μεταξύ, έχει αυξηθεί σε δημοτικότητα στις νεότερες γενιές, απ' όταν το Netflix μετέδωσε το ντοκιμαντέρ «Drive to Survive», το 2019. Το 2023, το μέσο αγωνιστικό Σαββατοκύριακο είχε περισσότερους από 270.000 θεατές από 195.000 το 2019. Οι τιμές των εισιτηρίων ανέρχονται επίσης. Τα εισιτήρια για τους αγώνες στο Ηνωμένο Βασίλειο αυτό το καλοκαίρι έχουν ανέλθει στις 600 λίρες, ενώ η γενική είσοδος φτάνει στις 400 λίρες από 300 λίρες προ διετίας.

Τέλος, όπως παρατηρεί ο Κρίστοφερ Ρος, τα εισιτήρια είναι μόνο μία πτυχή της οικονομίας του αθλητικού τουρισμού, η οποία περιλαμβάνει επιπλέον διαμονή, φαγητό, βόλτες με ταξί, αγορές κ.λπ. Τα στοιχεία του Collinson δείχνουν ότι το 77% των ταξιδιωτών φθάνει μία ή δύο ημέρες προ της διοργάνωσης και περίπου το 80% θα μείνει μία έως τρεις ημέρες κατόπιν. Οι τουρίστες αθλητικών διοργανώσεων ξοδεύουν τα περισσότερα, όπου το 51% ξεπερνά τα 500 δολάρια κατά κεφαλήν, μη συμπεριλαμβανομένων των εισιτηρίων της εκδήλωσης.

Κλείνουν τραπέζι διαδικτυακά οι Κύπριοι

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024, καταχωρήθηκαν στο Wiz bookonline 1.660 κρατήσεις – Οφέλη για πελάτες και επιχειρήσεις

Της **ΑΝΝΑΣ ΠΟΛΥΒΙΟΥ**

Στροφή κάνουν τα τελευταία χρόνια οι Κύπριοι προς το online booking, τη διαδικτυακή δηλαδή κράτηση στους χώρους εστίασης. Με την τεχνολογία να έχει μπει για τα καλά στην καθημερινότητά μας, τα εργαλεία που προσφέρει καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων, μεταξύ αυτών και τη διαδικασία για διαδικτυακή κράτηση. Χωρίς δυσκολία και καθυστερήσεις, μέσα από το κινητό, σε λίγα μόνο βήματα, μπορούν να γίνουν σήμερα οι κρατήσεις σε εστιατόρια και χώρους διασκέδασης.

Αρκετές είναι οι εφαρμογές που προσφέρουν τη δυνατότητα της διαδικτυακής κράτησης, μεταξύ αυτών το Wiz bookonline, το OpenTable, το Eat App, το Picado κ.ά., με την πορεία της να τείνει ανοδικά, καθώς φαίνεται πως έχει κερδίσει τον κόσμο, αφού αποτελεί την ιδανική λύση για κρατήσεις.

Οι εφαρμογές

Το OpenTable είναι μια παγκόσμια εφαρμογή που ιδρύθηκε το 1998 στο Σαν Φρανσίσκο της Καλιφόρνια, όπου ξεκίνησε τη λειτουργία του με μια περιορισμένη επιλογή εστιατορίων. Σήμερα, έχει παρουσία σε διάφορες χώρες, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος, έχοντας καταχωρημένα 26 εστιατόρια. Το Eat App είναι μια εφαρμογή η οποία έχει και αυτή παρουσία σε διάφορες χώρες, παρέχοντας δυνατότητα διαχείρισης σε εστιατόρια, ξενοδοχεία και άλλους χώρους. Στην Κύπρο έχει καταχωρημένα 38 εστιατόρια. Αντίθετα τα προηγούμενα, το Picado είναι μια κυπριακή εφαρμογή

διαδικτυακής κράτησης, και διαθέτει 6 εστιατόρια.

Wiz bookonline

Το Wiz bookonline αποτελεί την υπηρεσία διαχείρισης κρατήσεων για επιχειρήσεις εστίασης και διασκέδασης από το Wiz Guide, τον μεγαλύτερο οδηγό εξόδου στην Κύπρο, ο οποίος περιλαμβάνει περισσότερες από 2500 επιχειρήσεις εστίασης και διασκέδασης σε όλη την χώρα.

Πρόκειται για μία καινοτόμα μέ-

«Σε μια εποχή που η τεχνολογία μάς δίνει τη δυνατότητα να κάνουμε τα πάντα σε χρόνο μηδέν μέσα από το κινητό μας, το να μπορείς να κάνεις κράτηση με ένα κλικ, δεν είναι απλώς πολυτέλεια, αλλά αποτελεί σχεδόν ανάγκη», δήλωσε ο Μ. Μιχαηλίδης.

θοδο διαδικτυακής κράτησης εστιατορίων και μπαρ στην Κύπρο, μέσω της οποίας, γρήγορα και εύκολα, μπορείτε να επιλέξετε ένα από τα 59 εστιατόρια και μπαρ του νησιού που είναι συμβεβλημένα-μέχρι τώρα- με την υπηρεσία και να κάνετε την κράτησή σας, χωρίς καθυστερήσεις και δυσκολίες.

Όπως ανέφερε ο Μιχάλης Μιχαηλίδης, αρχισυντάκτης lifestyle

Το Wiz bookonline αποτελεί την υπηρεσία διαχείρισης κρατήσεων για επιχειρήσεις εστίασης και διασκέδασης από το Wiz Guide, τον μεγαλύτερο οδηγό εξόδου στην Κύπρο.

Η Παλιά Ελιά στον Στρόβολο και το Farmyard στον Κάθηκα. Και τα δύο έχουν συμβληθεί με την υπηρεσία διαχείρισης κρατήσεων του Wiz.

content στον Όμιλο Sppmedia, όπου ανήκει το Wiz Guide, από την αρχή του έτους μέχρι σήμερα, τα καταχωρημένα εστιατόρια και μπαρ έχουν σχεδόν διπλασιαστεί από αυτά που υπήρχαν μέχρι τα τέλη του 2023. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την αυξητική τάση της διαδικτυακής κράτησης τόσο από τον κόσμο, όσο και από τους επαγγελματίες εστιατορείους που επι-

λέγουν να καταχωρήσουν τα εστιατόριά τους στις πλατφόρμες διαδικτυακής κράτησης.

Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024 (Ιανουάριος – Ιούνιος), διεκπεραιώθηκαν στο Wiz bookonline 1.660 κρατήσεις, διπλασίες σχεδόν από την αντίστοιχη περσινή περίοδο, που ήταν 897. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως πέρι πραγματοποιήθηκαν μέσω της εφαρμογής

συνολικά 1.556 κρατήσεις καθ' όλη τη διάρκεια τους έτους. Με δεδομένο πως το πρώτο εξάμηνο του 2024 έχουν καταχωρηθεί ήδη περισσότερες κρατήσεις από τις συνολικές περσινές, επιβεβαιώνεται πως η τάση –πλέον– στρέφεται στη διαδικτυακή κράτηση, με την ταχύτητα και την ευκολία να είναι αυτά που αναζητά ο κόσμος. Να αναφερθεί, επίσης, πως από την ημέρα λει-

τουργίας του Wiz bookonline, περισσότερα από 10.000 άτομα έχουν επισκεφτεί τα 59 εστιατόρια και μπαρ που είναι καταχωρημένα.

Οι αριθμοί είναι η καλύτερη απόδειξη για τη δυναμική που έχει αποκτήσει το Wiz bookonline, αναφέρει ο κ. Μιχαηλίδης, καθώς, «τον τελευταίο χρόνο έχουν υπερδιπλασιαστεί οι κρατήσεις, αλλά και ο αριθμός των ατόμων που επισκέπτονται τα εστιατόρια που υιοθέτησαν την υπηρεσία». «Σε μια εποχή που η τεχνολογία μας δίνει τη δυνατότητα να κάνουμε τα πάντα σε χρόνο μηδέν μέσα από το κινητό μας, το να μπορείς να κάνεις κράτηση με ένα κλικ, μέσω μιας σοβαρής και έγκυρης πλατφόρμας, δεν είναι απλώς πολυτέλεια, αλλά αποτελεί σχεδόν ανάγκη, τόσο για τους πελάτες όσο και για τους εστιατορείους», συμπληρώνει. Στο Wiz bookonline, οι επισκέπτες μπορούν εύκολα να πραγματοποιήσουν την κράτησή τους στα καλύτερα και πιο δημοφιλή εστιατόρια του νησιού, σε ένα εύχρηστο περιβάλλον, αφού το user experience/εμπειρία χρήστη αποτελεί προτεραιότητα για την πλατφόρμα. Ένα επιπλέον συγκριτικό πλεονέκτημα του Wiz bookonline, σε σχέση με τον ανταγωνισμό, είναι η δυνατότητα που υπάρχει για προώθηση των χώρων εστίασης που έχουν συμβληθεί με την υπηρεσία, μέσω αρθρογραφίας και άλλων προωθητικών ενεργειών στο Wiz Guide.

Όπως όλα δείχνουν, η διαδικτυακή κράτηση ήρθε για να μείνει, με τον κόσμο να την επιλέγει όταν πρόκειται να κλείσει στο αγαπημένο του μαγαζί, καθώς μέσω αυτής, του παρέχεται μία πλούσια γκάμα δυνατοτήτων και επιλογών, χωρίς καθυστερήσεις και δυσκολίες.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

4

TET 20:30 (105')
Ένας Θρίαμβος (Γαλλία 2020)*

Ο Ετιέν, υπεύθυνος του θεατρικού εργαστηρίου μιας φυλακής, στήνει έναν θίασο από κρατούμενους και ανεβάζουν το έργο του Μπέκετ, *Περιμένοντας τον Γκοντό*. Όταν επιτρέπεται στον θίασο να περιοδεύσει σε θέατρα εκτός φυλακής, ο Ετιέν αισθάνεται έτοιμος να πραγματοποιήσει το όνειρό του. Σκηνοθεσία: Emmanuel Courcol. €8

6

ΠΑΡ 20:30 (91')
Fremont (ΗΠΑ, 2023)*

Η Ντόνια εργάζεται σε ένα εργοστάσιο που φτιάχνει τυχερά μπισκότα. Έχοντας δουλέψει ως διερμηνέας για τον αμερικάνικο στρατό στο Αφγανιστάν, δυσκολεύεται να προσαρμοστεί στη νέα της ζωή. Ξαφνικά αποφασίζει να στείλει εκεί έξω ένα ξεχωριστό μήνυμα μέσα σε ένα μπισκότο. Σκηνοθεσία: Babak Jalali. €8

7

ΣΑΒ 20:30 (99')
Τα Πάνω Κάτω (Γαλλία, 2022)* 15+

Ο γιος μιας δραματοθεραπεύτριας στις φυλακές, πανικοβάλλεται όταν μαθαίνει ότι η μητέρα του σκοπεύει να παντρευτεί έναν ληστή που σύντομα θα αποφυλακιστεί. Θέλει να την προστατεύσει, αλλά η συνάντησή με τον μελλοντικό πατρί του έχει απρόβλεπτες συνέπειες. Σκηνοθεσία: Louis Garrel. €8

9

ΔΕΥ 20:30 (78')
Μαγνητικά πεδία (Ελλάδα, 2021)*

Η Έλενα συναντά τυχαία σε ένα φέρι για Κεφαλονιά, τον Αντώνη με τον οποίο μοιράζεται τις σκέψεις και τα βάρη της. Οι δυο τους θα ξεκινήσουν μια περιπλάνηση στο νησί, ψάχνοντας ένα μέρος για να θάψουν το μεταλλικό κουτί που κουβαλάει ο Αντώνης. Σκηνοθεσία: Γιώργος Γούσης. €8

10

ΤΡΙ 20:30 (134')
Καμουφλάζ (Γαλλία 2022)* 15+

Ο Αντριέν, πρώην χορευτής, περνά τις μέρες του ως συνοδός της Μάρθας μιας πλούσιας, ξεπεσμένης ντίβα του κινηματογράφου. Μεταξύ τους υπάρχει μόνο το αμοιβαίο συμφέρον. Τα πράγματα όμως αλλάζουν όταν ο Αντριέν γνωρίζει και ερωτεύεται την Μαργκό. Σκηνοθεσία: Nicolas Bedos. €8

13-15

ΠΑΡ, ΣΑΒ, ΚΥΡ
2^ο Stantar Kkomety Festival

Το Στάνταρ Κκόμετυ Φεστιβάλ επιστρέφει με ένα τριήμερο κωμωδίας στην Πλατεία Ηρώων και στο Θέατρο Ριάλτο. Μετά την επιτυχία του 1ου φεστιβάλ, τα σόου αναβαθμίζονται με αγγλόφωνους κωμικούς παγκοσμίου φήμης ενώ το Φεστιβάλ παρουσιάζει και τους Κύπριους ταλαντούχους κωμικούς, οι οποίοι θα χαρίσουν Stantar διασκέδαση, Stand up, κωμωδία για παιδιά, comedy battles, raw, μουσική και φαγητό συμπληρώνουν το πρόγραμμα του φεστιβάλ. €12/10 (€40: Κάρτα Φεστιβάλ)

17

ΤΡΙ 20:30 (70')
A Night of Cinematic Music

Ο πιανίστας Μανώλης Νεοφύτου παρουσιάζει μια βραδιά κινηματογραφικής μουσικής με κομμάτια από τις ταινίες *The Kid*, *Μοντέρνοι καιροί*, *Αμελί*, *Ο Μελισσοκόμος*, *Αρωμα γυναικάς*, *La Dolce Vita*, *Amarcord*, *Πολιτική Κουζίνα*, *Η Λίστα του Σίντλερ*, *Φωτογραφία 51*, *Το Τρυφερό και Γλυκό μου Θηρίο*, *Μια Αιωνιότητα και μια Μέρα* και *Ερωτική Συμφωνία*, με παράλληλη προβολή αποσπασμάτων των ομώνυμων ταινιών. Μανώλης Νεοφύτου (πιάνο), Νικόλας Ευθυμίου (βιόλα), Καρολίνα Κωσταντίνου (χορός). €15/10

18

TET 20:30 (105')
Μια άλλη πατρίδα I Alpha Square FlashArt

Δέκα Κύπριοι ηθοποιοί αποδίδουν σε θεατρικό αναλόγιο το σύστημα και την παρέα των αγοριών σε κάποιο αγγλικό ιδιωτικό σχολείο και οικοτροφείο της δεκαετίας του '30. Το θεατρικό έργο του Julian Mitchell σκιαγραφεί τη λειτουργία του συστήματος και της διάκρισης, της καταπίεσης και του θαθήναι... έννοιες που μάλλον πολύ λίγο άλλαξαν. Μετάφραση / Σκηνοθεσία: Ανδρέας Αραούζος. Παίζουν: Πάνος Μακρής, Μιχάλης Καζάκας, Αντρέας Κουτσόφτας, Εύρος Βασιλείου, Αντρέας Δανιήλ, Χάρης Αττίνας, Γιώργος Ευαγόρου, Νίκος Κοσώνας, Ανδρέας Αραούζος, Στέφανος Λάππας. €12/10

21

ΣΑΒ 19:55 (211')
Roméo et Juliette I The Met: Live in HD

Η σοπράνο Nadine Sierra και ο τενόρος Benjamin Bernheim ενσαρκώνουν το σαιξπηρικό ζευγάρι των δύο καταδικασμένων εραστών σε αυτή την όπερα του Σαρλ Γκουνό. Ο Yannick Nézet-Séguin υπογράφει τη μουσική διεύθυνση μιας από τις ρομαντικότερες όπερες του παγκόσμιου ρεπερτορίου. Με Αγγλικούς υπότιτλους. €20/15

22

ΚΥΡ 20:30 (70')
Θάνατος σε Τρεις Πράξεις
Χοροθέατρο Ομάδα Πέντε

Ένα έργο εμπνευσμένο από το κοινωνικό πρόβλημα της λαϊκής βίας, του λαϊκού δικαστηρίου που αποτελεί μέρος της πραγματικότητάς μας. Έστω και αν θεωρούμε πως στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες αυτά έβρισαν, τέτοιες πρακτικές επιβιώνουν με μια μεταμφιεσμένη βία, συγκαλυμμένη με άλλους τρόπους έκφρασης. Χορογραφία / Σκηνοθεσία: Χλόη Μελίδου. Δραματοουργία: Κωνσταντίνος Μελίδης. Ερμηνεύουν: Πηνελόπη Βασιλείου, Ζωή Ελευθερίου, Θανάσης Ιωάννου, Ρούλα Κλεοβούλου, Σωτήρης Σωτηρίου. **Εισόδος Ελεύθερη** (απαραίτητη η κράτηση θέσεων)

Σεπτέμβριος 2024

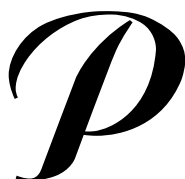
27-29

ΠΑΡ, ΣΑΒ, ΚΥΡ
3^ο Showcase Χορογραφίας Κύπρου

Το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού του Υφυπουργείου Πολιτισμού διοργανώνει, σε συνεργασία με το Θέατρο Ριάλτο, τον θεσμό που παρουσιάζει επίλεκτα χορογραφικά έργα των τελευταίων 2 ετών και προσφέρει την ευκαιρία στους χορογράφους που δημιουργούν στην Κύπρο να παρουσιάσουν, σε ένα οργανωμένο πλαίσιο, τα έργα τους σε προσκεκλημένους καλλιτεχνικούς διευθυντές και οργανωτές φεστιβάλ του εξωτερικού. Χορογράφοι: Παναγιώτης Τοφής, Aneesha Μιχαήλ, Λία Χαράκη, Έλενα Χριστοδουλίδου (Αμφίδρομο Χοροθέατρο), Μιλένα Ugren Κούλας, Χάρης Κούσιος, Ανδρομάχη Δημητριάδου Lindahl (Ασώματες Δυνάμεις), Έλενα Αντωνίου, Διαμάντω Χατζηχαχάρια, Αλέξης Βασιλείου, Πάνος Μαλακτός. Το Showcase εμπλουτίζουν οι παράλληλες εκδηλώσεις με τίτλο Meanwhile, που διοργανώνονται από τη Στέγη Χορού Λεμεσού, τη Στέγη Χορού Λευκωσίας και τη Νέα Κίνηση. €8

*Rialto Cinema @Χώρος Στάθμευση ΣΕΚ

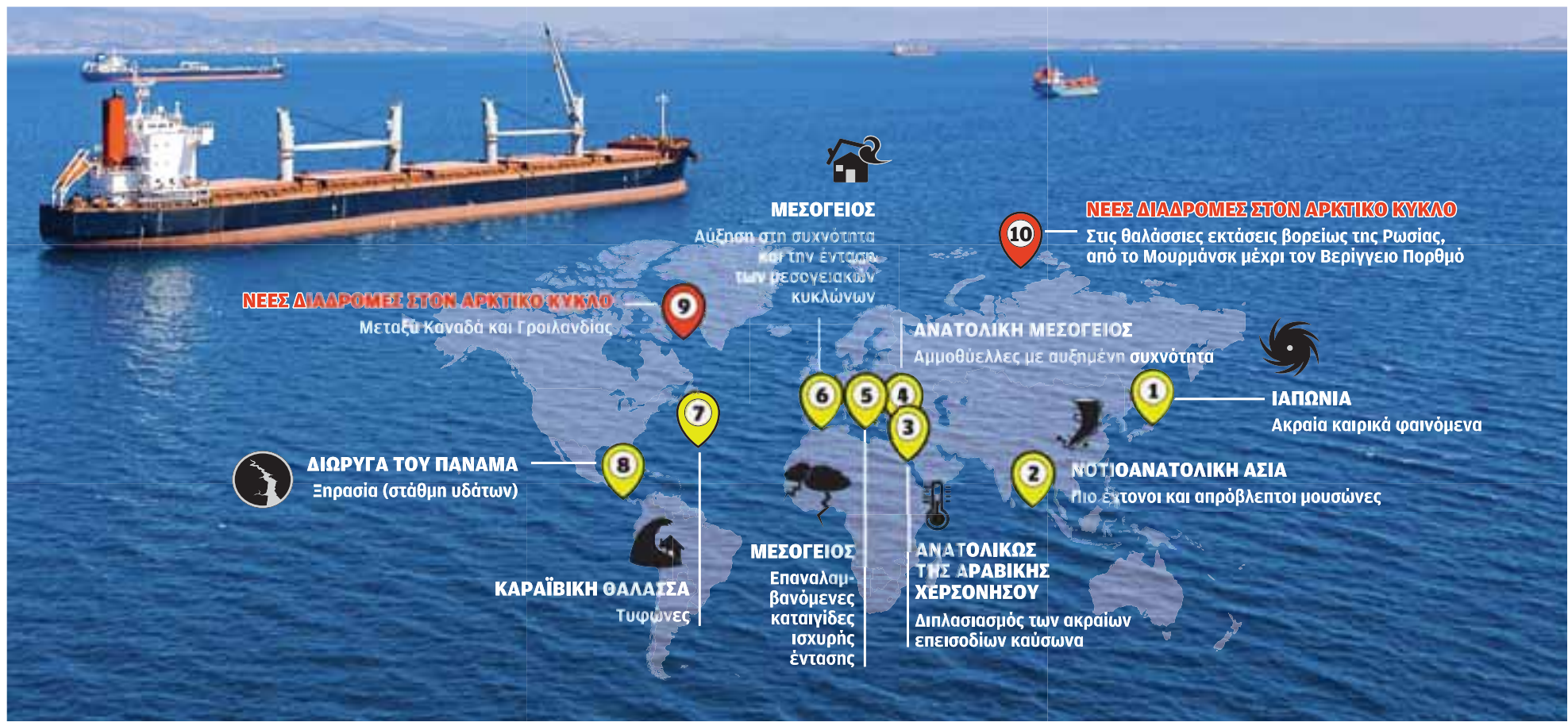
Οι ταινίες θα προβάλλονται στους αυθεντικούς τους διαλόγους με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους.

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κλιματικοί κίνδυνοι απειλούν τη ναυτιλία

Τα νέα προβλήματα σε λιμάνια και παγκόσμιο εμπόριο λόγω αυξημένων περιστατικών καύσωνα, τυφώνα και καταιγίδων

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΕΛΛΑΦΡΟΥ**

Μια υποθετική διαδρομή ενός πλοίου από την Ιαπωνία στον Παναμά μέσω της Διώρυγας του Σουέζ και της Μεσογείου αποκαλύπτει μια σειρά από νέους κινδύνους όπως ενισχύονται ή και προκαλούνται λόγω της κλιματικής αλλαγής. Αυξημένα περιστατικά καύσωνα, τυφώνα, καταιγίδας και ανεμοθύελλας θα συναντήσουν τα πλοία, οδηγώντας σε πιθανές καθυστερήσεις –κυρίως στα λιμάνια– και στην ανάγκη κατάρτισης κλιματικού κινδύνου για το δρομολόγιο. Ο Κωνσταντίνος Καρτάλης, καθηγητής Φυσικής Περιβάλλοντος και Κλίματος του ΕΚΠΑ και μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Κλιματική Αλλαγή, εξηγεί τους κινδύνους.

1. Στην Ιαπωνία, στην αφετηρία της διαδρομής, αυξάνεται η έκθεση των πλοίων σε ακραία καιρικά φαινόμενα, καθώς η Έκθεση της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή των Ηνωμένων Εθνών (2022) επισημαίνει την απόκλιση των τροχιών των τροπικών κυκλώνων προς βορειότερα γεωγραφικά πλάτη. Αντίθετα, μικρότερη θα είναι η έκθεση σε πλοία που πλέον στη Θάλασσα των Φιλιππίνων.

2. Στη Νοτιοανατολική Ασία, οι επιστημονικές μελέτες και τα κλιματικά μοντέλα δείχνουν ότι οι μουσώνες θα γίνουν πιο έντονοι

και απρόβλεπτοι λόγω της κλιματικής αλλαγής, προκαλώντας προβλήματα στη ναυσιπλοία λόγω αλλαγών στη διεύθυνση των (ισχυρών) εποχικών ανέμων, έντονων καταιγίδων, ισχυρών ρευμάτων και υψηλού κυματισμού. Παράλληλα εκτιμώνται επιπτώσεις στη λειτουργία και στις υποδομές των λιμανιών στην περιοχή, καθυστερώντας φορτώσεις/εκφορτώσεις αλλά και επηρεάζοντας την εφοδιαστική αλυσίδα.

3. Ανατολικώς της Αραβικής Χερσονήσου και πλέοντας προς το Σουέζ, οι κλιματικές εκτιμήσεις αναφέρουν τον διπλασιασμό των ακραίων επεισοδίων καύσωνα (θερμοκρασίες άνω των 45 βαθμών Κελσίου) το 2050 σε σχέση με σήμερα και επταπλασιασμό το 2100 (κατά το απαισιόδοξο σενάριο του ΟΗΕ, όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου). Αναφέρονται επίσης αύξηση των επεισοδίων μεταφοράς σκόνης στην περιοχή, καθώς και αλλαγές στην αλατότητα και πυκνότητα των υδάτων που δυνητικά επηρεάζουν την ψύξη και την απόδοση των μηχανών των πλοίων.

4. Στην Ανατολική Μεσόγειο, ο πρώτος κίνδυνος αφορά τις αιμοθύελλες που εμφανίζονται με αυξημένη συχνότητα. Η σύνδεσή τους με την κλιματική αλλαγή δεν είναι προφανής, παρά το γεγονός ότι οι κλιματικές μεταβολές μπορούν να επηρεάζουν τη μεταφορά αερίων μαζών από

περιοχές που υπόκεινται σε ερμηποίηση. Οι αιμοθύελλες συνιστούν έναν κίνδυνο που επηρεάζει σημαντικά και τη λειτουργία των λιμενικών εγκαταστάσεων. **5.** Στη Μεσόγειο, ο πλους επηρεάζεται από την αύξηση των μεσογειακών κυκλώνων (όπως ο «Ιανός» και ο «Daniel» που έπληξαν την Ελλάδα και άλλες περιοχές της Μεσογείου το 2020 και το 2023). Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρείται αύξηση στη

Στα λιμάνια της Μεσογείου οι καθυστερήσεις στα δρομολόγια πλοίων αναμένεται να είναι περίπου 1,5 ημέρα κατά μέσον όρο.

συχνότητα και στην ένταση των μεσογειακών κυκλώνων σε σχέση με τη δεκαετία του 1980, με την αύξηση αυτή να συνεχίζεται σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των κλιματικών μοντέλων λόγω της υπερθέρμανσης των θαλασσών και της περισσότερης ενέργειας που παρέχεται για την ανάπτυξη των κυκλώνων.

6. Επιπλέον κλιματικός κίνδυνος στη Μεσόγειο είναι τα λεγόμενα συνδυασμένα φαινόμενα (compound events). Πρόκειται ουσιαστικά για την εμφάνιση θα-

λασίων καυσώνων, με αποτέλεσμα την έντονη τροφοδοσία της ατμόσφαιρας με υδρατμούς και την ανάπτυξη επαναλαμβανόμενων καταιγίδων ισχυρής έντασης.

7. Διασχίζοντας τον Ατλαντικό Ωκεανό, το πλοίο φθάνει στην Καραϊβική Θάλασσα, περιοχή στην οποία αναπτύσσονται τυφώνες. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των κλιματικών μοντέλων και λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας της επιφάνειας της θάλασσας, οι τυφώνες θα είναι συχνότεροι, περισσότερο έντονοι και με μεγαλύτερη διάρκεια. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ο τυφώνας «Beryl» που έπληξε χώρες της Καραϊβικής στο τέλος Ιουνίου 2024, καθώς είναι ο πρώτος που έφθασε στην κλίμακα 5 (μέγιστη) τόσο νωρίς κατά τη θερινή περίοδο.

8. Η διαδρομή ολοκληρώνεται στη Διώρυγα του Παναμά, για το πέρασμα από τον Ατλαντικό Ωκεανό προς τον Ειρηνικό. Στην περιοχή καταγράφεται συστηματική αύξηση κατά την τελευταία 30ετία των συνεχόμενων ημερών και των επεισοδίων ξηρασίας, γεγονός που επηρεάζει τη στάθμη των υδάτων στη διώρυγα και προκαλεί σημαντικές καθυστερήσεις στη διέλευση των πλοίων. Χαρακτηριστικά σημειώνονται τα προβλήματα λειτουργίας της διώρυγας τον Ιανουάριο 2024 και οι σημαντικές καθυστερήσεις στη διέλευση των πλοίων κατά την ίδια περίοδο.

9-10. Η κλιματική αλλαγή προβλέπεται ότι θα διαμορφώσει νέες διαδρομές στον Αρκτικό Κύκλο λόγω της τήξης των πάγων στην ευρύτερη περιοχή μεταξύ του Καναδά και της Γροιλανδίας (9), αλλά και στις θαλάσσιες εκτάσεις στα βόρεια της Ρωσίας, από το Μουρμάνσκ μέχρι τον Βερίγγιο Πορθμό (10). Αν και οι νέες αυτές διαδρομές διευκολύνουν σημαντικά τις θαλάσσιες μεταφορές, εκτιμάται ότι η χρήση τους θα είναι περιορισμένη λόγω των εξαιρετικά εύαλτων αρκτικών οικοσυστημάτων.

Σύμφωνα με τον κ. Καρτάλη, οι κλιματικοί κίνδυνοι επηρεάζουν λιγότερο την ασφάλεια των πλοίων, ιδιαίτερα λαμβάνοντας υπόψη τις νέες προδιαγραφές τους. Κύρια επίπτωση τους είναι η διαταραχή που προκαλούν στα δρομολόγια των πλοίων και στη λειτουργία των λιμένων, δηλαδή σε παράγοντες που επηρεάζουν και τις εφοδιαστικές αλυσίδες. Μελέτη του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, που δημοσιεύθηκε στο Nature (2023), αναφέρει πως στο 5% των λιμένων σε παγκόσμια κλίμακα, οι λειτουργίες είτε θα διακόπτονται ή θα περιορίζονται σημαντικά λόγω κλιματικών κινδύνων, με αποτέλεσμα καθυστερήσεις που θα ξεπερνούν σε ετήσια βάση τις πέντε ημέρες. Πρόκειται για λιμάνια που βρίσκονται κυρίως στον Ειρηνικό, στην Κεντρική Αμερική και στην Καραϊβική, αλλά και

στην Πορτογαλία και στο Σουέζ. Στη Μεσόγειο, οι αντίστοιχες καθυστερήσεις θα είναι περίπου 1,5 ημέρα κατά μέσον όρο, με υψηλότερες τιμές στη Μασσαλία και στην Κωνσταντινούπολη (δύο ημέρες). Στην ίδια μελέτη εκτιμάται ότι 81 δις. δολ. παγκόσμιο εμπόριο είναι σε κίνδυνο σε ετήσια βάση λόγω διαταραχών που προκαλούνται από ακραία φαινόμενα.

Όπως σημειώνει ο καθηγητής Κ. Καρτάλης, «σε κάθε περίπτωση, οι συνθήκες που διαμορφώνονται επιβάλλουν ανάλυση κλιματικού κινδύνου ανά διαδρομή, εκπαίδευση του προσωπικού στους νέους κινδύνους και χρήση συστημάτων έγκαιρης πρόγνωσης που διευκολύνουν τον εντοπισμό των κινδύνων καθώς και την εξέλιξη τους χωρικά και χρονικά. Για τα λιμάνια, είναι αναγκαία η ενίσχυση, με έργα προληπτικού χαρακτήρα, της ανθεκτικότητας στους κλιματικούς κινδύνους, ουσιαστικά στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας, αλλά και στα ακραία καιρικά φαινόμενα και στους καύσωνες που ενισχύονται λόγω της κλιματικής αλλαγής. Δυστυχώς, δεν υπάρχει μαγική λύση για τον μηδενισμό των κλιματικών κινδύνων. Η μόνη ναυπηγική για την αποκατάσταση της κλιματικής ισορροπίας είναι η σταδιακή εξάλειψη της χρήσης των ορυκτών καυσίμων σε κάθε τομέα».

Στην... πρίζα τα πλοία για να σβήνουν οι γεννήτριες στα λιμάνια

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Το στοιχείο της μετάβασης σε μια λειτουργία με λιγότερες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα έχουν αρχίσει να βάζουν πολλά λιμάνια της χώρας. Στην προσπάθεια αυτή, προβάδισμα αποκτούν λιμάνια υπό διαχείριση του ΤΑΙΠΕΔ αλλά και ιδιωτικοποιημένοι οργανισμοί, όπως του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης, της Ηγουμενίτσας και του Ηρακλείου.

Οι πρωτοβουλίες αυτές λαμβάνονται σε ένα περιβάλλον πίεσης από τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς αλλά και από τους χρήστες των λιμανιών, όπως και τις τράπεζες, οι οποίες αναζητούν πλέον βελτιωμένες επιδόσεις στο μέτρο αυτό όταν αξιολογούν χρηματοδοτήσεις. Η υποχρεωτική εφαρμογή της δέσμης μέτρων «Fit for 55» της Ε.Ε. καθιστά πρακτικά και τυπικά υποχρεωτική την ηλεκτρική διασύνδεση τουλάχιστον του 90% των πλοίων με επίγεια συστήματα ηλεκτροδότησης.

Η Διεύθυνση Βιώσιμης Ανάπτυξης, ESG και Κλιματικής Αλλα-

γής του ΤΑΙΠΕΔ έχει διαμορφώσει μια στρατηγική με βασικό άξονα τη μετάβαση των λιμένων στην κλιματική ουδετερότητα, δεδομένου ότι αποτελεί μοναδικό μέτρο που μπορεί να συμβάλει στο μετοχικό κεφάλαιο με μειωμένο ποσοστό σε αρκετά ακόμα. Επιπλέον ενεργεί ως Αρχή Σχεδιασμού Λιμένων για τους Οργανισμούς Λιμένων Πειραιώς, Θεσσαλονίκης και 16 ακόμα περιφερειακών λιμένων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα καθίσταται το τελευταίο διάστημα το λιμάνι του Λαυρίου, όπου μελέτη δείχνει πως τα επόμενα χρόνια οι ενεργειακές ανάγκες του θα πολλαπλασιαστούν κατά 30 φορές, καθώς τα πλοία που εξυπηρετεί θα στρέφονται στην ηλεκτροδότησή τους από τη στεριά. Από το σημερινό επίπεδο των 1.500 MWh/έτος, εκτιμάται ότι η μελλοντική κατανάλωση στο Λαύριο θα ξεπεράσει τις 26.000 MWh/έτος σε βάθος 10ετίας και θα ανέλθει στις 35.000 MWh/έτος έως το 2050. Έτσι, εξετάζεται κατ' αρχάς η εγκατάσταση φωτοβολ-

ταϊκών ισχύος περίπου 1.450 kW, διεσπαρμένων σε μικρότερα συστήματα. Εκτιμάται ότι το επόμενο βήμα θα είναι η εγκατάσταση μικρών γεννητριών αλλά και η ανάπτυξη δικτύου ηλεκτροδότησης σκαφών τόσο στο επιβατηγό λιμάνι όσο και στη μαρίνα. Την ίδια ώρα, ολοκληρώνεται στις αρχές του φθινοπώρου η μελέτη εξωτερικού συμβούλου του ΤΑΙ-

Ηλεκτροδότηση από τη στεριά και εγκαταστάσεις ΑΠΕ στα λιμάνια.

ΠΕΔ για την κατάρτιση σχεδίων μείωσης του ενεργειακού αποτυπώματος των λιμένων Ραφήνας, Πάτρας, Αλεξανδρούπολης και Ρόδου. Εν τω μεταξύ, προ διεμήνυσε συνεργασία με το υπουργείο Ναυτιλίας και την υποστηρίξει εξωτερικού εξειδικευμένου συμβούλου ξεκίνησε η εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας σε εθνικό

επίπεδο για την ηλεκτροδότηση ελλειμνιζόμενων πλοίων στους λιμένες της χώρας. Θα προσδιορίσει τις ενεργειακές ανάγκες και τις απαιτούμενες θέσεις ηλεκτροδότησης ανά λιμένα, θα εκτιμήσει το κόστος, ενώ θα γίνει και ανάλυση κόστους - οφέλους. Εξάλλου το ΤΑΙΠΕΔ οργάνωσε σε κοινή πρόταση τη συμμετοχή τεσσάρων λιμένων (Λαύριο, Ραφήνα, Κέρκυρα, Καβάλα) οι οποίοι έλαβαν χρηματοδότηση 10 εκατ. ευρώ από τον ευρωπαϊκό μηχανισμό CEF για την ανάπτυξη υποδομών παροχής από ξηράς ηλεκτρικής ενέργειας σε πλοία. Το έργο συνδυάζει την κατασκευή 4 θέσεων ηλεκτροδότησης πλοίων σε 4 θέσεις εξυπηρέτησης ακτοπλοΐας του λιμένα Ραφήνας, τεχνικές μελέτες για 9 θέσεις ηλεκτροδότησης στον λιμένα Λαυρίου, 11 θέσεις στον λιμένα της Κέρκυρας και 9 στον λιμένα Καβάλας.

Βήματα γίνονται βεβαίως και στα μεγάλα ιδιωτικοποιημένα λιμάνια. Ηδη ο Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς ολοκλήρωσε το χρηματοδοτούμενο με ευρωπαϊκά κον-

δύλια έργο CIPORT - Cold Ironing in the Port of Piraeus, μια μελέτη για την υλοποίηση της ηλεκτρικής διασύνδεσης ελλειμνιζόμενων πλοίων. Στο έργο συμμετέχουν και οι ΔΕΔΔΗΕ, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Protasis Engineering, Hydrus Engineering και Gates Systems. Στο πλαίσιο του CIPORT εκπονούνται για τον λιμένα Πειραιά οι μελέτες FEED για τέσσερις θέσεις ελλειμνισμού κρουαζιερόπλοίων στην ακτή Θεμιστοκλέους. Αλλά και ο Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης έχει εντάξει στο επενδυτικό του σχέδιο την ανάπτυξη τέτοιων υποδομών, ενώ ο ιταλικός όμιλος Γκριμάντι, που απέκτησε τον έλεγχο των λιμανιών της Ηγουμενίτσας και του Ηρακλείου, θα επιχειρήσει να υλοποιήσει ένα ακόμα πιο φιλόδοξο βραχυπρόθεσμο πρόγραμμα: όχι μόνο δηλαδή την ανάπτυξη υποδομών ηλεκτρικής διασύνδεσης, αλλά και τροφοδοσίας τους με ηλεκτρισμό παραγόμενο κατά 100% από ανανεώσιμες πηγές. Για τον σκοπό αυτό αναμένεται να αναπτύξει σε κερσαίες ζώνες

των λιμανιών τόσο φωτοβολταϊκά όσο και άλλα συστήματα παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας.

Παράλληλα, οι ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις και οι εταιρείες κρουαζιέρας προετοιμάζονται για μετατρέψουν τα πλοία τους έτσι ούτως ώστε να ηλεκτροδοτούνται από τη στεριά και να μη χρειάζεται να έχουν γεννήτριες αναμμένες. Από πλευράς κόστους, για τη μετασκευή και χρήση της ηλεκτρικής διασύνδεσης ενός ακτοπλοϊκού με απαίτηση ισχύος 2 MVA η δαπάνη αυτή υπολογίζεται κατά μέσον όρο άνω των 300.000 ευρώ. Ο Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Επιβατηγού Ναυτιλίας (ΣΕΕΝ) έχει έρθει σε συμφωνία με τη σχολή ναυπηγών μηχανολόγων του Πολυτεχνείου με αντικείμενο την ολοκληρωμένη και αποτελεσματική ανάπτυξη και λειτουργία των συστημάτων αυτών. Ηδη ολοκληρώθηκε το έργο για τη διασφάλιση της διαλειτουργικότητας, των συστημάτων και των εγκαταστάσεων παροχής ρεύματος των λιμένων με τον εξοπλισμό των πλοίων μέσω ενός ομοιογενούς προτύπου.

Με Ι.Χ. ταξίδεψαν τον Δεκαπενταύγουστο οι Έλληνες

Περίορισαν τη διάρκεια των διακοπών και απέφυγαν λόγω ακρίβειας τα νησιά – Ποιες περιοχές ήταν στις πρώτες επιλογές

Σε ηπειρωτικούς προορισμούς, με κερσαία δηλαδή πρόσβαση, κινήθηκε ένα πολύ μεγάλο μέρος των Ελλήνων εκδρομικών του Δεκαπενταύγουστου φέτος, καθώς οι υψηλές τιμές των ξενοδοχείων αλλά και οι επίμονα ακριβές τιμές των ακτοπλοϊκών εισιτηρίων αποθάρρυναν πολλούς οικογενειάρχες. Δεν αποθάρρυναν όμως νεότερες ηλικίες, που ταξιδεύουν συνήθως χωρίς αυτοκίνητο σε παρές και οι οποίες κατέκλυσαν νησιά των Κυκλάδων όπως η Πάρος, η Τήνος και η Νάξος, προορισμούς στον Αργοσαρωνικό και εναλλακτικούς νησιωτικούς προορισμούς στο βόρειο Αιγαίο, όπως η Ικαρία αλλά και η Σαμοθράκη.

Παράλληλα, πολλοί Έλληνες, όπως κάθε χρόνο και ακόμη περισσότερο φέτος, εξέδραμαν σε ιδιόκτητα και σπιτικά συγγενών τους, κυρίως σε χωριά και στους τόπους καταγωγής. Ολοι ωστόσο εμφανίζονται να έχουν μικρότερη διάρκεια διακοπών φέτος, περιορίζοντας τις διανυκτερεύσεις προκειμένου να προσαρμοστούν στους σφιχτούς λόγω πληθωρισμού προϋπολογισμούς. Επίσης, ένα μέρος των αδειούχων του Δεκαπενταύγουστου, μεγαλύτερο από ό,τι συνήθως, έχει επιλέξει να κάνει διακοπές στο εξωτερικό, όπου πλέον μπορεί να βρει συχνά φθηνότερα κόστη διαμονής και εστίασης από ό,τι σε δημοφιλείς ελληνικούς προορισμούς.

Αυτά εξηγούν μιλώντας στην «Καθημερινή» άνθρωποι της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας, όπως ο γενικός γραμματέας της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων, Αγγελος Καλλίας. Ο κ. Καλλίας υπογραμμίζει ότι Πελοπόννησος, Ηπειρος, Μαγνησία

Στη Χαλκιδική (φωτογραφία) οι περισσότεροι προορισμοί κατακλύστηκαν από Θεσσαλονικείς και κατοίκους της Βορείου Ελλάδος. Την ίδια ώρα, η Πελοπόννησος – και όχι μόνον στους κλασικούς προορισμούς στις ανατολικές ακτές, αλλά στο σύνολο της περιφέρειας – έχει κατακλυστεί από Έλληνες εκδρομείς. Μεσσηνία, Κυλλήνη και το μεγαλύτερο μέρος των δυτικών ακτών της Πελοποννήσου γνωρίζουν υψηλές πληρότητες, ενώ ασυνήθιστα υψηλά για την εποχή κινούνται οι κρατήσεις και στους ημιορεινούς και ορεινούς προορισμούς.

Οι νεότερες ηλικίες επιμένουν σε Κυκλάδες και βόρειο Αιγαίο – Σε άνοδο και τα ταξίδια στο εξωτερικό.

αλλά και Χαλκιδική έχουν φέτος την τιμητική τους.

Παρά τις υψηλές τιμές των καυσίμων και το πλήθος των δι-

οιδών στους μεγάλους αυτοκινητοδρόμους, τα κόστη μετάβασης σε ηπειρωτικούς προορισμούς ακόμη και σε μακρινές αποστάσεις δεν ήταν απαγορευτικά. Αυτό δεν σημαίνει πως οι πληρότητες στα πλοία της ακτοπλοΐας αλλά και στα αεροπορικά δρομολόγια εσωτερικού του Δεκαπενταύγουστου ήταν χαμηλές. Το αντίθετο. Ωστόσο εδώ αυξήθηκε το μερίδιο των ξένων επιβατών.

Στη Χαλκιδική οι περισσότεροι προορισμοί κατακλύστηκαν

από Θεσσαλονικείς και κατοίκους της Βορείου Ελλάδος. Η κοντινή απόσταση, σε συνδυασμό με τη φυσική ομορφιά και την ύπαρξη μεγάλου πλήθους υψηλής ποιότητας παραλιών, λειτουργεί σταθερά ως μαγνήτης, ελκυστών ξενοδόχοι της περιοχής.

Την ανατολική Μαγνησία και ειδικότερα τις παραλίες του Πηλίου αλλά και προορισμούς εντός του Παγασπτικού επέλεξαν για τις διακοπές του Δεκαπενταύγουστου περισσότεροι εκδρομείς

από τη Θεσσαλία, την Κεντρική Ελλάδα κ.ά.

Μεγαλύτερη επιτυχία γνωρίζει η Ηπειρος, η οποία έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε δωδεκάμηνο προορισμό, προσελκύοντας επισκέπτες από την Ελλάδα, όχι μόνο στα παράλια αλλά και στα ορεινά. Η εικόνα εκδρομικών που κάνουν μπάνιο σε ποτάμια της Ηπείρου είναι πλέον ολοένα και συχνότερη. Η εύκολη πρόσβαση στην περιφέρεια με την ανάπτυξη δύο μεγάλων οδικών αξό-

νων τα τελευταία χρόνια αλλά και η σταδιακή αύξηση των υποδομών φιλοξενίας εκεί, σε συνδυασμό με τις ανταγωνιστικές ακόμη τιμές σε σχέση με την υλοποίηση Ελλάδα, αποτελούν τους βασικούς λόγους του φαινομένου.

Την ίδια ώρα, η Πελοπόννησος – και όχι μόνον στους κλασικούς προορισμούς στις ανατολικές ακτές, όπως Μέθανοι, Πόρος, Επίδαυρος, Ερμιόνη, Πόρτο Χέλι, αλλά στο σύνολο της περιφέρειας – έχει κατακλυστεί από Έλληνες εκδρομείς. Μεσσηνία, Κυλλήνη και το μεγαλύτερο μέρος των δυτικών ακτών της Πελοποννήσου γνωρίζουν υψηλές πληρότητες, ενώ ασυνήθιστα υψηλά για την εποχή κινούνται οι κρατήσεις και στους ημιορεινούς και ορεινούς προορισμούς, γνωστότερους για τις αποδράσεις τον χειμώνα. Όπως έχει αποκαλύψει στην «Καθημερινή» ο πρόεδρος του Τουριστικού Οργανισμού Πελοποννήσου, Κωνσταντίνος Μαρινάκος, ο οποίος είναι και αντιπρόεδρος της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ξενοδόχων, τα τελευταία δύο χρόνια καταγράφεται σημαντική αύξηση στους αριθμούς των επισκεπτών της Πελοποννήσου, με το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αυτής να προέρχεται από Έλληνες. Φέτος η αύξηση αυτή, με βάση τις πρώτες εκτιμήσεις, εκτιμάται πως είναι της τάξης του 10%. Σύμφωνα με τον κ. Μαρινάκο, οι ταξιδιώτες που επισκέπτονται την Πελοπόννησο ιστορικά ήταν σε ποσοστό 65% Έλληνες και 35% ξένοι. Τα τελευταία χρόνια τα ποσοστά αυτά έχουν μεταβληθεί σε 70% για τους Έλληνες και 30% για τους ξένους, καθώς η εγχώρια αγορά στρέφεται ξανά εκεί.

Μείωση τζίρου για καταλύματα και εστίαση σε Μύκονο και Σαντορίνη το α' εξάμηνο

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Με απώλειες και μάλιστα σημαντικές έκλεισε το α' εξάμηνο του 2024 ο κύκλος εργασιών για τις επιχειρήσεις παροχής καταλύματος και εστίασης στους πλέον γνωστούς παγκοσμίως τουριστικούς προορισμούς, τη Μύκονο και τη Σαντορίνη. Αν και συνολικά στην Ελλάδα ο τζίρος των επιχειρήσεων αυτών των δύο κατηγοριών, που έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό, έχει αυξηθεί το διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου 2024 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2023 κατά 8,71% ή κατά περίπου 600 εκατ. ευρώ, στη Μύκονο και τη Σαντορίνη η μείωση των εσόδων πλησιάζει το 10%, παρά το γεγονός ότι οι κρεώσεις των ξενοδοχείων και οι τιμές των εστιατορίων έχουν αυξηθεί σε σύγκριση με πέρυσι. Στους «καμένους» θα πρέπει να προστεθεί και η Μαγνησία, η οποία προφανώς λόγω των μεγάλων καταστrophών που υπέστη τον περσινο Δεκέμβριο από την κακοκαιρία «Daniel», δεν είναι πια το ίδιο ελκυστική. Στον νομό όπου το Πήλιο προσέλκυε Έλληνες και ξένους τουρίστες όλες τις εποχές του χρόνου, ο τζίρος των επιχειρήσεων καταλυμάτων και εστίασης υποχώρησε κατά 4,6% και 6,5% αντιστοίχως κατά το β' τρίμηνο του 2024.

Στον αντίποδα βρίσκονται η Αττική, στην οποία καταγράφεται αξιοσημείωτη αύξηση των εσόδων σε ξενοδοχεία και άλλα καταλύματα, καθώς και στην εστίαση – καθώς ειδικά η Αθήνα έχει μετατραπεί πλέον σε τουριστικό προορισμό όλων των εποχών –, παραδοσιακοί τουριστικοί προορισμοί όπως η Κρήνη, η Κέρκυρα και η Κεφαλονιά, αλλά και τα νησιά του Βορείου Αιγαίου, όπως η Λέσβος και η Χίος λόγω πλέ-

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

Κύκλος εργασιών σε βασικούς προορισμούς

ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	α' εξάμ. 2023	α' εξάμ. 2024	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ
Αττική	2.720,00	2.925,00	7,54%
Θεσσαλονίκη	568,00	590,76	4,01%
Σαντορίνη	237,16	219,30	-7,53%
Μύκονος	135,62	122,27	-9,84%
Κέρκυρα	192,14	208,34	8,43%
Χαλκιδική	103,01	123,17	19,57%

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Συνολικά στην Ελλάδα ο κύκλος εργασιών στις επιχειρήσεις των δύο κατηγοριών αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά 8,71%.

ον και της μεγάλης αύξησης τουριστών από την Τουρκία. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο τζίρος των επιχειρήσεων παροχής καταλύματος διαμορφώθηκε το β' τρίμηνο του 2024 σε 2,81 δισ. ευρώ έναντι 2,54 δισ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2023 καταγράφοντας αύξηση 10,7%. Ο τζίρος των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών εστίασης διαμορφώθηκε

το β' τρίμηνο του 2024 σε 2,55 δισ. ευρώ από 2,41 δισ. ευρώ το β' τρίμηνο του 2023 σημειώνοντας αύξηση 5,8%. Κατά το α' εξάμηνο του 2024 ο συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών καταλύματος ανήλθε σε 3,25 εκατ. έναντι 2,93 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2023, καταγράφοντας αύξηση περίπου 11%. Αύξηση καταγράφει και στον κύκλο εργασιών των υπηρεσιών παροχής εστίασης της τάξης του 7,15% κατά το α' εξάμηνο του 2024 σε σύγκριση με το α' εξάμηνο του 2023.

Αν και στη συντριπτική πλειονότητα των νομών της χώρας καταγράφεται αύξηση του κύκλου εργασιών και στους δύο αυτούς βασικούς επιχειρηματικούς κλάδους, δεν ισχύει το ίδιο για τη Μύκονο και τη

Σαντορίνη. Στη Μύκονο ο κύκλος εργασιών στους κλάδους καταλυμάτων και εστίασης υποχώρησε αντιστοίχως κατά 12,1% και 7,4% το β' τρίμηνο του 2024 σε σύγκριση με το β' τρίμηνο του 2023. Μάλιστα, η Μύκονος αποτελεί την περιοχή όπου καταγράφηκε η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση τζίρου σε αμφότερους τους κλάδους. Συνολικά στο α' εξάμηνο του 2024 οι απώλειες εσόδων σε καταλύματα και εστίαση ήταν πάνω από 13 εκατ. ευρώ (μείωση 9,84%). Περί τα 17,86 εκατ. ευρώ είναι οι απώλειες το ίδιο διάστημα στη Σαντορίνη (μείωση τζίρου 7,53% συνολικά σε καταλύματα και εστίαση). Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή είναι η δεύτερη χρονιά που καταγράφεται μείωση του τζίρου στις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών καταλύματος και στα δύο παγκοσμίως γνωστά νησιά. Το 2023 ο συνολικός τζίρος του εν λόγω κλάδου ήταν στη Μύκονο 322,83 εκατ. ευρώ από 364,53 εκατ. ευρώ το 2022, ενώ στη Σαντορίνη υποχώρησε στα 527,11 εκατ. ευρώ το 2023 από 538,71 εκατ. ευρώ το 2022.

Τα παραπάνω είναι πιθανόν μία ακόμη επιπτώση του υπερτουρισμού που πλήττει τα δύο δημοφιλή νησιά, δεδομένου ότι τα προβλήματα που αυτός προκαλεί αποτρέπουν πολλούς από το να τα επισκεφθούν, καθώς και της μεγάλης προσέλευσης τουριστών από κρουαζιερόπλοια, οι οποίοι όμως αφήνουν λίγα χρήματα στα τοπικά εστιατόρια και καταλύματα.

Τα έσοδα στην Αττική, από την άλλη, ήταν αυξημένα κατά 205 εκατ. ευρώ το α' εξάμηνο ή κατά 7,54%, ενώ πολύ μεγάλη ποσοστιαία αύξηση στο β' τρίμηνο στα έσοδα του κλάδου παροχής καταλύματος καταγράφηκε η Χίος (45,3%) και η Λέσβος (39,7%).

Νέα άνοδος της κίνησης στα περιφερειακά αεροδρόμια

Ανοδική πορεία κατέγραψε τον Ιούλιο, όπως και κατά το επτάμηνο, η επιβατική κίνηση στα 14 περιφερειακά αεροδρόμια που διαχειρίζεται η Fraport Greece.

Ειδικότερα, τον Ιούλιο το σύνολο των επιβατών που διακινήθηκαν από τους μεγαλύτερους περιφερειακούς αερολιμένες της χώρας (Ακτίο, Χανιά, Κέρκυρα, Καβάλα, Κεφαλονιά, Θεσσαλονίκη, Ζάκυνθος, Κως, Μυτιλήνη, Μύκονος, Ρόδος, Σάμος, Σαντορίνη, Σκιάθος) ενισχύθηκε κατά 3,8%, σε 6,4 εκατομμύρια άτομα, σε ετήσια βάση σύγκρισης.

Οι επιβάτες εσωτερικού ενισχύθηκαν τον περασμένο Ιούλιο κατά 4,8%, σε 905.800, έναντι του ίδιου μήνα του 2023, ενώ οι ταξιδιώτες από το εξωτερικό ανήλθαν σε 5,51 εκατ., έχοντας ενισχυθεί κατά 3,6%.

Κατά τον προτελευταίο μήνα του καλοκαιριού, στα αεροδρόμια της Μυτιλήνης και της Ρόδου η επιβατική κίνηση εμφάνισε τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση, 17,5% και 13% αντιστοίχως. Μονοψήφια άνοδο εμφάνισε η κίνηση επιβατών σε Χανιά (6,4%), Ζάκυνθο (4,8%), Κέρκυρα (4,1%), Σάμο (1,8%), Κεφαλονιά (1,5%), Σκιάθο (1,4%), ενώ οριακά ενισχύθηκε ο αριθμός των επιβατών σε Σαντορίνη και Κω, κατά 0,9% και 0,8% αντιστοίχως.

Ωστόσο, η Μύκονος για έναν ακόμη μήνα εξακολούθησε να εμφανίζει χαμηλότερη επιβατική κίνηση, η οποία υποχώρησε κατά 4,2%, σε περίπου 378.000, σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2023.

Πτωχικά κινήθηκαν τον Ιούλιο και η επιβατική κίνηση στη Θεσσαλονίκη, η οποία ήταν 0,7% μικρότερη σε σχέση με πέρυσι. Τη μεγαλύτερη ποσοστιαία πτώση εμφάνισαν τα αεροδρόμια της Καβάλας και του Ακτίου, όπου ο αριθμός των επιβατών υπο-

χώρησε κατά 13,2% και 3,1% αντιστοίχως.

Κατά το διάστημα Ιανουαρίου - Ιουλίου, σε σύγκριση με το αντίστοιχο επτάμηνο του 2023, η επιβατική κίνηση στα 14 αεροδρόμια της Fraport Greece αυξήθηκε κατά 6,4%, σε 19,1 εκατ.

Υποχώρηση κατά 4,9% και 2,1% αντιστοίχως καταγράφηκε σε Καβάλα και Μύκονο.

Στο «Μακεδονία» και στο αεροδρόμιο Ακτίου ο αριθμός

Τον Ιούλιο διακινήθηκαν 6,4 εκατ. επιβάτες – Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση σημειώθηκε στους αερολιμένες Ρόδου και Μυτιλήνης.

των επιβατών αυξήθηκε κατά 5,2% και 1,8% αντιστοίχως. Το «Οδυσσεάς Ελύτης» στη Μυτιλήνη και το «Διαγόρας» στη Ρόδο κρατούν τα σκήπτρα της άνοδου, με την επιβατική κίνηση να ενισχύεται το φετινό επτάμηνο, σε σχέση με το αντίστοιχο του 2023, κατά 15,6% και 12,3%.

Την αμέσως υψηλότερη άνοδο επιβατικής κίνησης εμφανίζουν τα αεροδρόμια Χανίων (7,6%), Κέρκυρας (6,9%), Σκιάθου (5,3%), Κω (4,9%), Σάμου (4,4%) και Σαντορίνης (3,9%).

Σημειώνεται ότι, με χρονικό ορόσημο το 2019, οι επιδόσεις των 14 περιφερειακών αεροδρομίων είναι οι μεγαλύτερες σε σύγκριση με αυτές των υπόλοιπων αερολιμένων που διαχειρίζεται ο γερμανικός όμιλος Fraport μέσω της θυγατρικής του, Fraport Greece.

Νέα επιτάχυνση στο 2,7% του πληθωρισμού τον Ιούλιο

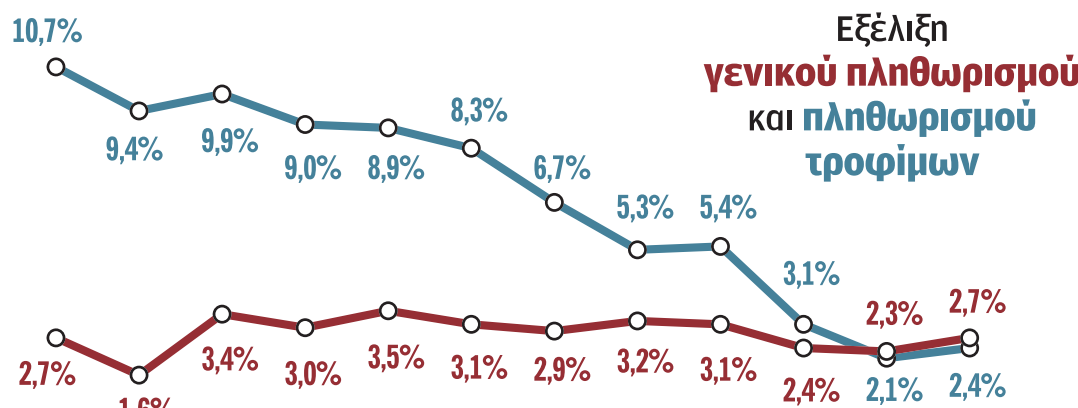
Υπηρεσίες και ενέργεια πυροδότησαν τις πιέσεις, αυξήσεις και στα τρόφιμα

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Την ανακοπή της καθοδικής πορείας του πληθωρισμού ήρθε την περασμένη βδομάδα μετά τη Eurostat να επιβεβαιώσει και η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΛΣΤΑΤ), ανακοινώνοντας ότι ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε τον Ιούλιο του 2024 κατά 2,7% σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2023. Αν και ο πληθωρισμός παρέμεινε κάτω από το 3%, το βέβαιο είναι ότι επιταχύνθηκε εκ νέου, καθώς τον Ιούλιο είχε διαμορφωθεί σε 2,3%. Υπηρεσίες και ενέργεια είναι οι παράγοντες που πυροδοτούν τις νέες πληθωριστικές πιέσεις, με τις τιμές, πάντως, και στα τρόφιμα να παραμένουν υψηλές, χωρίς μάλιστα να λείπουν και οι σημαντικές ανατιμήσεις σε βασικά είδη διατροφής ακόμη και σε μηνιαία βάση, σε σχέση δηλαδή με όσα ίσχυαν τον Ιούλιο του 2024.

Αποκλιμάκωση των τιμών δεν διαφαίνεται εύκολα στο εγγύς μέλλον, δεδομένων των νέων εστιών έντασης στη Μέση Ανατολή, αλλά και του συνεχιζόμενου πολέμου στην Ουκρανία, καθώς και λόγω της κρίσης στην Ερυθρά Θάλασσα που ανεβάζει σημαντικά το κόστος των εμπορευμάτων. Εάν προστεθούν και οι επιπτώσεις από την κλιματική κρίση, είτε αυτό αφορά τις φυτείες καφέ στο Βιετνάμ είτε την πατατοκαλλιέργεια στην Ελλάδα, τότε γίνεται όλο και πιο πιθανό το σενάριο που θέλει τις τιμές να μην επιστρέφουν ποτέ στην προ του 2022 περίοδο.

Καθοριστικό ρόλο στην εκ νέου επιτάχυνση του πληθωρισμού διαδραμάτισαν οι ανατιμήσεις σε σειρά υπηρεσιών: κατά 18,4% στα αεροπορικά εισιτήρια, κατά 14% στα ασφαλιστικά υγείας, κατά 12,6% στα ξενοδοχεία, ενώ ισχυρή ήταν η αύξηση στην τιμή του φυσικού αερίου, 23,4%, έπειτα από μακρά περίοδο μειώσεων. Τα

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Σημαντικές ανατιμήσεις σε μηνιαία βάση σημειώθηκαν σε δημητριακά, νωπά λαχανικά, φρέσκο γάλα, γιαούρτι και ψάρια.

τρόφιμα, η στάθμιση των οποίων στη διαμόρφωση του πληθωρισμού είναι πολύ μεγάλη και το μερίδιό τους στις δαπάνες των νοικοκυριών το πλέον σημαντικό, σημείωσαν αύξηση τιμών κατά 2,4% από 2,1% τον Ιούνιο. Σε ετήσια βάση ξεχωρίζουν οι ανατιμήσεις στο ελαιόλαδο (56,7%), στα αναψυκτικά και χυμούς φρούτων (8,6%), στα νωπά ψάρια (8,4%), στα δημητριακά (7,4%), στα σοκολατοειδή - γλυκά (4,1%), στα νωπά

λαχανικά (3,5%). Μάλιστα, παρατηρούνται και κάποιες σημαντικές ανατιμήσεις σε τρόφιμα σε μηνιαία βάση. Ετσι, τον Ιούλιο του 2024 σε σύγκριση με τον Ιούνιο του 2024 αυξήθηκαν μεταξύ άλλων οι τιμές των δημητριακών κατά 6%, των νωπών λαχανικών κατά 6%, του φρέσκου γάλακτος κατά 2,1%, του γιαουρτιού κατά 2,5%, των ψαριών κατά 3,6%.

Μεγάλες ανατιμήσεις σε μηνιαία βάση παρατηρούνται και σε σειρά υπηρεσιών, όπως τα αεροπορικά εισιτήρια τα οποία ακριβύναν κατά 7,3% τον Ιούλιο σε σύγκριση με τον Ιούνιο, αλλά και τα ξενοδοχεία με αυξήσεις των χρεώσεων κατά 3,5%. Αύξηση κατά 9,5% σημείωσε και η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος, κάτι, άλλωστε, που όλοι οι καταναλωτές αντιλήφθηκαν όταν είδαν τους λογαριασμούς. Οι προβλέψεις σημειωτέον είναι δυσσοιωνες και για τα τιμολόγια του ηλεκτρικού ρεύματος τον

ερχόμενο Σεπτέμβριο.

Σε ετήσια βάση, βεβαίως, καταγράφονται ακόμη πιο σημαντικές ανατιμήσεις στις υπηρεσίες, τάση που επικρατεί συνολικά στην Ευρωζώνη, όπως έδειξαν και τα πρόσφατα στοιχεία της Eurostat για τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή τον Ιούλιο. Τα αεροπορικά εισιτήρια αυξήθηκαν κατά 18,4%, τα ασφαλιστικά υγείας κατά 14%, τα ασφαλιστικά οχημάτων κατά 5,6%, η διαμονή σε ξενοδοχείο κοστίζει 12,6% ακριβότερα σε σύγκριση με πέρυσι, οι τιμές στην εστίαση έχουν αυξηθεί κατά 6,6%, ενώ ανατιμήσεις καταγράφονται στα διδάκτρα όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, από 2,8% στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έως 4% στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ακόμη και η επίσκεψη στο κομμωτήριο κοστίζει φέτος 4,9% περισσότερο σε σύγκριση με πέρυσι.

Από τη Ρωσία το 60% των εισαγωγών αερίου στη διάρκεια του Ιουλίου

Ιστορικό υψηλό σημείωσαν οι εισαγωγές ρωσικού αερίου τον Ιούλιο του 2024, οι οποίες κάλυψαν το 60% των συνολικών εισαγωγών αερίου της χώρας, εκτοπίζοντας τα φορτία LNG στις εγκαταστάσεις της Ρεβουθούσας. Πάνω από 50% (51,7%) διαμορφώνεται το μερίδιο του ρωσικού φυσικού αερίου στις εισαγωγές της χώρας στο 7μηνο του έτους έναντι μεριδίου μόλις 14,2% το αντίστοιχο 7μηνο του 2023. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του ΔΕΣΦΑ, τον Ιούλιο 2024 η συνολική εγχώρια κατανάλωση αερίου ξεπέρασε τις 6 TWh (6,24 TWh). Ήταν η δεύτερη υψηλότερη της εξαετίας (2019-2024) για τον μήνα Ιούλιο, μετά το 2021 (6,69 TWh).

Οι εισαγωγές ρωσικού αερίου μέσω αγωγού (3,69 TWh) ήταν σχεδόν διπλάσιες σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Ως αποτέλεσμα, το μηνιαίο μερίδιο των εισαγωγών από τον Turkstream έφτασε σχεδόν το 60% (59%). Από την άλλη, η μηνιαία ροή LNG από την πύλη της Αγίας Τριάδας υποδιπλασιάστηκε τον Ιούνιο 2024 (1,21 TWh) σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2023 (2,51 TWh). Μάλιστα μειώθηκε συγκριτικά και με τον προηγούμενο μήνα (Ιούνιος 2024), με αποτέλεσμα να πέσει στην τρίτη θέση με μερίδιο 19,3% στις συνολικές μηνιαίες εισαγωγές. Εκτός από την πύλη της Αγίας Τριάδας, από τις τελευταίες μέρες του Φεβρουαρίου διεξάγονται εισαγωγές υδρογονοποιημένου ορυκτού αερίου από τον νέο σταθμό FSRU της Αλεξανδρούπολης, ο οποίος

Οι ποσότητες του ρωσικού αερίου ξεπέρασαν αυτές του LNG στη Ρεβουθούσα.

Στο επτάμηνο το μερίδιο του ρωσικού αερίου στο σύνολο των εισαγωγών υπερβαίνει το 50%, έναντι 14,2% πέρυσι.

δεν έχει τεθεί ακόμα σε εμπορική λειτουργία. Από την πύλη αυτή, με βάση όσα δεδομένα έχουν δημοσιευθεί μέχρι στιγμής, έχουν εισαχθεί 0,28 TWh. Στη δεύτερη θέση τον Ιούλιο βρέθηκε το αζερικό αέριο από τον TAP μέσω Νέας Μεσομβρίας με μερίδιο 21,7% (1,36 TWh), καταγράφοντας αύξηση 129,6% σε σχέση με τον Ιούλιο 2023. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εξαγωγές προς τα Βαλκάνια ήταν τον Ιούλιο για 11ο συνεχόμενο μήνα μηδενικές.

Στα χαμηλότερα επίπεδα του 5μήνου ο δείκτης οικονομικού κλίματος

Το χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων πέντε μηνών κατέγραψε ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Ιούλιο, με την επιδείνωση να αποδίδεται τόσο στο εξωτερικό περιβάλλον όσο και στην εγχώρια κατάσταση, με τις γεωπολιτικές εξελίξεις και την ακρίβεια να διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο.

Σύμφωνα με το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), ο δείκτης οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε τον Ιούλιο στις 106,8 μονάδες από τις 110,5 μονάδες τον Ιούνιο. «Αν και γενικά η θερινή περίοδος προκαλεί θετικές επιδράσεις σε διάφορους κλάδους, φαίνεται πως οι προσδοκίες "διορθώνουν" την ανοδική πορεία των τελευταίων μηνών, καθώς είχαν ισως προεξοφληθεί περισσότερο αισιόδοξες εξελίξεις», επισημαίνει το IOBE, το οποίο διενεργεί τη μηνιαία έρευνα οικονομικής συγκυρίας. Βεβαίως, προσθέτει ότι αν και «η διόρθωση του Ιουλίου είναι σημαντική, απομένει να φανεί εάν θα μετατραπεί σε τάση κατά τους επόμενους μήνες». Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία εξασθένησε έντονα τον Ιούλιο, υποχωρώντας στις 101,4 μονάδες από 108,3 τον Ιούνιο. Υποχώρηση κατέγραψε και ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις κατασκευές, στις 152,4 μονάδες από 164,2 τον Ιούνιο, αποτέλεσμα κυρίως της έντονης εξασθένησης των προσδοκιών στα δημόσια έργα.

Έντονη υποχώρηση κατέγραψε ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στον τομέα των υπηρεσιών, καθώς διαμορφώθηκε τον Ιούλιο στις 118,1 μονάδες από 132,4 τον Ιούνιο. Μάλιστα, υποχώρηση κατέγραψε ακόμη και ο επίμετρος δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στον κλάδο ξενοδοχείων - εστιατορίων - τουριστικών πρακτορείων, εξελιχθέν μάλλον αξιοπρόσεκτη εν μέσω θέρους και με την τουριστική κίνηση σε ανοδική τροχιά.

Μεγάλη πώση κατέγραψε και ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις υπηρεσίες τον Ιούλιο, στις 118,1 μονάδες από 132,4 τον Ιούνιο.

Στον αντίποδα βρίσκεται το λιανεμπόριο, με τον σχετικό δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών να βελτιώνεται τον Ιούλιο και να διαμορφώνεται στις 107,3 μονάδες από 104,7 τον Ιούνιο.

Σε ό,τι αφορά τους Έλληνες καταναλωτές, εξακολουθούν να είναι οι πιο αισιόδοξοι στην Ε.Ε., με τον δείκτη καταναλωτικών εμπιστοσύνης να επιδεινώνεται τον Ιούλιο και να διαμορφώνεται στις -43,9 μονάδες από -42,7 τον Ιούνιο. Το ζήτημα της ακρίβειας εξακολουθεί να ανησυχεί τα νοικοκυριά, αφού το 56% από αυτά αναμένει και νέα άνοδο τιμών με τον ίδιο ή ταχύτερο ρυθμό.

Επιπλέον, το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνει ότι «μόλις τα βγάζει πέρα» διαμορφώθηκε εκ νέου στο 61%, ενώ στο 13% από 11% ενισχύθηκε το ποσοστό όσων αναφέρουν ότι αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους. Οι καταναλωτές που δήλωσαν ότι αποταμιεύουν λίγο ή πολύ αποτελούν 18% του συνόλου, ενώ το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι «έχουν χρεωθεί» διατηρήθηκε στο 8%, όσο και τον προηγούμενο μήνα.

Η τράπεζα στο κινητό για 6,2 εκατ. Έλληνες

Της ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΟΡΤΖΗ

Πάνω από 6,2 εκατ. είναι οι ενεργοί χρήστες του mobile banking στη χώρα μας, ξεπερνώντας αυτούς του internet banking, που σύμφωνα με στοιχεία των τραπεζών αριθμούν περί τα 3,6 εκατ. Πρόκειται για χρήστες που έχουν κάνει τουλάχιστον μια φορά τον μήνα login στον τραπεζι-

Πλέον 3,8 εκατ. κάρτες έχουν εισαχθεί σε κινητά τηλέφωνα για την πραγματοποίηση συναλλαγών μέσω ψηφιακού πορτοφολιού.

κό τους λογαριασμό, προκειμένου να κάνουν μια συναλλαγή, ενώ αυτοί που έχουν «επισκεφθεί» τον τραπεζικό τους λογαριασμό μέσω υπολογιστή τουλάχιστον μία φορά τον τελευταίο χρόνο ανέρχονται σε 6,7 εκατ. και μέσω κινητού σε 7,6 εκατ.

Τα υψηλά νούμερα των ενεργών χρηστών του internet και mobile banking που καταγράφονται στη χώρα μας ερμηνεύονται από το γεγονός ότι αρκετοί είναι αυτοί που διατηρούν λογαριασμό σε πάνω από μία τράπεζα. Σε κάθε περίπτωση όμως η τάση είναι γεωμετρικά αυξητική, καθώς πριν από δύο χρόνια ο αριθ-

Ο αριθμός των συναλλαγών που πραγματοποιείται μέσω digital wallets στο εσωτερικό αυξήθηκε το β' τρίμηνο του έτους κατά 63,7%, φθάνοντας τα 98,4 εκατ. πληρωμές.

μός των χρηστών του mobile banking ήταν 4,4 εκατ. Γεγονός είναι επίσης η υπεροχή του mobile banking σε σχέση με το internet banking ως συνέπεια και της ευρείας χρήσης των smartphones, επιβεβαιώνοντας την ταχεία ανάπτυξη του κινητού ως βασικού εργαλείου για καθημερινές συναλλαγές, είτε αυτές είναι η πληρωμή λογαριασμών και υποχρεώσεων και η μεταφορά χρημάτων, είτε η υλοποίηση πιο πολύπλοκων λογαριασμών όπως η συναφή ενός καταναλωτικού δανείου.

Σύμφωνα με στοιχεία των τραπεζών το α' εξάμηνο του έτους πραγματοποιήθηκαν

118 εκατ. εγχρήματες συναλλαγές μέσω mobile banking έναντι 113 εκατ. συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν μέσω internet banking. Οι συναλλαγές μέσω κινητού αυξήθηκαν κατά 34% σε ετήσια βάση σε αντίθεση με τις συναλλαγές μέσω υπολογιστή να παραμένουν σχεδόν σταθερές, αποδεικνύοντας ότι το mobile κερδίζει συνεχώς έδαφος σε σχέση με το internet banking. Να σημειωθεί ότι εγχρήματες συναλλαγές σημαίνει ότι κάποιος δεν χρησιμοποιεί το mobile banking απλώς για να ενημερωθεί για το υπόλοιπο του λογαριασμού του, αλλά

προχώρησε και σε τουλάχιστον μια συναλλαγή.

Ψηφιακά πορτοφολιά

Η χρήση του κινητού για καθημερινές συναλλαγές επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία για την ταχεία αύξηση των ψηφιακών πορτοφολιών (digital wallets), που σύμφωνα με στοιχεία των τραπεζών καταγράφησαν το β' τρίμηνο του έτους άνοδο κατά 25,4% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο. Ο αριθμός των κάρτων που βρίσκονται σε ψηφιακά πορτοφολιά ανέρχεται πλέον σε 3,8 εκατ. σε σύνολο 21,1 εκατ. που είναι το σύνολο των χρεωστικών, πιστωτικών και προπληρωμένων κάρτων που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά, δείχνοντας ότι 1 στις 5 περίπου κάρτες είναι και σε ψηφιακή μορφή. Ο αριθμός μάλιστα των συναλλαγών που πραγματοποιείται μέσω digital wallets στο εσωτερικό αυξήθηκε το β' τρίμηνο του έτους κατά 63,7%, φθάνοντας τα 98,4 εκατ., ενώ ο αριθμός των συναλλαγών που πραγματοποιείται μέσω digital wallets από Έλληνες που ταξιδεύουν στο εξωτερικό εκτινάχθηκε την ίδια περίοδο κατά 159,4% στα 16,4 εκατ. συναλλαγές. Η αξία των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκε μέσω digital wallets στο εσωτερικό αυξήθηκε την ίδια περίοδο κατά 56,2% σε 1,7 δισ. ευρώ, ενώ η αξία των συναλλαγών που πραγματοποιήσαν οι Έλληνες στο εξωτερικό μέσω ψηφιακών πορτοφολιών αυξήθηκε κατά 185% στα 567 εκατ. ευρώ.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Ολυμπιακοί Αγώνες και τοποθέτηση προϊόντων

Των ΣΙΛΑ ΝΤΑΝΓΚ και ΜΙΜΟΖΑ ΣΠΕΝΣΕΡ / REUTERS

Όσοι και όσες έλαβαν τα μετάλλια τους τοποθετημένα σε δίσκους με το σήμα της Louis Vuitton, προτού τους παραδώσουν ένα έξυπνο κινητό τηλέφωνο Samsung για να βγάλουν μια αυτοφωτογραφία νίκης, δείχνουν να προαναγγέλλουν μια νέα εποχή Ολυμπιακών Αγώνων. Αυτή επιβεβαιώνει τη (διαφημιστική) τοποθέτηση προϊόντων, την οποία θα αναβαθμίσει περαιτέρω το Los Angeles σε μια τετραετία. Η φωτογραφία στο βάθρο δεν οργανώθηκε τυχαία. Ο νοτιοκορεατικός όμιλος Samsung ανέφερε στο Reuters ότι ξεκίνησε συνομιλίες με τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή 18 μήνες πριν από τους Αγώνες για να σχεδιά-

λυσει Cartify. Κατά την τελευταία έναρξη δε, οι καλλιτέχνιδες Lady Gaga, Αγιά Νακαμούρα και Σελίν Ντιόν φορούσαν ενδύματα του οίκου Dior, που ανήκει στον οίκο LVMH, ενώ η εκδήλωση περιλάμβανε ολιγόλεπτο βίντεο που παρουσίαζε το σχέδιο και την κατασκευή των πυρών της Ολυμπιακής Φλόγας και των δίσκων των μεταλλίων από τη Louis Vuitton. «Το Παρίσι έχει προχωρήσει σημαντικά για όλους και δημιουργήσει κάτι σαν το απόλυτο λούνα παρκ των εμπορικών σημάτων», δήλωσε ο Στιβ Μάρτιν, ιδρυτικός συνεργάτης της MSQ Sport and Entertainment, μιας εταιρείας αθλητικού μάρκετινγκ. Στη φετινή ολυμπιακή διοργάνωση, τόσο οι χορηγοί όσο και τα ηλεκτρονικά μέσα χρησιμοποίησαν την τοποθέτηση προϊόντων, τους φορείς επιρροής και τους σχολιαστές διασημοτήτων, όπως ο Αμερικανός ράπερ Snoop Dogg, για να προσεγγίσουν το νεανικό κοινό και τις νέες αγορές. Η Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή την εβδομάδα που μας πέρασε δήλωσε ότι ασπάζεται την τάση και τη διευκολύνει.

Οι διοργανωτές του Los Angeles το 2028 λένε ότι οι Αγώνες τους, με προϋπολογισμό στα 6,9 δισ. δολ., θα χρηματοδοτηθούν ιδιωτικά μέσω ενός συνδυασμού χορηγιών, εσόδων από εισιτήρια, δικαιωμάτων τηλεοπτικής μετάδοσης και εμπορευμάτων, και όχι με χρήματα των φορολογουμένων. Πάντως, η αυξημένη τοποθέτηση προϊόντων στο Παρίσι είναι πιθανό να προκαλέσει συζητήσεις για το πόσο μακριά θα φθάσει αυτή η προώθητική εκστρατεία. Ο Μάικλ Πέιν, πρόεδρος διευθυντής μάρκετινγκ της ΔΟΕ, είπε: «Αν αφήσεις αυτό το τζιν να βγει από το μπουκαλί, δεν θα το βάλεις ποτέ πίσω».

Οι νέοι δρόμοι που άνοιξε το Παρίσι με LVMH και Samsung.

σούν το ζήτημα της τοποθέτησης προϊόντων. Η οριακή τοποθέτηση ειδών από διακεκριμένους χορηγούς, όπως οι LVMH και Samsung στο Παρίσι, είναι ενδεικτική του πως οι εν λόγω αναζητούν νέες εμπορικές ευκαιρίες στο πλαίσιο μιας διοργάνωσης, η οποία εξακολουθεί να υπόκειται σε αυστηρούς κανόνες για τη διαφήμιση. Η Samsung είπε ότι η στρατηγική αυτή «οδήγησε στο να δοθούν κίνητρα και να γίνει πιο εμφανές το νέο Galaxy Z Flip6 παγκοσμίως», αν και δεν υπεισέλθε σε λεπτομέρειες για τις πωλήσεις του από τότε που ξεκίνησαν οι Αγώνες έως τη λήξη τους.

Εν τω μεταξύ, οι διαδικτυακές αναζητήσεις για τον όμιλο LVMH αυξήθηκαν κατά 43% στις Ηνωμένες Πολιτείες την πρώτη εβδομάδα των Αγώνων, σύμφωνα με τον όμιλο ψηφιακής ανα-

Εκτίναξη των μεταναστευτικών εμβασμάτων την τελευταία 5ετία

Το 2023 ξεπέρασαν τις άμεσες ξένες επενδύσεις στις χώρες προορισμού τους

Αυξάνονται σταθερά τις τελευταίες δύο δεκαετίες τα εμβάσματα που στέλνουν μετανάστες στις χώρες προέλευσής τους, αλλά την τελευταία πενταετία έχουν κυριολεκτικά εκτοξευθεί. Αιτία της απότομης αύξησής τους ήταν η πανδημία, καθώς και η ύπαρξη των νέων τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και οι οποίες διευκολύνουν την ταχύτερη και φθηνή μεταφορά των χρημάτων. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, το 2022 σε παγκόσμιο επίπεδο τα εμβάσματα σημείωσαν ρεκόρ, φθάνοντας τα 831 δισ. δολ., από 128 δισ. δολ. που ήταν το 2000. Σε ό,τι αφορά το περασμένο έτος, έφθασαν τα 650 δισ. δολ. μόνον όσα εμβάσματα έστειλαν σε χώρες μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος μετανάστες εργαζόμενοι στις ΗΠΑ, στην Ε.Ε. και τις πλούσιες χώρες του Κόλπου, στην Σαουδική Αραβία, στο Κατάρ και τα Αραβικά Εμιράτα. Το ποσό αυτό υπερβαίνει τις άμεσες ξένες επενδύσεις και την αναπτυξιακή βοήθεια που εισέρχεται στο ίδιο χρονικό διάστημα στις χώρες προορισμού των εμβασμάτων. Η τάση αναμένεται να συνεχιστεί και εκτιμάται πως στη διάρκεια του 2024 τα εμβάσματα στις χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος θα αυξηθούν κατά 2,3%. Πρώτη πηγή των εμβασμάτων ήταν οι ΗΠΑ, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, που επισημάνει πως η ισχυρή αγορά εργασίας στην υπερδύναμη ήταν αυτή που προσέλκυσε τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών. Οι πλούσιες πετρελαιοπαραγωγικές χώρες του Κόλπου κατέγραψαν, αντιθέτως, μικρότερες εκροές εμβασμάτων φέτος εξαιτίας των σχετικών χαμηλών τιμών του πετρελαίου που επηρέασαν την αγορά ερ-

Το περασμένο έτος έφθασαν τα 650 δισ. δολ. μόνον όσα εμβάσματα έστειλαν σε χώρες μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος μετανάστες εργαζόμενοι στις ΗΠΑ, στην Ε.Ε. και στις πλούσιες χώρες του Κόλπου.

Αιτία της αύξησής τους ήταν εν μέρει η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

γασίας στη Μέση Ανατολή. Μιλώντας για το θέμα στο δίκτυο Al Jazeera, ο Κίλιαν Κλίφφοντ, υπεύθυνος για θέματα οικονομικής και χρηματοπιστωτικής ενίσχυσης των μεταναστών στον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, εξήγησε πως «στη διάρκεια της πανδημίας ήταν κλειστά τα σύνορα και οι ανεπίσημοι δίαυλοι μεταφοράς χρημάτων δεν λειτουργούσαν. Ως εκ τούτου τα εμβάσματα μεταφέρονταν

αναγκαστικά μέσω των επίσημων διαύλων –μέσω τραπεζών ή οργανισμών μεταφοράς χρημάτων– και έτσι κατέστη δυνατό να καταγραφεί η αύξησή τους με ακρίβεια». Ο ίδιος τόνισε πως οι νέες τεχνολογίες χρηματοπιστωτικών, όπως και οι πλατφόρμες ψηφιακών πληρωμών, έχουν διεισδύσει στην αγορά των εμβασμάτων και μέσα στα τελευταία 10 χρόνια έχουν μειώσει το κόστος μεταφοράς χρημάτων κατά 30%. Έχουν έτσι συνεισφέρει στην αύξηση των χρημάτων που στέλνουν οι μετανάστες στις οικογένειές τους. Εξάλλου, κυβερνήσεις και ρυθμιστικές αρχές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ανά τον κόσμο έχουν διαμορφώσει το κατάλληλο περιβάλλον που διευκολύνει τις ροές των εμβασμάτων και έχουν βοηθήσει όσους αποκλείονταν άλλοτε από τα χρηματοπιστωτικά συστήματα να

διατηρούν τώρα τραπεζικούς λογαριασμούς και να μπορούν να στέλνουν χρήματα πολύ πιο εύκολα.

Ανάμεσα στις χώρες στις οποίες εισέρχεται πέρυσι εμβάσματα ξεχωρίζει η Ινδία, που έλαβε ποσά ύψους 125 δισ. δολ. και ακολουθεί η Κίνα με εισροές ύψους 50 δισ. δολ., αλλά και οι χώρες της Νότιας Ασίας όπου οι εισροές εμβασμάτων αυξήθηκαν κατά 5,2%, φθάνοντας συνολικά στα 186 δισ. δολ. Τα εμβάσματα στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής μειώθηκαν στα 55 δισ. δολ. συνολικά, ενώ μειώθηκαν επίσης και στις χώρες της υποσαχάριας Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, όπου περιορίστηκαν στα 54 δισ. δολ. και 156 δισ. δολ. αντιστοίχως. Στις χώρες της Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας μειώθηκαν κατά 10,3%, στα 71 δισ. δολ.

Εκτόξευση του κόστους μεταφοράς κοντέινερ

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Σε μόνιμη εξελίσσεται πλέον η κρίση στην Ερυθρά Θάλασσα, η οποία ξεκίνησε στα τέλη του περασμένου έτους, αποτελώντας νέα εστία διαταραχής της εφοδιαστικής αλυσίδας και κατά συνέπεια νέα εστία πληθωριστικών πιέσεων που απειλεί τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς αλλά και τα κέρδη των επιχειρήσεων. Οι ναύλοι για τη μεταφορά των κοντέινερ έχουν σχεδόν τετραπλασιαστεί σε σύγκριση με πέρυσι, ενώ ταυτόχρονα ο διπλασιασμός του χρόνου παράδοσης των εμπορευμάτων δημιουργεί προβλήματα στον εφοδιασμό της αγοράς με πρώτες και δεύτερες ύλες, αλλά και τελικά προϊόντα.

Ο σύνθετος δείκτης Drewry, στον οποίο αποτυπώνονται οι ναύλοι όλων των βασικών διαδρομών πλοίων μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων, είναι αυξημένος κατά 210% σε σύγκριση με τις αρχές του περυσινού Αυγούστου, ενώ το κόστος μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων 40 ποδιών από τη Σαγκάη στο λιμάνι της Γένοβας είναι υψηλότερο κατά 253% σε σύγκριση με πέρυσι. Με άλλα λόγια, ενώ πέρυσι τον Αυγούστο το μέσο κόστος για τη μεταφορά ενός κοντέινερ 40 ποδιών από τη Σαγκάη ήταν 2.200 δολάρια, τώρα είναι 7.700 δολάρια.

«Η ένταση στη Μέση Ανατολή σε συνδυασμό με την κορύφωση των καθυστερήσεων στις παραδόσεις εμπορευμάτων κατά το κρίσιμο δεύτερο εξάμηνο του έτους έχουν δημιουργήσει νέα, ασύμμετρα προβλήματα στην προφοδική αλυσίδα. Ο χρόνος παράδοσης των εμπορευμάτων έχει διπλασιαστεί και το κόστος έχει εκτοξευθεί, καθιστώντας αδύνατο τον προγραμματισμό και την ομαλή εξυπηρέτηση της αγοράς», ανέφερε σε ανακοίνωσή του ο όμι-

Τα προβλήματα στην Ερυθρά Θάλασσα έχουν αποκτήσει πλέον μόνιμο χαρακτήρα, με αποτέλεσμα ο σύνθετος δείκτης Drewry, που αποτυπώνει τους ναύλους όλων των βασικών διαδρομών πλοίων μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων, να είναι αυξημένος κατά 210% σε σύγκριση με τις αρχές του περυσινού Αυγούστου.

λος Jumbo, ο οποίος εισάγει το μεγαλύτερο μέρος των εμπορευμάτων του από τη νοτιοανατολική Ασία. «Ενώ αρχικά, το κλειδί της διώρυγας του Σουέζ είχε προσωρινό χαρακτήρα, τώρα φαίνεται να επηρεάζει ολόκληρο το 2024 αφού –προς το παρόν– δεν διακρίνονται σημάδια πρόοδου. (...) Χωρίς αμφιβολία, η αδυναμία παράδοσης των προϊόντων εντός των συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων επηρεάζει αρνητικά τα επίπεδα των αποθεμάτων για το 2024», επισημάνεται στην ίδια ανακοίνωση. Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι η Jumbo, λόγω των παραπάνω εξελίξεων, προχώρησε σε αναθεώρηση προς τα κάτω των προβλέψεών της για τις πωλήσεις και τα κέρδη του 2024, εκτιμώντας ότι οι πωλήσεις της θα είναι αυξημένες σε σύγκριση με το 2023 κατά 4%, αντί για 8% και τα κέρδη θα διατηρηθούν στα ίδια επίπεδα με το 2023 αντί για αύξηση κατά 8%.

Ανάλογα συμπεράσματα προκύπτουν και από τα στοιχεία του

δείκτη PMI στη μεταποίηση. Σύμφωνα με τη σχετική ανάλυση της S & P Global που καταρτίζει τον δείκτη, οι διαταραχές στην αλυσίδα εφοδιασμού συνεχίστηκαν κατά τη διάρκεια του Ιουλίου, με τις καθυστερήσεις στις ναυτιλιακές μεταφορές να οδηγούν σε υψηλότερο κόστος μεταφοράς για τις ελληνικές μεταποιητικές επιχειρήσεις, που σε συνδυασμό με τις υψηλότερες τιμές πρώτων υλών προκάλεσε άνοδο του πληθωρισμού. Μάλιστα, ο ρυθμός αύξησής τους επιβάρυνε τους κόστους ήταν ο δριμύτερος που έχει καταγραφεί από τον Νοέμβριο του 2022 και ήταν αυξημένος με βάση τα ιστορικά δεδομένα.

Εντόνος προβληματισμός επικρατεί και στις ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις, οι οποίες μετά τις απώλειες που υφίστανται από τη μειωμένη ζήτηση στην Ευρώπη, συνειδητοποιούν την επιβάρυνση της ανάπτυξης, το υψηλό κόστος δεν τους επιτρέπει να είναι όσο ανταγωνιστικές θα ήθελαν να είναι στις διεθνείς αγορές.

Ιστορικό χαμηλό 15ετίας για την ανεργία των νέων παγκοσμίως

Το ποσοστό ανεργίας των νέων στον κόσμο υποχώρησε στο 13% το 2023, στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 ετών, σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και χαμηλότερο σε σύγκριση με το 13,8% του 2019, πριν από την πανδημία. Στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 22,3%. Ο αριθμός των ανεργών νέων υπολογίζεται πως ανέρχεται σε 64,9 εκατομμύρια. Επιπλέον, η εργασιακή επισφάλεια, ή αλλιώς ο περιστασιακός χαρακτήρας των θέσεων που βρίσκουν, προκαλεί «αυξανόμενα άγχη».

Η ΔΟΕ χαρακτηρίζει ταυτόχρονα ανησυχητικό τον αριθμό των νέων 15 έως 24 ετών που δεν βρίσκονται ούτε σε θέση εργασίας, ούτε σε εκπαίδευση, ούτε σε κατάρτιση. Επισημάνει ακόμη πως «στη διάρκεια της αγοράς εργασίας μετά την πανδημία του κορωνοϊού δεν είναι ενιαία σε όλο τον κόσμο. «Οι νέοι σε ορισμένες περιφέρειες, ιδιαίτερα οι νέες γυναίκες, διαπιστώνεται πως δεν επωφελούνται από την ανάκαμψη της οικονομίας». Επίσης, «στα αραβικά κράτη, στην ανατολική Ασία, στην νοτιοανατολική Ασία και στον Ειρηνικό, το ποσοστό ανεργίας των νέων ήταν υψηλότερο το 2023 απ' ό,τι το 2019», σημειώνει η ΔΟΕ.

Η έκθεση υπογραμμίζει ότι η «παγκόσμια τάση» της επισφάλειας της εργασίας είναι πηγή «αυξανόμενης ανασφάλειας για τους νέους και τις νέες που επιθυμούν να αποκτήσουν οικονομική ανεξαρτησία και να περάσουν στα επόμενα στάδια της ενήλικης ζωής τους».

«Κανείς μας δεν μπορεί να

Το ποσοστό ανεργίας των νέων στον κόσμο υποχώρησε στο 13% το 2023, χαμηλότερο σε σύγκριση και με το 13,8% του 2019.

ελπίσει σε σταθερό μέλλον όταν εκατομμύρια νέοι στον κόσμο δεν έχουν αξιοπρεπή δουλειά και, κατά συνέπεια, αισθάνονται ανασφαλείς, ανίκανοι να οικοδομήσουν καλύτερη ζωή τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους», τόνισε ο γενικός διευθυντής της ΔΟΕ, Ζιλμπέρ Ουγκμπό, στο δελτίο Τύπου που δημοσιοποίησαν οι υπηρεσίες της οργάνωσης. Σε παγκόσμια κλίμακα, οι μισοί και πλέον νέοι εργαζόμενοι απασχολούνται στον ανεπίσημο τομέα, διαπιστώνει η ΔΟΕ, σύμφωνα με την οποία «οι πιθανότητες πρόσβασης σε αξιοπρεπείς δουλειές παραμένουν περιορισμένες σε αναδυόμενες και

αναπτυσσόμενες οικονομίες».

Στην έκθεση τονίζεται επίσης πως το 2023 ο ένας νέος στους πέντε, με άλλα λόγια το 20,4% παγκοσμίως, ανήκει στην κατηγορία αυτών που δεν εργάζονται, ούτε μορφώνονται, ούτε βρίσκονται στο στάδιο της επαγγελματικής κατάρτισης. Τα δύο τρίτα είναι γυναίκες. Οι νέοι επωφελήθηκαν περισσότερο από την ανάκαμψη της αγοράς εργασίας διεθνώς από τις νέες: τα ποσοστά ανεργίας των νέων γυναικών (12,9%) και των νέων ανδρών (13%) το 2023 σχεδόν εξισώθηκαν, αντίθετα με τα χρόνια πριν από την πανδημία, όταν αυτά των νέων ανδρών ήταν αισθητά υψηλότερα.

Μαζική μετακίνηση μεγιστάνων σε νέους φορολογικούς παραδείσους

Φέτος αναμένεται 128.000 εκατομμυριούχοι να αλλάξουν έδρα

Ένα πρωτοφανές κύμα μετανάστευσης των βαθύπλουτων του κόσμου βρίσκεται σε εξέλιξη και εκτιμάται πως θα κορυφωθεί φέτος. Οι πλούσιοι μεταναστεύουν με τον ευκολότερο τρόπο από χώρες όπως η Βρετανία, η Γαλλία και η Νορβηγία στην Ελβετία, στο Ντουμπάι και στη Σιγκαπούρη, ακόμη και στην Ελλάδα, στην Κύπρο, στην Ιταλία, στην Πορτογαλία και στην Ισπανία, που τα τελευταία χρόνια προσφέρουν κίνητρα για να τους προσελκύσουν στο έδαφός τους. Γενικότερα εγκαταλείπουν παλαιότερους φορολογικούς παραδείσους ή γενικότερα χώρες που τους πρόσφεραν ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση αλλά τώρα δεν τους ευνοούν πλέον και εγκαθίστανται σε χώρες που τους παρέχουν νέα κίνητρα.

Στη Βρετανία η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση των Εργατικών σχεδιάζει να καταργήσει το ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς που πρόσφερε στους πλούσιους, το μακροβιότερο ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς με ιστορία 200 ετών και κατάλοιπο της εποχής της αποικιοκρατίας. Η αλλαγή πολιτικής έχει ήδη οδηγήσει σε μια μαζική έξοδο πλουσίων από τη χώρα. Την ίδια στιγμή στη Γαλλία η πολιτική αβεβαιότητα που επικράτησε μετά τις πρώτες εκλογές και την ανάδειξη των αριστερών κομμάτων σε νικητές ανάγκασε πολλούς πλούσιους να εκπονήσουν σχέδια εγκατάστασης σε άλλες χώρες υπό τον φόβο ότι μια αριστερή διακυβέρνηση θα υλοποιήσει την υπόσχεση

Το Ντουμπάι και η Σιγκαπούρη ανταγωνίζονται παλαιότερους φορολογικούς παραδείσους, όπως η Ελβετία και το Μονακό.

Η αλλαγή πολιτικής στη Βρετανία έχει ήδη οδηγήσει σε μια μαζική έξοδο πλουσίων από τη χώρα.

της και θα επιβάλει φόρο στη μεγάλη περιουσία. Έχει προηγηθεί κάτι ανάλογο στη Νορβηγία, που εδώ και δύο χρόνια υιοθέτησε φόρο στη μεγάλη περιουσία και στις αποδόσεις κεφαλαίου, με αποτέλεσμα να ακολουθήσει έκτοτε μια σταθερή φυγή βαθύπλουτων προς την Ελβετία. Και η κυβέρνηση της Τζόρτζια Μελόνι αποφάσισε την περασμένη εβδομάδα να αυξήσει στις 200.000 ευρώ, από 150.000 ευρώ που ήταν έως τώρα, τον ενιαίο φόρο που επιβάλει σε όσους πλούσιους αλλοδαπούς επιλέ-

ξουν την Ιταλία ως φορολογική τους έδρα. Πολλές ευρωπαϊκές χώρες αναγκάζονται να επιβάλουν αυστηρότερο φορολογικό καθεστώς ή και να ανατρέξουν πλήρως την ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση που επιφύλασσαν έως τώρα στους πλούσιους ξένους υπό την πίεση των ψηφοφόρων τους. Κι αυτό γιατί με την εγκατάστασή τους οι πλούσιοι φέρνουν πλούτο και καταναλωση σε μια χώρα, τα οποία όμως συνοδεύονται από προβλήματα για τον εγκώριο πληθυσμό. Ανάμεσά τους η εκτόξευση των τιμών των ακινήτων, οι μεγάλες πιέσεις στις δημόσιες υποδομές και συχνά η αλλοίωση του χαρακτήρα των περιοχών στις οποίες εγκαθίστανται, εις βάρος πάντα των μόνιμων κατοίκων τους.

Οι εύκολες μετακινήσεις των βαθύπλουτων εις άγρην ευνοϊκού φορολογικού καθεστώτος έχει εντείνει τον ανταγωνισμό

ανάμεσα στις ενδιαφερόμενες χώρες που τους προσφέρουν κίνητρα για να εγκατασταθούν στο έδαφός τους. Έχουν, έτσι, αναδυθεί νέοι φορολογικοί παραδείσοι, όπως το Ντουμπάι και η Σιγκαπούρη, που ανταγωνίζονται τους παλαιότερους, όπως η Ελβετία και το Μονακό. Όπως αναφέρει δημοσίευμα των Financial Times, οι χώρες που είτε πρόσφεραν έως τώρα είτε προσφέρουν και σήμερα ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση στους βαθύπλουτους αλλοδαπούς συχνά τους επιτρέπουν να συνάψουν ειδικές φορολογικές συμφωνίες με τις τοπικές αρχές. Σύμφωνα με τη βρετανική εφημερίδα, τα τελευταία στοιχεία καταδεικνύουν ότι τουλάχιστον 4.500 άνθρωποι έχουν πληρώσει φόρους με αυτόν τον τρόπο τα τελευταία χρόνια.

Η συμβουλευτική εταιρεία για θέματα παγκόσμιας μετανάστευσης Henley & Partners επισημαίνει πως τα κίνητρα που προσφέρουν όλο και περισσότερες χώρες έχουν ενισχύσει την τάση των εκατομμυριούχων να διαπραγματεύονται ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση και να μετακινούνται από τη μια χώρα στην άλλη. Επειτα από έρευνά της μεταξύ τουλάχιστον 150.000 βαθύπλουτων, η εταιρεία προβλέπει πως μέσα στο 2024 θα καταγραφεί το μεγαλύτερο έως τώρα κύμα μετανάστευσης μεγιστάνων. Θα μεταναστεύσουν 128.000 εκατομμυριούχοι και δισεκατομμυριούχοι και θα είναι το νέο ρεκόρ μετά το προηγούμενο των 120.000 που κατεγράφη το περασμένο έτος.

Ο Μάριο Ντράγκι «δείχνει» τη Σουηδία ως πρότυπο για την Ε.Ε.

Παράδειγμα προς μίμηση για τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και για την Ευρωπαϊκή Ένωση ως οντότητα, καθώς συνδυάζει καινοτομία στην τεχνολογία και ισχυρά κοινωνικά προγράμματα, είναι η Σουηδία σύμφωνα με τον Μάριο Ντράγκι, που σύντομα θα παρουσιάσει τις θέσεις του για το πώς μπορεί να ανακτήσει η Ε.Ε. τη χαμένη ανταγωνιστικότητά της. Και σύμφωνα με τους New York Times, η ευρωπαϊκή χώρα που ίσως θα μπορούσε να διδάξει την Ε.Ε. πώς να ξαναγίνει ανταγωνιστική.

Το μισό τουλάχιστον του ΑΕΠ της Σουηδίας προέρχεται από τις εξαγωγές, με τον τεχνολογικό της τομέα να αντιπροσωπεύει το 11% του συνόλου των εξαγωγών της – βάσει στοιχείων του 2022. Όπως τονίζει η αμερικανική εφημερίδα, η επιτυχία της Σουηδίας είναι απόρροια πρωτοβουλιών και πολιτικών που προώθησε στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 με στόχο να αυξήσει στο έπακρο τη χρήση προσωπικών υπολογιστών και Ιντερνετ μεταξύ των πολιτών της. Τότε οι περισσότεροι Ευρωπαίοι εκπαιδεύονταν ακόμη στη χρήση παλαιών συμβατικών μόντεμ. Σύμφωνα με την επενδυτική Atomico, η Σουηδία έρχεται δεύτερη στην Ευρώπη μετά την Εσθονία ως προς τον αριθμό των κατά κεφαλήν «μονόκερων» – νεοφυών εταιρειών με χρηματιστηριακή αξία τουλάχιστον ενός δισ. δολ. – που έχει δημιουργήσει, ενώ οι εταιρείες της Spotify και Skype έχουν παγκόσμια παρουσία και φήμη. Αναλυτές επισημαίνουν πως ένας άλλος

παράγοντας καθοριστικός στην επιτυχία της Σουηδίας είναι η παράδοσή της στις επενδύσεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και ανάπτυξη και οι οποίες ανέρχονται σήμερα στο 3,4% του συνολικού ΑΕΠ της, σε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη.

Υπήρχε από παλιά μια μεγάλη δεξαμενή περιουσιακών στοιχείων από ιδρύματα οικογενειών, όπως οι Βάλενμπεργκ και το ίδρυμα Ikea, καθώς και το κρατικά ελεγχόμενο σύστημα συνταξιοδοτικών ταμείων, που προσφέρονταν ως πηγές αρχικών κεφαλαίων για επενδύσεις. Και οι σουηδικές επιχειρήσεις

Συνδυάζει καινοτομία στην τεχνολογία και ισχυρά κοινωνικά προγράμματα.

ενθαρρύνονταν πάντα από το κράτος να αναζητήσουν πελάτες εκτός της χώρας, της οποίας ο πληθυσμός ανέρχεται μόλις σε 10 εκατομμύρια.

Η πολιτική αυτή έχει οδηγήσει τόσο τις νεοφυείς εταιρείες της όσο και γενικότερα τη βιομηχανία της να είναι ανταγωνιστικές στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομίας. Όπως επισημαίνουν άλλωστε οι Financial Times, το βόρειο μέρος της Σουηδίας έχει δυνατοίτες να είναι η ευρωπαϊκή πράσινη Σίλικον Βάλει, με ορυκείο σιδηρομεταλλεύματος και κοιτάσμα σπάνιων γαιών που εντοπίστηκε πέρυσι.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η Ινδία, το επόμενο στοίχημα των πολυεθνικών

της ANANIA MARIAM PATZES / REUTERS

Η Ινδία έχει γίνει το επόμενο μεγάλο στοίχημα για την PepsiCo, τη Unilever και άλλους κολοσσούς συσκευασμένων προϊόντων, που θέλουν να καλύψουν το κενό στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους, διότι η ανάκαμψη της Κίνας αποδεικνύεται ανομοιογενής. Δεδομένου ότι η οικονομία της Ινδίας επεκτείνεται με τον ταχύτερο ρυθμό μεταξύ των μεγάλων αναδυόμενων αγορών, οι εταιρείες προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τις διαφορετικές προτιμήσεις της. Κι αυτό το κάνουν λανθάνοντας νέες γεύσεις και παραλλαγές μεγέθους τροφίμων και ζαχαρωδών, που στοχεύουν στην προσέλκυση του τεράστιου πληθυσμού της χώρας και της αναξιοποίητης αγοράς της δεκαετίας οι εταιρείες επεκτείνονται στην πώληση προϊόντων, όπως η Nestlé να παρουσιάσει την πρώτης ποιότητας μάρκα καφέ Nespresso. Ως αποτέλεσμα, η διεξόδοση της Coca-Cola στα νοικοκυριά της Ινδίας αυξήθηκε κατά 24% το δωδεκάμηνο Ιουλίου 2023 - Ιουνίου 2024, κατά 12,7% της PepsiCo, κατά 6,7% της Nestlé και της Reckitt κατά περίπου 3,8%, σύμφωνα με στοιχεία από την Kantar.

Το συνολικό μερίδιο αγοράς τους στην Κίνα προβλέπεται να συρρικνωθεί στο 4,30% το 2023

από το 4,37% το 2022, όπως έδειξαν τα στοιχεία. «Η Κίνα πέρασε από έναν μακρύ και εκτεταμένο κορωνοϊό, ακόμη και μια σύντομη περίοδο αρνητικής ανάπτυξης και έπετα από αυτό η ανάπτυξη ήταν ιδιαίτερα υποτονική. Συγκριτικά, η ανάπτυξη στην Ινδία γύρω στο 4% φαίνεται ως υγιής ρυθμός συνολικά για καταναλωτικά αγαθά ταχείας κινητικότητας», δήλωσε ο Κ. Ραμακρίσναν, διευθύνων σύμβουλος Νότιας Ασίας της Kantar. Οι εταιρείες καταναλωτικών αγαθών έχουν διοχετεύσει χρήματα στην Ινδία, λανθάνοντας το τραγανό σνακ Kurkure Chaat Fills της PepsiCo, αναβαθμίζοντας συσκευασίες της Coca-Cola, ώστε να παρατείνει τη διάρκεια ζωής των προϊόντων της και προωθώντας τα σχέδια της Nestlé να παρουσιάσει την πρώτης ποιότητας μάρκα καφέ Nespresso. Ως αποτέλεσμα, η διεξόδοση της Coca-Cola στα νοικοκυριά της Ινδίας αυξήθηκε κατά 24% το δωδεκάμηνο Ιουλίου 2023 - Ιουνίου 2024, κατά 12,7% της PepsiCo, κατά 6,7% της Nestlé και της Reckitt κατά περίπου 3,8%, σύμφωνα με στοιχεία από την Kantar.

Η Mondelez International, ειδικότερα, συνεργάζεται με την εταιρεία παρασκευής μπισκότων Lotus Biscoff και σχεδιάζει να κυκλοφορήσει νέα μεγέθη συσκευασίας Oreo αυτόν τον μήνα. Η εταιρεία ανέφερε μεσαία μονοψήφια ποσοστιαία αύξηση στην κατηγορία της σοκολάτας στην Ινδία το δεύτερο τρίμηνο. Η PepsiCo, τέλος, εμφάνισε αυλυντικών και των αναψυκτικών, σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών GlobalData.

Οι ξένοι επενδυτές συνεχίζουν να εγκαταλείπουν την Κίνα

Στα 15 δισ. δολ. ανήλθαν οι εκροές κεφαλαίων το δεύτερο τρίμηνο του έτους

Η παρατεταμένη επιβράδυνση της κινεζικής οικονομίας και οι διαρκώς οξυνόμενες γεωπολιτικές εντάσεις αρχίζουν να αποθαρρύνουν τους ξένους επενδυτές, που περιορίζουν σταδιακά την έκθεσή τους στη δεύτερη οικονομία του κόσμου. Αυτό προδίδουν τα στοιχεία της κινεζικής υπηρεσίας ξένου συναλλάγματος, σύμφωνα με τα οποία το β' τρίμηνο του έτους εγκατέλειψαν τη χώρα σχεδόν 15 δισ. δολ. ξένων επενδυτικών κεφαλαίων. Όπως επισημαίνουν οικονομολόγοι που παρακολουθούν τις εξελίξεις στην Κίνα, αν η τάση συνεχιστεί με παρόμοιο τρόπο και το υπόλοιπο έτος, τότε θα είναι η πρώτη φορά – τουλάχιστον από το 1990 και μετά – που στο σύνολο του έτους οι ροές κεφαλαίων θα είναι αρνητικές.

Ο ενθουσιασμός των επενδυτών για την Κίνα βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία τα τελευταία τρία χρόνια, καθώς οι ξένες επενδύσεις μειώνονται μετά το ρεκόρ των 344 δισ. δολ. που κατεγράφη το 2021. Στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους οι άμεσες ξένες επενδύσεις ήταν οι χαμηλότερες που έχουν καταγραφεί από την αρχή της πανδημίας στις αρχές του 2020. Η κρίση στην κινεζική αγορά στέγης, οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, αλλά και οι τεταμένες σχέσεις με την Ουάσινγκτον έχουν ωθήσει ορισμένες εταιρείες να περιορίσουν την έκθεσή τους. Παράλληλα, η ραγδαία στροφή της Κίνας στα ηλεκτροκίνητα οχήματα βρήκε απροετοίμαστες πολλές ξένες αυτοκινητοβιομηχανίες, που αναγκάζονται να αποχωρήσουν ή να μειώσουν αισθητά τις επενδύσεις τους στη χώρα. Όλα αυτά ενώ το Πεκίνο καταβάλλει προσπάθειες για να προσελκύσει επενδυτές και να κρατήσει

Η ραγδαία στροφή της Κίνας στα ηλεκτροκίνητα οχήματα βρήκε απροετοίμαστες πολλές ξένες αυτοκινητοβιομηχανίες, που αναγκάζονται να αποχωρήσουν ή να μειώσουν αισθητά τις επενδύσεις τους στη χώρα.

Στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου οι άμεσες ξένες επενδύσεις ήταν οι χαμηλότερες που έχουν καταγραφεί από τις αρχές του 2020.

τις ξένες επενδύσεις, καθώς στη διάρκεια του περασμένου έτους σημείωσαν τη μικρότερη αύξηση που έχει καταγραφεί.

Στο μεταξύ, το Πεκίνο προσπαθεί να πείσει τους ξένους επενδυτές ότι παραμένει μια ανοικτή οικονομία και ότι προσφέρει ελκυστικούς όρους. Όλα αυτά με την ελπίδα πως οι ξένες εταιρείες θα φέρουν μαζί τους προηγμένες τεχνολογίες και θα αντισταθούν στις πιέσεις της Ου-

άσινγκτον, που ζητεί επίμονα την αποσύνθεσή τους από την Κίνα. Οι πολυεθνικές, ειδικότερα, έχουν κάθε λόγο να προτιμούν να μεταφέρουν τα κεφάλαιά τους εκτός Κίνας, καθώς οι αναπτυσσόμενες οικονομίες αυξάνουν τα επιτόκια εδώ και περισσότερο από έναν χρόνο, την ώρα που το Πεκίνο μειώνει τα επιτόκια του γουάν για να τονώσει την οικονομία. Η κατάσταση είναι πάντως αντιστροφή σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις της Κίνας και των εταιρειών της στο εξωτερικό, καθώς το β' τρίμηνο του έτους έφτασαν στα 71 δισ. δολ., σημειώνοντας αύξηση 80% σε σύγκριση με τα 39 δισ. δολ. στα οποία έφτασαν την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους.

Οι κινεζικές επιχειρήσεις έχουν αυξήσει θεαματικά τις επενδύσεις τους στο εξωτερικό και στρέφουν τα κεφάλαιά τους κυρίως σε σχέδια παραγωγής

ηλεκτροκίνητων οχημάτων και σε μονάδες παραγωγής μπαταριών. Σε ό,τι αφορά το διαβόητο πλέον εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας, εξακολουθεί να διογκώνεται περαιτέρω και το β' τρίμηνο του έτους έφτασε στο επίπεδο ρεκόρ των 87 δισ. δολ. Εκτιμάται πως για το σύνολο του α' εξαμήνου του έτους το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας άγγιξε οριακά τα 150 δισ. δολ. Το εντυπωσιακό ποσό συμπίπτει με τις εκτιμήσεις του αμερικανικού υπουργείου Οικονομικών, που προσφάτως κάλεσε την Κίνα να εξηγήσει γιατί και πώς συγκεντρώνει τόσο μεγάλο πλεόνασμα. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, η μεγάλη απόσταση ανάμεσα στις δύο οικονομίες οφείλεται κατά κύριο λόγο στις διαφορετικές μεθοδολογίες που εφαρμόζουν οι Αρχές των δύο χωρών για να υπολογίσουν τις εξαγωγές και τις εισαγωγές τους.

BLOOMBERG

Επιχείρηση «καθαρό υδρογόνο» στην Ευρώπη

Με σύμμαχο την Ιαπωνία, αγωνίζεται να αναπτύξει νέες εφαρμογές και να αποφύγει την εξάρτησή της από την Κίνα

Της **ΡΟΥΜΠΙΝΑΣ ΣΠΑΘΗ**

Ελάχιστα είναι πλέον τα οχυρά των δυτικών βιομηχανιών και της δυτικής τεχνολογίας που εξακολουθούν να αποτελούν πεδίο κυριαρχίας της Δύσης, καθώς τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ε.Ε. αφυπνίστηκαν όψιμα όταν κατέγραψαν τη διαστημική εκτόξευση της Κίνας.

Από τη βιομηχανία για τις σπάνιες γαίες, που πριν από 60 χρόνια ήταν τομέας κυριαρχίας των ΗΠΑ, μέχρι τα φωτοβολταϊκά στα οποία ηγήθηκε αρχικά η Γερμανία, στρατηγικής σημασίας βιομηχανίες και τεχνολογίες, πράσινες και όχι μόνον, αποτελούν πλέον σε μεγάλο βαθμό βασίλειο της Κίνας.

Σχεδόν το 97% των φωτοβολταϊκών που είναι εγκατεστημένα σε ταράτσες και ηλιακά πάρκα στην Ε.Ε. έχουν εισαχθεί από την Κίνα και έχουν παραχθεί σε κινεζικές βιομηχανίες. Και σε ό,τι αφορά όλη τη βιομηχανία γύρω από τις σπάνιες γαίες η Κίνα διαθέτει παγκόσμιο μονοπώλιο, με τουλάχιστον το 75% της παγκόσμιας εξόρυξης και παραγωγής τους να βρίσκεται υπό τον έλεγχό της. Και τώρα η Κίνα αναπτύσσει με ραγδαίους ρυθμούς μεγάλο στόλο πυρηνικών αντιδραστήρων, ενώ οι Ευρωπαίοι διστάζουν. Ενδέχεται, έτσι, οι ΗΠΑ όσο και η πρωτοπόρος στον τομέα Γαλλία να δουν σύντομα την Κίνα παγκόσμια ηγετική δύναμη στην πυρηνική ενέργεια. Αυτή τη στιγμή, πάντως, η Ε.Ε. αγωνίζεται να εμποδίσει την κυριαρχία της Κίνας στο καύσιμο του μέλλοντος αν όχι και του παρόντος, στο καθαρό υδρογόνο.

Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχουν θορυβηθεί και έχουν ασκήσει πιέσεις στην Κομισιόν ώστε να επιβάλει πολιτική «made in Europe» και να αποτρέψει την κυριαρχία της Κίνας στο υδρογόνο. Η Κομισιόν έχει στραφεί στην καινοτομία Ιαπωνία, που πρώτη παρουσίασε την εθνική της στρατηγική για το υδρογόνο το 2017 και ήδη βιομηχανίες της όπως η Toyota χρησιμοποιούν τις εφαρμογές του υδρογόνου. Αυτός ήταν και ο στόχος επίσκεψης της επιτρόπου Ενέργειας, Κάντρι Σίμσον, στο Τόκιο τον Ιούνιο από όπου σε κοινή συνέντευξη Τύπου με τον Ιάπωνα υπουργό Οικονομίας, Εμπορίου και Βιομηχανίας Κεν Σάιτο καταφέρθηκε κατά των στρεβλώσεων που προκαλούν οι πολιτικές της Κίνας, χωρίς ωστόσο να την κατονομάζει ευθέως. Πολλοί αναλυτές εκτιμούν πως η Ε.Ε. και η Ιαπωνία είναι πλέον φυσικοί σύμμαχοι καθώς μπορούν να αναπτύξουν από κοινού την απαιτούμενη τεχνολογία, να καλλιεργήσουν ζήτηση και να διαμορφώσουν μια εφοδιαστική αλυσίδα θωρακισμένη από τους εξαναγκασμούς που μπορεί να συνεπάγεται οποιαδήποτε εξάρτηση από την Κίνα.

Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η Ιαπωνία έχουν θέσει

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Υδρογόνου (βάσει έρευνας που έγινε τέλη Αυγούστου 2023 και δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2023)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

στόχο να μηδενίσουν το 2050 τις εκπομπές καυσαερίων και σύμφωνα με τη Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας, το 2050 θα εισάγουν μεγάλο όγκο υδρογόνου. Τότε, όμως, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα θα είναι κύριοι εξαγωγείς του νέου καυσίμου και η Ε.Ε. πρέπει να αποφύγει την εξάρτηση από την Κίνα. Εχει, άλλωστε, εντατικοποιήσει τις προσπάθειές της να διασφαλίσει την προσφορά ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του υδρογόνου, από τη στιγμή που η Ρωσία διέκοψε την προσφορά

Ιαπωνικές βιομηχανίες, όπως η Toyota, χρησιμοποιούν ήδη το νέο καύσιμο.

φυσικού αερίου. Πέραν των ευρύτερων προσπαθειών της να ανακόψει την περαιτέρω επέλαση της Κίνας, η Ε.Ε. έχει τώρα πρόσθετους λόγους να αποφύγει την εξάρτησή της από τον ασιατικό οικονομικό γίγαντα για το υδρογόνο, καθώς θα μπορούσε να επανληφθεί ένα σενάριο παρεμφερές με εκείνο της Ρωσίας και του πολέμου στην Ουκρανία. Αν η Κίνα εισβάλει στην Ταϊβάν και επιδεινωθούν οι σχέσεις της με την Ευρώπη, το Πεκίνο θα μπορούσε να διακόψει την προσφορά.

κόσμο καθώς και πολλά άλλα συστήματα καθαρής ενέργειας. Οι μπαταρίες δεν είναι παρά ένα παράδειγμα του πώς κατορθώνει η Κίνα να φτάσει ή και να ξεπεράσει τις προηγμένες βιο-

Η αύξηση των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών και το άλμα στις δαπάνες για έρευνα στην Κίνα.

μηχανικές δημοκρατίες στις τεχνολογίες και στη μεταποίηση. Και καταγράφει επιτεύγματα σε έναν μακρύ κατάλογο τομέων

Ράλι Κίνας στην πυρηνική ενέργεια

Εκοντας κατακτήσει την πρωτοκαθεδρία στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η Κίνα επελάει στην πυρηνική ενέργεια αναπτύσσοντας δυναμικά τον στόλο των πυρηνικών της αντιδραστήρων με την ίδια γνωστή επιτυχημένη τακτική που την έχει αναδείξει σε κυρίαρχη δύναμη σε πολλά άλλα. Η πρώτη φορά που η Κίνα ενέκρινε την ανέγερση πυρηνικού σταθμού στο έδαφός της ήταν το 1981, αλλά σήμερα οικονομολόγοι της BloombergNEF προεξοφλούν πως το 2030 η πυρηνική της βιομηχανία θα έχει αφήσει πίσω της τις ΗΠΑ και τη Γαλλία.

Σήμερα βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής 30 πυρηνικοί αντιδραστήρες εντός της χώρας που δαπανά δισεκατομμύρια δολάρια για έρευνα στο πεδίο της πυρηνικής ενέργειας καθώς και για πειράματα. Παράλληλα, δαπανά πολύ περισσότερα από τις ΗΠΑ σε έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της πυρηνικής σύντηξης, από την οποία πολλοί περιμένουν να ικανοποιήσει το όνειρο της ανθρωπότητας για απεριόριστη ενέργεια. Την ίδια στιγμή, ο υπόλοιπος κόσμος και μεγάλο μέρος της Ευρώπης βυθίζονται στον προβληματισμό που προκάλεσε το πυρηνικό ατύχημα

στη Φουκουσίμα. Εν μέσω της γενικευμένης ανησυχίας που είχε προκαλέσει τότε, αναγκάστηκε και η Κίνα να «παγώσει» την έγκριση νέων μονάδων. Το 2019 αναίρεσε όμως τη σχετική απαγόρευση και έκτοτε το Πεκίνο έχει εγκρίνει 20 πυρηνικούς αντιδραστήρες μέσα στα τελευταία δύο χρόνια. Εχει, άλλωστε, θέσει στόχο για το 2050 να

Σήμερα βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής 30 αντιδραστήρες εντός της χώρας, ενώ δαπανά δισ. δολ. για έρευνα.

παράγει από πυρηνική ενέργεια το 15% του συνόλου της ενέργειάς της. Εν ολίγοις, να είναι η πυρηνική ενέργεια η τρίτη σημαντικότερη πηγή ενέργειας για τη χώρα μετά την αιολική και την ηλιακή.

Μιλώντας προσφάτως στο Bloomberg, ο Λιν Μποκιάνγκ, κοσμητόρας στο Ινστιτούτο Μελετών Ενέργειακής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο της Σιάμ, επισήμανε εύστοχα πως

«η Κίνα είναι η μοναδική χώρα που δεν διέκοψε ποτέ την κατασκευή αντιδραστήρων μέσα στην τελευταία δεκαετία, όταν η διακοπή της σχετικής δραστηριότητας σε άλλες χώρες άφησε σε κάποιες κενό εμπειρίας και σε κάποιες άλλες οδήγησε αρκετές βιομηχανίες στην πτώχευση». Η τακτική της Κίνας στην πυρηνική ενέργεια βασίζεται στον ίδιο γνωστό συνδυασμό των γενναίων επιδοτήσεων από το Πεκίνο, της ευρείας κλίμακας παραγωγής και μιας σχετικά απλής κατασκευής που μπορεί να αναπαράχθει εύκολα. Κατασκευάζει πολλούς πανομοιότυπους αντιδραστήρες βάσει του ίδιου σχεδίου και με τις ίδιες προδιαγραφές και διασφαλίζει έτοιμη εφοδιαστική αλυσίδα και πληθώρα εξειδικευμένου προσωπικού. Μια τακτική που έχει αποδειχθεί επιτυχή και ιδιαίτερα τώρα καθώς αναμένεται να αυξηθεί η ζήτηση για πυρηνική ενέργεια εν μέσω της παγκόσμιας προσπάθειας για στροφή σε καθαρή ενέργεια, αλλά και της ανάγκης για ενεργειακή ασφάλεια. Εχει, έτσι, επιτύχει να αυτήσει το μερίδιό της στις άδειες πυρηνικής ενέργειας από το 1,3% το 2008 στο 13,4% το περασμένο έτος.

Στρεβλώσεις

Μετά τη συνάντησή της με τον Ιάπωνα υπουργό Οικονομίας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, η επιτρόπος της Ε.Ε. για την Ενέργεια, Κάντρι Σίμσον, σχολίασε την επεκτατική πολιτική της Κίνας, επικρίνοντας «τη χρήση ευρέως φάσματος πολιτικών και πρακτικών που δεν έχουν καμία σχέση με την αγορά, καθώς και τις επιδοτήσεις σε βιομηχανίες που τελικά οδηγούν σε στρεβλώσεις της αγοράς και τη μετατροπή τους σε όπλο».

30

πυρηνικοί αντιδραστήρες βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής στην Κίνα.

Συνεργασία

Ο διευθύνων σύμβουλος της Hydrogen Europe, Γιώργος Χατζημαρκάκης, τάχθηκε υπέρ της συνεργασίας της Ε.Ε. με την Ιαπωνία και τόνισε προσφάτως πως «η προηγμένη τεχνολογία και καινοτομία της Ιαπωνίας την καθιστούν κρίσιμο εταίρο στον καθορισμό των διεθνών προδιαγραφών», προσθέτοντας πως αυτού του είδους η συνεργασία «διευρύνει την επιρροή και των δύο πλευρών στα σώματα που καθορίζουν τα διεθνή στάνταρ».

97%

των φωτοβολταϊκών στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν εισαχθεί από την Κίνα.

Επτά χώρες

Σκοπίζοντας τη δυναμική ανάπτυξη του πυρηνικού τομέα της Κίνας, ο πρόεδρος της Κίνας στο Χονγκ Κονγκ, Κούι Τζιαντσούν, τόνισε: «Κάποτε ακολουθήσαμε αλλά τώρα είμαστε ηγετική δύναμη». Προσέθεσε δε, πως «μάλλον δεν υπάρχουν περισσότερες από επτά χώρες που να διαθέτουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν, να κατασκευάσουν και να θέσουν σε λειτουργία μονάδες παραγωγής πυρηνικής ενέργειας».

Γιατί η Δύση χάνει τη μάχη στις προηγμένες τεχνολογίες

Του **ΚΙΟΥ ΜΠΡΑΝΤΣΕΡ**
THE NEW YORK TIMES

Η κυριαρχία της Κίνας στα ηλεκτροκίνητα οχήματα, που ίσως αποτελέσει το εναρκτημένο λάκτισμα εμπορικού πολέμου, έχει τις ρίζες της στα εργατήρια ενός πανεπιστημίου στο Τέξας. Εκεί πριν από πολλές δεκαετίες ομάδα ερευνητών ανακάλυψε πως μπορούν να παραχθούν μπαταρίες από μέταλλα που βρίσκονται σε αφθονία γι' αυτό και είναι φτηνά. Οι κινεζικές επιχειρήσεις αξιοποίησαν την ανακάλυψη και δεκαετίες μετά παράγουν με μικρό κόστος μεγάλες ποσότητες μπαταριών, όπως επίσης και τα περισσότερα ηλεκτροκίνητα οχήματα στον

κόσμο καθώς και πολλά άλλα συστήματα καθαρής ενέργειας. Οι μπαταρίες δεν είναι παρά ένα παράδειγμα του πώς κατορθώνει η Κίνα να φτάσει ή και να ξεπεράσει τις προηγμένες βιο-

Η αύξηση των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών και το άλμα στις δαπάνες για έρευνα στην Κίνα.

μηχανικές δημοκρατίες στις τεχνολογίες και στη μεταποίηση. Και καταγράφει επιτεύγματα σε έναν μακρύ κατάλογο τομέων

από τις φαρμακοβιομηχανίες μέχρι τα drones και τα φωτοβολταϊκά υψηλής απόδοσης. Το πώς απειλεί η Κίνα την πρωτοκαθεδρία που κατείχαν οι ΗΠΑ στην τεχνολογία από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, μπορεί να το δει κανείς στις αιθουσές διδασκαλίας κινεζικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και στους προπτυχιακούς των επιχειρήσεων, καθώς και στις κατευθυντήριες γραμμές που δίνουν τα υψηλότερα κλιμάκια του Πεκίνου. Σε σύγκριση με τους φοιτητές άλλων μεγάλων χωρών, είναι σαφώς μεγαλύτερη η μερίδα των Κινέζων φοιτητών που επιλέγουν να σπουδάσουν μαθηματικά, θετικές επιστήμες και μηχανολογία. Και αυξάνεται συνεχώς,

ενώ παράλληλα από το 2000 και μετά έχει υπερ-δεκαπλασιαστεί το ποσοστό όσων φοιτούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι δαπάνες της για έρευνα και ανάπτυξη τριπλασιάστηκαν στη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας και έχουν θέσει την Κίνα στη δεύτερη θέση μετά τις ΗΠΑ. Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Στρατηγικής Πολιτικής της Αυστραλίας, οι ερευνητές της Κίνας ηγούνται παγκοσμίως καθώς έχουν δημοσιεύσει διεθνώς αναγνωρισμένες εργασίες πάνω σε 52 από τις 64 σημαντικότερες τεχνολογίες. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα την τεχνολογία μπαταριών το 65,5% όσων διεθνώς αναγνωρισμένων εργασιών έχουν δημοσιευθεί

επί του θέματος ανήκουν σε Κινέζους ερευνητές. Η Κίνα έχει κάπου 50 προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών με αντικείμενο τη χημεία μπαταριών ή τη μεταλλουργία μπαταριών. Στις ΗΠΑ, αντιθέτως, είναι λιγότεροι από 10 οι καθηγητές που εργάζονται σε αυτόν τον τομέα. Και όπως επισημάνει η Χίλαρι Σμιτ, φυσικός με ειδίκευση στις μπαταρίες στο Swarthmore College, στις ΗΠΑ οι φοιτητές ενδιαφέρονται μεν για την έρευνα στον τομέα των μπαταριών αλλά γνωρίζουν ότι «θα πρέπει να ανταγωνιστούν με πάρα πολλούς για πολύ λίγες θέσεις σε ερευνητικά κέντρα, γι' αυτό και οι περισσότεροι θα προτιμήσουν να κάνουν κάτι άλλο».

ΚΥΡΙΑΚΗ 18 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2024

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΕΧΝΕΣ & γράμματα

Το χάλκινο γλυπτό «Falling Warrior» (1956-57), έργο που σύμφωνα με τον Γκόντφρι Γουέροντντεϊλ, απηχεί την επίδραση της αρχαιοελληνικής γλυπτικής στον καλλιτέχνη.

«Η Ελλάδα ήταν καθοριστική»

Ο διευθυντής του Ιδρύματος Χένρι Μουρ, Γκόντφρι Γουέροντντεϊλ, μιλάει στην «Κ» για τη σχέση του Βρετανού γλύπτη με τη χώρα μας

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ**

Τον Μάρτιο του 1951, ο Χένρι Μουρ (1898-1986) επισκέπτεται για πρώτη και τελευταία φορά την Ελλάδα. Η περιοδεύουσα έκθεσή του στην Ευρώπη, η οποία είχε ξεκινήσει το 1949 με διοργανωτή το Βρετανικό Συμβούλιο, θα ολοκληρωνόταν στην Αθήνα.

Η έμπνευση αυτή κρεώνεται, σύμφωνα με τον βιογράφο του Βρετανού γλύπτη, Ρότζερ Μπέρτκουντ, στον τότε τεχνοκρίτικο της «Καθημερινής», Αγγελο Προκοπίου. Εκείνος «έριξε» την ιδέα στον καλλιτέχνη –τον είχε γνωρίσει στην Αγγλία το 1948–, υπέγραψε το κείμενο του καταλόγου της έκθεσης που φιλοξενήθηκε στο Ζάππειο σημειώνοντας ρεκόρ επισκεψιμότητας (περισσότεροι από 3.400 άνθρωποι είδαν την έκθεση την πρώτη ημέρα), οργάνωσε επισκέψεις σε αθηναϊκά μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, και βέβαια απαντούσε με πάθος μέσα από άρθρα σε όσους εναντιώθηκαν στην αισθητική αξία του έργου του Αγγλού γλύπτη. «Μας θυμίζει την καταγωγή της τέχνης μας», έγραφε την ίδια στιγμή που συνάδελφοί του κατακεραυνώναν τον Μουρ, αποκαλώντας τον «φρενοβλαβή» σε δημοσιογραφικά πηγαδάκια, ενώ δεν δίσταζαν να γράφουν για «εφιαλτικά απολιθώματα», για έργα «που στερούνταν... μούρνης» και γλυπτά «προσβολή στην Ακρόπολη».

«Άσχημες μορφές»

Ανάλογα σχόλια είχαν κάνει και οι Βρετανοί κριτικοί στα εγκαίνια της πρώτης έκθεσης του συμπατριώτη τους. «Ήταν καταδικαστικοί. Είχαν πει πως οι γυναικείες μορφές του ήταν προσβλητικές και άσχημες», μου εξήγησε ο διευθυντής του Ιδρύματος Χένρι Μουρ, Γκόντφρι Γουέροντντεϊλ. Αφορμή για τη συνομιλία μας είναι η έκθεση «Henry Moore and Greece» που διοργανώνει η αθηναϊκή Gagosian σε συνεργασία με το Henry Moore Foundation, 20 χρόνια μετά την τελευταία παρουσίαση του έργου του στην Εθνική Γλυπτοθήκη, στο Γουδί.

Στην Ελλάδα, ο Μουρ θα περιηγηθεί στις Μυκίνες, στην Κό-

ρινθο, στην Ολυμπία και στους Δελφούς, ενώ στην Αθήνα θα επισκεφθεί την Ακρόπολη και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Παρότι ενήμερος για την εκρηκτική ατμόσφαιρα και τις αντιγνώμεις του εγχώριου Τύπου, έδωσε την πιο καθυσχυαστική απάντηση: «Ο Παρθενώνας, κάτω από τον γαλάζιο ουρανό, είναι η μεγαλύτερη συγκίνηση που ένιωσα ποτέ». Μια δήλωση με ειδικό βάρος από έναν καλλιτέχνη που για περισσότερα από 30 χρόνια αρνούσανται πεισματικά να παραδεχτεί τη σχέση του με το κλασικό ιδεώδες.

Ο κατάλογος της έκθεσης «Henry Moore - Υπό το φως της Ελλάδας» που είχε διοργανώσει το Ίδρυμα Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή στην Ανδρο, το 2000, αναφέρει πως στα τέλη του 1921 ο φοιτητής ακόμη Μουρ στο Royal College of Art περνούσε τις Τετάρτες και τις Κυριακές του στο

Το έργο που επιβεβαιώνει τη γοητεία που άσκησαν πάνω του τα ελληνικά γλυπτά είναι το «Draped Reclining Figure» του 1952-53.

Βρετανικό Μουσείο αποφεύγοντας, ωστόσο, τα γλυπτά της κλασικής αρχαιότητας. Γράφει, μάλιστα ότι είχε δώσει και όρκο. Πόσο πιθανό ήταν τελικά αυτό; «Είλικρινά, δεν πιστεύω ότι το έκανε. Ήταν σαν σφουγγάρι, απορροφούσε κάθε πληροφορία, δεν νομίζω πως θα άντεχε να προσπεράσει κάτι. Από την άλλη, ξεκινώντας τις σπουδές του στο Λιντς αρχικά και έπειτα στο Λονδίνο, προσπαθεί να βρει το ύψος του έξω από το ακαδημαϊκό περιβάλλον. Το πρόγραμμα σπουδών τότε οργανωνόταν γύρω από την ιταλική Αναγέννηση και ό,τι ακολουθούσε στην κεντρική Ευρώπη. Τον Μουρ τον ενδιέφερε συνολικά η ιστορία της γλυπτικής. Στρέφεται λοιπόν στην τέχνη των Σουμεριών, των Ασσυρίων, στα κυκλαδικά ειδώλια, στα αιγυπτιακά γλυπτά. Πηγαίνει αντίθετα σε ό,τι

Το έργο «Standing Figure: Knife Edges» (1961), που παραπέμπει στη Νίκη της Σαμοθράκης, φωτογραφημένο στον λόφο του Φιλοπάππου το 1965, στο πλαίσιο της Διεθνούς Εκθέσεως Γλυπτικής της Αθήνας.

Ο Χένρι Μουρ στην Ακρόπολη, το 1951. «Ο Παρθενώνας, κάτω από τον γαλάζιο ουρανό, είναι η μεγαλύτερη συγκίνηση που ένιωσα ποτέ», είχε δηλώσει ο Βρετανός καλλιτέχνης.

διδασκόταν τότε και, το πιο συναρπαστικό, σμιλεύει απευθείας το υλικό του, εναντιώνεται με κάθε τρόπο στη νόρμα της εποχής», λέει ο κ. Γουέροντντεϊλ. Του ζητώ να σχολιάσει τη θεωρία που θέλει την επίσκεψή του στην Ελλάδα να γεννάει το ενδιαφέρον του για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, παρότι, ξέρουμε ότι από τα φοιτητικά του ακόμη χρόνια υπάρχουν έργα με φανερό επίδραση από διαφορετικές περιόδους της ελληνικής τέχνης. «Για τον Μουρ ήταν θεμελιώδες να κατανοήσει σε βάθος κάθε κεφάλαιο από την ιστορία της γλυπτικής. Μελετούσε, λοιπόν, απίστευτα πολύ και δοκίμαζε, δεν ξεφύλλιζε απλώς βιβλία για τη τέχνη της εποχής του. Για εκείνον όλες οι παραδόσεις συνδέονταν με έναν τρόπο. Αλλά η επίσκεψη στην Ελλάδα πρέπει να υπήρξε καθοριστική. Εντυπωσιάστηκε από το φως, το τοπίο, την τέχνη και το έργο που

Ο καλλιτέχνης εμπνεύστηκε το έργο όταν βρήκε το κόκαλο ενός ζώου στην αυλή του σπιτιού του στο Πέρι Γκριν· χρησιμοποίησε λοιπόν τη δική του εμπειρία με περασμένες επιδράσεις και τις ανέμιξε. «Κάπου σε αυτό το έργο υπάρχει μια σύνδεση με την αποκαλούμενη Νίκη της Σαμοθράκης στο Λούβρο – και θα ήθελα να πιστεύω ότι και άλλοι βλέπουν κάτι ελληνικό σε αυτήν την όρθια μορφή», δηλώνει ο ίδιος το 1965.

Η κυκλαδική τέχνη

Ο κ. Γουέροντντεϊλ, ωστόσο, παραδέχεται πως η δεκαετία του 1950 δεν έχει απασχολήσει όσο θα έπρεπε τους θεωρητικούς της τέχνης, ο Μουρ έχει ταυτιστεί, κυρίως, όσον αφορά την ελληνική επιρροή, με την κυκλαδική τέχνη. «Ο Μπρανκούζι όπως και ο Μουρ δανείστηκαν στοιχεία από τον προϊστορικό πολιτισμό των Κυκλάδων, τα πάντρεψαν όμως και με άλλες σχολές, και αυτό είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον γιατί κάθε φορά βλέπεις τα έργα τους και αναγνωρίζεις μια άλλη επίδραση». Σχολιάζω ότι για μένα είναι σημαντικό το πώς αντιμετώπισε τη γυναικεία μορφή. «Με τρυφερότητα και ευαισθησία, δεν αντικειμενικοποίησε το γυναικείο σώμα. Η μητέρα του είχε οκτώ παιδιά, πολύ συχνά αναφερόταν στο πώς της έτριβε την πλάτη για να την ανακουφίσει από την κούραση της ημέρας. Αυτή η διαδικασία τον βοήθησε τελικά να αντιληφθεί την ανθρώπινη φόρμα. Τα βιώματά του όπως και οι γνώσεις του έχουν περάσει στα γλυπτά του».

Κλείνοντας, τον ρωτώ ποιο ήταν το πρώτο πράγμα που τον εξέπληξε όταν ανέλαβε καθήκοντα στο Ίδρυμα Χένρι Μουρ, πριν από εννέα χρόνια. «Ο όγκος του έργου του. Ήταν εξαιρετικά παραγωγικός, υπάρχουν τα γλυπτά αλλά και εκατοντάδες σχέδια, χαρτικά, προπλάσματα, ταπισερί και υφάσματα, βιβλία. Μόνο στην Ευρώπη αυτή τη στιγμή μπορείς να επισκεφθείς 60 πόλεις για να δεις έργα του».

«Henry Moore and Greece»: από 12/9 έως 26/10, γκαλερί Gagosian, Αναπήρων Πολέμου 22.

Για εκείνον όλες οι παραδόσεις συνδέονταν με έναν τρόπο. Αλλά η επίσκεψη στην Ελλάδα πρέπει να υπήρξε καθοριστική.

επιβεβαιώνει με τον πιο εμφαντικό τρόπο τη γοητεία που άσκησαν επάνω του τα ελληνικά γλυπτά είναι, κατά τη γνώμη μου, το έργο «Draped Reclining Figure» του 1952-53. Ο Μουρ υποστήριζε ότι αυτό που του διδάξε η αρχαία ελληνική τέχνη είναι ότι οι πτυχώσεις του ενδύματος μπορούν να σε βοηθήσουν να συλλάβεις καλύτερα την ανθρώπινη μορφή, πολύ περισσότερο από ένα γυμνό σώμα».

Προπλάσματα αυτού του έργου θα φιλοξενηθούν στην Gagosian όπως και του «Falling Warrior» (1956-57), έργο που σύμφωνα με τον διευθυντή του Ιδρύματος Χένρι Μουρ, επίσης απηχεί την επίδραση της αρχαιοελληνικής γλυπτικής. Ο ίδιος στέκεται και στο «Standing Figure: Knife Edge» (1961), που παραπέμπει στο προφίλ της Νίκης της Σαμοθράκης.

Αιζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

18-24.8.24

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ

Κρυμμένος
Θησαυρός

Οι μυστηριακές μαγικές φιγούρες του Καραγκιόζη, του παραδοσιακού ήρωα του Θεάτρου Σκιών με την παράσταση «Κρυμμένος Θησαυρός» με τον Βασίλη Παφίτη και τον Izel Seylanli παρουσιάζεται στο πλαίσιο της πολιτιστικής αποκέντρωσης του υφυπουργείου Πολιτισμού. Παραστάσεις: 22 Αυγούστου, Ορούντα, προαύλιο του Κέντρου Νεότητας, 23 Αυγούστου, Αρακαπάς, προαύλιο Πολλαπλής Αίθουσας, 24 Αυγούστου, Οδού, πλατεία του κυριού και 30 Αυγούστου, Κάτω Μονή, πλατεία Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Όλες οι παραστάσεις αρχίζουν στις 8:00 μ.μ.

ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ

Κύπρος 1974

Με χαρακτηριστικά έργα Κυπρίων καλλιτεχνών και με το εμβληματικό «Κύπρος 74» του Α. Τάσου, άνοιξε στο Μουσείο Χαρακτικής Χαμηλή στα Πλατανίσια η έκθεση «Κύπρος 1974», σε επιμέλεια Hélène Reeb. Η έκθεση χωρίζεται στις ενότητες: I. Παραδοσιακή αλλά και διαταραγμένη Κύπρος, II. Πραξικόπημα, III. Εισβολή - Εκτελέσεις, IV. Η μοιρασμένη και ρημαγμένη Κύπρος - Πρόσφυγες και αγνοούμενοι - Ελπίδες. Εκτίθενται ξυλογραφίες, λινογραφίες, μεταξοτυπίες, κολλάζ, όφσετ, δεκαεσσάρων καλλιτεχνών: Α. Τάσος, Τηλέμαχος Κάνθος, Στας Παράσχος, Χαμηλή, Κώστα Αβερκίου, Στέλιος Στυλιανού, Άντη Χατζηδάμου, Παναγιώτη Λάρκου, Φριζου Παπαντωνίου, Χαράλαμπος Κρασιά, Κώστα Οικονόμου, Λευτέρη Οικονόμου, Λευτέρη Ολύμπιου, Πάρη Μεταξά. Η έκθεση θα παραμείνει ανοικτή μέχρι τον Φεβρουάριο του 2025. Επίσης, στο Μουσείο Χαρακτικής Χαμηλή στα Πλατανίσια, είναι ανοικτές και οι εκθέσεις «Ελληνες και Κύπριοι χαρακτές στη Γαλλία, 1920 - 2000» και «Χαμηλής εικονογράφος». Πλατανίσια, Λεμεσός.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Collective
personal

Η Edit Gallery παρουσιάζει την ομαδική έκθεση «Collective Personal», η οποία εξερευνά το κοινό τραύμα της Κύπρου και την ελπίδα για ειρήνη. Η έκθεση παρουσιάζει εννέα διαφορετικούς καλλιτέχνες των οποίων τα έργα εμβαθύνουν στα σύνθετα συναισθήματα και τις αφηγήσεις που απορρέουν από την ταραχώδη ιστορία της Κύπρου. Εστιάζοντας στις κοινές εμπειρίες και προσηλώντας την ενσυναίσθηση, η έκθεση στοχεύει να ξεπεράσει τις εδραιωμένες διαφορές και να καλλιεργήσει ένα αίσθημα ενότητας και ελπίδας. Στην έκθεση Collective Personal συμμετέχουν: Δανάη Πάτσου, Φίκος, Ibrahim Ince, Λευκή Σαββίδου, Αία Ασπιθη, Μαριάντη, Nurtane Karagil, Νικόλας Κυρίλλου, Yeti. Επιμέλεια έκθεσης: Μαριάντη. The Edit Gallery, Αγίας Ζώνης 1, Λεμεσός, Εγκαινία: Παρασκευή, 12 Ιουλίου, ώρα 6:30 μ.μ. Διάρκεια έκθεσης έως 14 Σεπτεμβρίου. Πληροφορίες τηλεφώνω 25251710, theeditgallery.com.

ΥΠΟΒΟΛΕΙΟ

Του ΒΑΣΙΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η Μεγάλη Φωτιά που απανθάρκωσε (πάλι) μεγάλο μέρος της βορειοανατολικής Αττικής έκαψε και τη διάθεσή μου να σημειώσω εδώ μερικές εντυπώσεις μου από την Ολυμπιάδα. • Από την άλλη δεν θέλω και να πω κουβέντα για την πυρκαγιά. • Οι μόνοι διότι ήδη καλύφθηκαν τα πάντα όλα, αλλά και διότι από πολύ νέος αποφεύγω την «πληροφόρηση» για δύο θέματα: • Για τις φωτιές που καίνε δάση και για τα περιστασιακά βασανισμούς ζώων. • Ποτέ δεν τα άντεξα πέρα από «τίτλους». • Είναι όμως σήμερα σβησμένες επιτέλους οι φλόγες, είναι «Δεκαπενταύγουστος» και είναι που θέλω εντέλει να πω κάτι για όσα είδα στην Ολυμπιάδα. • Σημειώνω λοιπόν, έτσι σκόρπιες, μερικές μου διαπιστώσεις από τη σπουδαία αυτή στιγμή του Παρισιού: • Η τελετή έναρξης στον Σκουάνα εμπνευσμένη ως πρόθεση και συχνά μεγαλειώδης ως εκτέλεση, ακούρδιστη όμως κι ασυμμάζευτη, καώδης εντέλει - και αχρείαστα προκλητική στις υπερσημειωμένες, έως και άχαρες, «σκηνές ταυτότητας φύλων», για να το πω κομψά. • Όλα τα λεφτά τα δάκρυα του Απόστολου Χρήστου, κι όταν έκαψε κι όταν νίκησε. • Στο όνομα του συμπεριλαμβάνω όλων των αθλητών το δάκρυ, το γέλιο, την κραυγή χαράς ή απογοήτευσης. • Παιδιά σχεδόν όλοι τους ακόμα. • Η χαρά τους χαρά μας, κατ'άδικο μας και το δάκρυ τους. • Χωρίς χρωστώμε πολλά, πολλά κίνησαν μέσα μας. • Εχω δικίο που νομίζω ότι ήταν περισσότερο τα «έγχρωμα» παιδιά ανάμεσα στους αθλητές που εκπροσώπησαν τις ευρωπαϊκές χώρες. • Οι κοινωνίες της Ευρώπης είναι πια πολυφωτισμένες, αλλά μου φάνηκε ότι οι «έγχρωμοι» αθλητές τους ήταν πια περισσότερο από τους άλλους. • Ενδιαφέρουσα και η τελετή λήξης, επιφύλασσε δε για μας τους Έλληνες στιγμές τιμής και συγκίνησης. • Κατά τα άλλα, πλατιάσματα και κοιλίες ακόμη και στα καλύτερά της. • Όταν δε προς το τέλος άρχισαν τα όργανα, εγώ πήγα για επίσκεψη στην κουζίνα: • και οριστικά για ύπνο όταν βγήκαν τα φρικιά Λος Αντζελες. • Τέλος, η EPT οφείλει να ενημερώσει επειγόντως τους αθλητικούς εκφωνητές της αφορώτα φλύαροι πλέον. • Υπάρχει εικόνα, εμείς βλέπουμε κι εσείς λέτε, λέτε, λέτε... • Αποπροσανατολίζετε τον θεατή, χανόσατε και μας κάνετε να χανόμαστε. • Ο Χατζηδημητρίου λ.κ.κ., γνώστης του αντικείμενου του αναμφίβολα, αλλά δεν βάζει γλώσσα μέσα. • Ούτε βαλτός, μη μας αφήσει να δούμε - ιδίως σε αγώνες μπάσκετ. • Χρόνια πια αυτή η «σοκολά» που έχουν στήσει στην EPT. • Πολλές φορές ένω κλείσει τον ήχο για να βλέπω ανεμπόδιστα τον αγώνα. • Πολύ ενοχλημένος από τη φλυαρία των EPTιών, έτυχε αυτές τις μέρες να διαβάσω και ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον και πώς έπαιξαν αυτός και οι συνεργάτες του την αλυσωμένη τελετή έναρξης της δικής μας Ολυμπιάδας. • Συνιστώ από καρδιάς να το βρείτε και να το διαβάσετε. • Παραθέτω εδώ μικρό απόσπασμα για να γίνει πλήρως αντιληπτό πώς ένας φλύαρος κι απύλωτος «σοκολισμός» μπορεί να καταστρέψει ακόμη και μια εκπληκτική καλλιτεχνική δημιουργία, όπως η θαυμαστή «Κλεψύδρα» της Αθήνας 2004. • Λέει ο Πασιγιάννου σχετικά: «Την μουσική, βέβαια, (της Κλεψύδρας, του Κων. Βίττα) δεν την απολούσαμε στη live αναμετάδοση. Η λογοδιάρροια του Αλέξη Κωστόλα μάς στέρησε τη μέθεξη. Δεν έβαλε γλώσσα μέσα, δυστυχώς, Κρίμα. • Μέχρι και σήμερα δεν ένω καταφέρει να παρακολουθήσω ολόκληρη την τελετή με τη δική του αφήγηση. Το ξέρω πως έγινε από αγάπη, που μετατράπηκε σε αμετροέπεια, αλλά τι να το κάνει; Αρρόδευσε πάνω στη μεγάλη στιγμή που πρωτοεπικοινωνούσαν με την υφύλη του τεράστιο ταλέντο τους τρεις από τους πιο αγαπημένους μου ανθρώπους: ο Αγγελος (Μέντης), η Αγγελική (Στελλάτου) και ο Κωνσταντίνος (Βίττα)».

ΜΟΥΣΙΚΗ

Σταύρος Ξαρχάκος,
Ρεμπέτικο

Η Τράπεζα Κύπρου στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 125 χρόνια της παρουσιάζει τη συναυλία «Σταύρος Ξαρχάκος, Ρεμπέτικο, 40 χρόνια μετά». Ο Σταύρος Ξαρχάκος, μαζί με 20 ακόμα μουσικούς, τραγουδιστές και ψάλτες, θα μας μεταφέρει τη συγκίνηση, τον διοργανισμό, το φως, αλλά και τα γοητευτικά σκοτάδια των ορχηστρικών και των τραγουδιών του εμβληματικού αυτού έργου που μέτος έκλεισε σαράντα χρόνια από τότε που ριζώσε στις καρδιές μας. Όλοι μαζί παίζουν, τραγουδούν, συνθέτουν μια σύγχρονη ρεμπέτικη κομπανία, δημιουργείται η συνθήκη του ρεμπέτικου πάλλου του σήμερα, με τη σύγχρονη μουσική ματιά του Σταύρου Ξαρχάκου πάνω στο ιστορικό πλέον αυτό έργο του και μας αποκαλύπτουν, πώς σαράντα χρόνια μετά, το έργο αυτό συνεχίζει να εξελίσσεται, να πρωτοπορεί και να εκφράζει τα μύχια της ανθρώπινης ψυχής. Σαράντα χρόνια πριν, παρά τις επιθυμίες εταιρειών, επέλεξε να βρει φωνές που να ταιριάζουν σ' αυτό που ονειρεύτηκε, φωνές με βίωμα και ιδιαίτερο χρώμα. Έτσι και τώρα επιλέγει την ομαδικότητα στην παρουσίαση αυτού του έργου χωρίς κραυγαλέα ονόματα και δίνει τον πρώτο λόγο στην ορχήστρα του. Συναυλίες Τετάρτη 11 Σεπτεμβρίου, Αμφιθέατρο Μακαρίου Γ' (Σχολή Τυφλών) - Λευκωσία και Πέμπτη 12 Σεπτεμβρίου, Δημοτικό Κηποθέατρο Μάριος Τόκας - Λεμεσός. Ώρα έναρξης συναυλιών 8:30 μ.μ. Εισιτήρια από την ticketmaster.cy και τα ACS COURIER.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Γιώργος Κοτσώνης -
η κληρονομιά της Αφροδίτης

Με αφορμή τη συμπλήρωση 10 χρόνων από τον θάνατο του Κύπριου μουσικοσυνθέτη Γιώργου Κοτσώνη (1937-2014) η συναυλία «Γιώργος Κοτσώνης - η κληρονομιά της Αφροδίτης» αποτελεί ένα μοναδικό αφιέρωμα στη μνήμη του και παρουσιάζει το έργο του εν' όλης της ύλης. Ο εξαιρετικός μελοποιός και ιδρυτής και επί σειρά ετών διευθυντής του Τρίτου Προγράμματος του ΡΙΚ, έθεσε ανεξίτηλη σφραγίδα στο χώρο της μουσικής, του παραδοσιακού πολιτισμού και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς όπου με τις συνθέσεις του ύμνησε τους αγώνες και τις αγωνίες του κυπριακού λαού. Συνθέτης και τραγουδοποιός ο Γιώργος Καλογήρου. Τρίτη, 20 Αυγούστου, Πέρα Ορεινής, πλατεία της κοινότητας, ώρα 8:30 μ.μ.

ΣΙΝΕΜΑ

Τελευταίο καλοκαίρι

Θερινό σινεμά στην αυλή του μουσείου Πιερίδη με την «Τελευταίο Καλοκαίρι» της Αντονέτα Αλαμάτ Κουσιγιαννοβιτς. Η ταινία κέρδισε τη Χρυσή Κάμερα στο Φεστιβάλ των Καννών και βρίσκει τον Μάρτιν Σκορσέζε στο ρόλο του παραγωγού. Μία μεθυστική ματιά στην κατάσταση, στη γέυση της ελευθερίας και στην συνειδητοποίηση του πόσο περιπλοκοί μπορεί να είναι ο κόσμος των μεγάλων για μια έφηρη που ανακαλύπτει τον εαυτό της. Οι εντάσεις κλιμακώνονται ανάμεσα στην ανήσυχη έφηρη Γιούλια και τον καταπιεστικό πατέρα της Άντε, όταν τους επισκέπτεται ένας παλιός οικογενειακός φίλος στο σπίτι τους σε ένα νησάκι της Κροατίας. Η Γιούλια προσπαθεί να ξεφύγει από την ημερία και την απομόνωση, επιζητώντας την παρέα του ισχυρού επισκέπτη, ο οποίος της προσφέρει ένα Σαββατοκύριακο ελευθερίας που ξυπνά την επιθυμία και τη βία. Μουσείο Πιερίδη, Ζήνωνος Κιτιέως 4, Λάρνακα, ώρα 8:30 μ.μ. Είσοδος ελεύθερη. Πληροφορίες www.larnakacinema.com.

ΠΤΥΧΕΣ Του ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

Η αποκαρδιωτική εικόνα του «Ακροπόλ Παλάς»

Από την οδό Τσιτσά, το επιβλητικό κτίριο του παλιού αριστοκρατικού ξενοδοχείου «Ακροπόλ Παλάς» διακρίνεται σε όλη του τη μεγαλοπρέπεια. Κενό χρήσης τόσα χρόνια, παραμένει εν αναμονή νέων ανακαινώσεων για τη λειτουργία του από το υπουργείο Πολιτισμού. Ωστόσο, αρκεί να πλησιάσει κανείς για να διαπιστώσει την αποκαρδιωτική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει όλη η βάση του κτιρίου επί της οδού Πατισίων (κυρίως), αλλά και από τις παράπλευρες οδούς Μάρνη και Αβέρωφ. Δεν είναι μόνο τα γκράφιτι που έχουν βανδαλιστεί τα μισή μάρμαρα της δεκαετίας του 1920, είναι η πλήρης εγκατάλειψη, με σκουπίδια και βρωμιά, που σφραγίζει πλέον όλη τη ζώνη ισογείου του «Ακροπόλ Παλάς».

Αν πλησιάσει κανείς στην είσοδο, όπου έχει τοποθετηθεί μια

φθνή ξύλινη πόρτα με σκουριασμένο πλέον και το πόμολο, θα δει ότι τα τζάμια έχουν στρώσει βρωμιάς και τα σκαλοπάτια έχουν συγκεντρώσει ό, τι μπορεί να μαζέψει μια αφρόντιστη επιφάνεια στην οδό Πατισίων. Κοιτάς το κτίριο, που στους ορόφους υψώνεται μεγαλοπρεπώς. Στα δικά μου μάτια συμβολίζει την κρατική ανικανότητα. Πόσο κρίμα αυτό το επιστέγασμα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας του Μεσοπολέμου, έργο του διαπρεπούς και πολυτάλαντου αρχιτέκτονα Σωτηρίου Μαγιάση (που σχεδίαζε και έπιπλα, να έχει πέσει σε ένα ελληνικό Δημόσιο που δεν είναι σε θέση επί 25 χρόνια να ανακοινώσει μία χρήση και να θέσει αυτό το κτίριο - κόσμημα σε λειτουργία. Μας το κρατάνε μυστικό τι θα γίνει. Προφανώς είναι εξαιρετικά δύσκολο ένα κτι-

Λεπτομέρεια από τη σημερινή κατάσταση που χαρακτηρίζει τη βάση του παλιού, ιστορικού ξενοδοχείου «Ακροπόλ Παλάς».

ριο πέντε ψηλοτάβανου ορόφων με ρουφ γκάρντεν και τεράστιους χώρους υποδοχής, από όπου είχε περάσει όλη η κοσμική Αθήνα, να μετατραπεί σε κτίριο πολιτι-

σμού, όπως το εννοεί το ελληνικό Δημόσιο. Πώς να δώσεις ζωή σε ένα κτίριο που σχεδιάστηκε ειδικά για ξενοδοχείο; Πώς να ζωντανέψεις ένα κτίριο, που μόνο

ξενοδοχείο έπρεπε να ξαναγίνει, όταν ως κράτος το φτιάχνεις σαν να είναι το γεφύρι της Αρτας, το αφήνεις να καίγεται και το ξαναφτιάχνεις, το εγκαινιάζεις δυο-τρεις φορές χωρίς χρήση παρά μόνον περιγραφές χρήσης και ευχολόγια στην ξύλινη γλώσσα της γραφειοκρατίας, φωτογραφίζεις μέσα υπουργούς, υφυπουργούς και παρατρεχάμενους και επί σειρά ετών στέλνεις δελτία Τύπου; Και πώς γίνεται να κάνεις αποκατάσταση ενός παλιού ξενοδοχείου χωρίς να ξέρεις τη χρήση;

Και πάνω σε όλα αυτά, να έρθεσαι ως υπουργείο Πολιτισμού και να κατατομείς την ιστορική ονομασία αυτού του ξενοδοχείου - τοποσήμου, συνδεδεμένου με μήνες Αθηναίων επί σειράν ετών γενεών, με βάθος χρόνου και κουλτούρας, που κανένας γραφειοκράτης δεν μπορεί να υποψι-

αστεί καν... Και να λες, δεν μου αρέσει το «Ακροπόλ Παλάς» ως ονομασία, παρότι αυτή είναι η ιστορική ονομασία του κτιρίου. Και δεν μας αρέσει - ως υπουργείο Πολιτισμού - το «Παλάς» γιατί μπήκω θυμίζω Ανάκτορα και προτιμάμε να επιδειξουμε όλο το εύρος του γραφειοκρατικού επαρχιωτισμού και να το πούμε «Ακροπόλ Ακρός», προς δόξαν κάθε κακογουστιάς και ψυχικού συμπλέγματος.

Και έφτασε το κράτος να ξοδεύει επί 25 και πλέον χρόνια και να μην είναι σε θέση να ανακοινώσει κάτι σοβαρό. Περιμένουμε τώρα που έχουμε φτάσει στο «και πέντε» να ακούσουμε το νέο πλάνο με νέα πρόσωπα. Ας ευχηθούμε καλή επιτυχία, ελπίζοντας ότι τα προηγούμενα 25 χρόνια θα αποτελέσουν μια απλή, πολυετή παρένθεση.

Μια νύχτα μόνο και μετά η καταιγίδα

Ο συγγραφέας που πιο πολύ απ' όλα αγάπησε τη γη

PANTOYAN NASSAR

Ένα ποτήρι οργή

μτφρ.: Αθηνά Ψυλλιά

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ**

εκδ. Πατάκη, 2023, σελ. 88

Το 1970 ο Ραντουάν Νασσάρ ζούσε σε μια αγροτική γειτονιά στα περικόρια του Σάο Πάολο. Εργαζόταν ως αρχισυντάκτης στην εφημερίδα Jornal do Bairro, που είχε ιδρύσει λίγα χρόνια πριν με τέσσερα από τα αδέρφια του. Στη διάρκεια δύο εβδομάδων, γράφοντας πυρετωδώς, κατόρθωσε να ολοκληρώσει μια πρώτη εκδοχή του βιβλίου που μια οκταετία αργότερα θα κυκλοφορούσε με τον τίτλο «Ένα ποτήρι οργή». Ένα ζευγάρι δίνει ραντεβού σε ένα επαρχιακό αγροτόσπιτο. Επειτα από μια ολονύκτια σεξουαλική συνένωση, ένα τονωτικό ντους και ένα ρακάτικο πρωινό, οι δυο τους, για μια φαινομενικά ασήμαντη αφορμή, εμπλέκονται σε έναν άξεστο, φοβερός έντασης καβγά. Η ορμή της επίθεσής τους είναι τρομακτική, σαν το παθιασμένο μοίρασμα της γύμνιας τους το προηγούμενο βράδυ να ήταν μια προθερμανση για το βίαιο γδύσιμο της ψυχής τους και το ξέσκιμα της σάρκας τους. Η γλώσσα τους κοφτερή, αδηφάγα, μοιάζει να θέλει να καταβροχθίσει του καθενός την ύπαρξη αφού την κόψει σε μικρά

Σε μια σπάνια δημόσια εξομολόγηση, ο Νασσάρ έχει παραδεχθεί πως στο «Ένα ποτήρι οργή» έχει βάλει περιστασιακά και χαρακτήρες από τη ζωή του.

Τη στιγμή που όλοι πίστεψαν στο ταλέντο του, ο Ραντουάν Νασσάρ ανακοίνωσε πως δεν θα γράψει ποτέ ξανά.

βασανισμένα κομμάτια. Η αφήγηση και η γραφή είναι σαρωτικές, αδιάκοπες, ρέουν με μια δύναμη καταλυτική. Είναι δύσκολο να τις παρακολουθήσει κανείς, γιατί δεν κυλούν με τη γοητευτική γοργάδα του ρουακιού αλλά με την αντάρα του φουσκωμένου ποταμού. Κάθε ένα από τα επτά κεφάλαια του

βιβλίου είναι ουσιαστικά μία και μόνη πρόταση, μία και μόνη παράγραφος, ένα αναπόσπαστο κομμάτι μιας φρενήρους αφήγησης.

Ο Νασσάρ γελούσε συνεχώς, έχει παραδεχτεί σε μια από τις σπάνιες δημόσιες εξομολογήσεις του, καθώς έγραφε αυτό το βιβλίο, στο οποίο έχει βάλει περιστασιακά και χαρακτήρες από τη δική του ζωή. Γεννημένος το 1935, γιος Λιβανέζων μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Σάο Πάολο τη δεκαετία του 1920, μεγάλωσε σε μια μικρή αγροτική πόλη, όπου, σε ένα μικρό κομμάτι γης, ο πατέρας του καλλιεργούσε πορτοκαλιές και κερασιές και εξέτρεφε πουλιά και κουνέλια. Ο Νασσάρ δέθηκε με τη γη, τα ζώα, την καλλιέργεια, την αγροτική ζωή. Αναφορές στην αγροτική ζωή είναι εμφανείς στο «Ένα ποτήρι οργή», όπου άλλωστε ο αφηγητής είναι ένας κτηματίας που ασχολείται με τη γη.

Στα 16 του μετακόμισε στο Σάο Πάολο, στο πανεπιστήμιο του οποίου σπούδασε λογοτεχνία και νομική επιστήμη και στη συνέχεια φιλοσοφία. Το 1967 ίδρυσε με τα αδέρφια του την εφημερίδα Jornal do Bairro, από όπου παραιτήθηκε έξι χρόνια αργότερα, λόγω διαφωνιών με τον μεγαλύτερο αδελφό του. Τότε, το 1973, έγραψε το βιβλίο «Αρχαία καλλιέργεια» (είναι υπό έκδοση από τις εκδ. Πατάκη), που έφτα-

Επειτα από μια θεαλλώδη νύχτα έρωτα, οι ήρωες έρχονται σε σύγκρουση. Η αφήγηση του Νασσάρ είναι σαρωτική, αδιάκοπη, ρέει όχι με τη γοητευτική γοργάδα του ρουακιού, αλλά με την αντάρα του φουσκωμένου ποταμού.

σε στα ράφια των βιβλιοπωλείων δύο χρόνια αργότερα και αμέσως απέσπασε διθυραμβικές κριτικές. Ακολούθησε η κυκλοφορία του «Ένα ποτήρι οργή» τρία χρόνια μετά, που επιβεβαίωσε όσους είχαν αρχίσει να πιθανολογούν ότι θα διεκδικούσε με αξιώσεις μια θέση ανάμεσα στους μεγάλους της βραζιλιάνικης λογοτεχνίας, ότι είχαν στα χέρια τους τα βιβλία ενός σύγχρονου κλασικού. Σύντομα έλαβε το σημαντικότερο βραβείο λογοτεχνίας της χώρας του, το βραβείο Jabuti, και μία ακόμα διάκριση από την Ακαδημία Γραμμάτων της Βραζιλίας.

Κι όμως, λίγα χρόνια μετά, το 1984, στο απόγειο της δόξας του και, όπως θεωρούσαν όλοι, της δημιουργικότητάς του, ο Νασσάρ, μέσω μιας συνέντευξης στη μεγαλύτερη σε κυκλοφορία βραζιλιάνικη εφημερίδα, ανακοίνω-

σε την απόφασή του να σταματήσει τη συγγραφή. Η είδηση έπεσε σαν βόμβα στο αναγνωστικό κοινό και στον κύκλο του βιβλίου. Για καιρό, όλοι περίμεναν να αποδειχθεί ότι επρόκειτο για ένα αστείο, για μια μπλόφα, ή να μάθουν ότι άλλαξε γνώμη. Ο Νασσάρ όμως αγόρασε μια μεγάλη φάρμα και επέστρεψε σε αυτό που είχε μάθει να αγαπά από παιδί, στη γη. Αποσύρθηκε εκεί και άρχισε να καλλιεργεί σόγια, καλαμπόκι, φασόλια και σιτάρι. Δυσκολεύτηκε πολύ, πέρασαν χρόνια μέχρι να μπορέσει να έχει έσοδα από το κτήμα. Δεν ανείρεσε όμως ποτέ την απόφασή του.

Όλα αυτά τα χρόνια, εκδότες και ατζέντηδες δεν σταμάτησαν να προσπαθούν να ανακαλύψουν κρυμμένα χειρόγραφα στα συρτάρια του, να παρακαλούν για ένα κείμενό του. Εκείνος επέμενε ότι

δεν είχε κάτι. Τελικά, το 1997, παρέδωσε σε έναν εκδοτικό οίκο ένα μικρό διήγημα που είχε γράψει κάποια στιγμή στη δεκαετία του 1950, το οποίο κυκλοφόρησε υπό τον τίτλο «Menina a Caminho», ενώ την ίδια δεκαετία δημοσιεύθηκε σε ένα περιοδικό της Βραζιλίας ένα δοκίμιο του με τίτλο «Maozinhas de Seda».

Όταν το 2011 ο Νασσάρ δώρισε τη φάρμα του στο Πανεπιστήμιο του Σάο Κάρλος, για την ανέγερση ενός νέου κτιρίου, ήταν πολλοί εκείνοι που για λίγο ήλπιαν ότι μπορεί να επέστρεφε στη συγγραφή. Εκείνος όμως απλά συνέχισε την αρκετά ερμητική ζωή του σε μια μικρότερη φάρμα όπου ζει μέχρι σήμερα. Αλλωστε, έχει πει ότι η ενασχόληση με τη γη ήταν πάντα η κύρια εργασία του και η συγγραφή «μία ακόμη ασχολία».

22nd PAFOS APHRODITE FESTIVAL CYPRUS

GIUSEPPE VERDI

La Traviata

ΠΑΡΑΓΩΓΗ | PRESENTED BY

TBILISI OPERA AND BALLET STATE THEATRE

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΟΠΕΡΑΣ ΚΑΙ ΜΠΑΛΕΤΟΥ ΤΙΦΛΙΔΑΣ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ | WITH THE PARTICIPATION OF

Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου
Cyprus Symphony Orchestra

ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ - FOUNDING SPONSOR

ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
DEPUTY MINISTRY OF CULTURE

6, 7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ | SEPTEMBER 2024
Πλατεία Κάστρου - Πάφος | Castle Square - Pafos
7.30 μ.μ. | 19:30 h

Τιμές Εισιτηρίων | Ticket Prices
SECTION A: €90 - SECTION B: €80 - SECTION C: €70
SECTION D: €60 - SECTION E: €50 - SECTION F: €35

Μέγας Χορηγός
Major Sponsor

Χορηγός Sponsor
Τράπεζα Κύπρου

Χορηγός Επικοινωνίας
Media Sponsor

Φιλοξενία Hospitality
KANIKA HOTELS & RESORTS

Πληροφορίες • Εισιτήρια
Information • Tickets

ticketmaster.cy
ACS | 7777 7040

Αφίσα του ακροδεξιού κόμματος Εθνική Συσπείρωση, με τη Μαρίν Λεπέν και τον Ζορντάν Μπαρντελά, έξω από εκλογικό κέντρο μικρής γαλλικής πόλης. Σύμφωνα με τον Ντιντιέ Εριμπόν, η στροφή του εκλογικού σώματος προς την Ακροδεξιά οφείλεται στην εγκατάλειψη της εργατικής τάξης από τους σοσιαλιστές και τους σοσιαλδημοκράτες στα περισσότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

Θάμπωσε το ευρωπαϊκό όνειρο

Ο Γάλλος φιλόσοφος και κοινωνιολόγος Ντιντιέ Εριμπόν μιλάει στην «Κ» για την άνοδο της Ακροδεξιάς και το νέο του βιβλίο

Συνέντευξη στη ΛΕΝΑ ΜΑΤΣΙΩΡΗ

«Η λογοτεχνία προσφέρει ανεκτίμητες περιγραφές του κοινωνικού κόσμου και μας επιτρέπει να συλλάβουμε το περίγραμμα της κοινωνικής δομής», λέει στην «Κ» ο φιλόσοφος και κοινωνιολόγος Ντιντιέ Εριμπόν, με αφορμή το νέο του βιβλίο «Η ζωή, τα γηρατειά και ο θάνατος μιας γυναίκας του λαού» (μτφρ.: Γιάννης Στεφάνου, εκδ. Νήσος). Ο κορυφαίος Γάλλος στοχαστής, που μας πρόσφερε μια ακτινογραφία της ευρωπαϊκής και γαλλικής κοινωνίας με το εμβληματικό «Επιστροφή στη Ρενς» (μτφρ. Γιάννης Στεφάνου, εκδ. Νήσος), ξαναγυρνά με το νέο του βιβλίο στον επισφαλή κόσμο της γαλλικής επαρχίας, προσπαθώντας να ανασυστήσει τη ζωή και το τέλος της μητέρας του. Ο Εριμπόν θέτει και πάλι κοινωνικά θέματα με γνήσιους πολιτικούς όρους και γίνεται η φωνή των ανθρώπων που δεν μπορούν να μιλήσουν για το εαυτό τους.

– Έχουν περάσει 15 χρόνια από την «Επιστροφή στη Ρενς», και από τότε μεσολάβησε μια μεγάλη οικονομική κρίση, η πανδημία και ο πρώτος ευρωπαϊκός πόλεμος του 21ου αιώνα. Η αποδυνάμωση της κοινωνίας που περιγράφετε έγινε εντονότερη;

– Όταν έγραψα την «Επιστροφή στη Ρενς», ήθελα να περιγράψω τις κοινότητες της εργατικής τάξης που διαλύονταν από την αποβιομηχανία, την ανεργία και την εργασιακή επισφάλεια. Τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, η μητέρα μου δούλευε σε ένα εργοστάσιο που απασχολούσε 1.700 ανθρώπους. Τα συνδικάτα εκεί ήταν πολύ ισχυρά, οργάνωναν μακροχρόνιες, μαζικές απεργίες για να αντιπαλέψουν την οικονομική και κοινωνική βία των αφεντικών, να διεκδικήσουν υψηλότερους μισθούς και καλύτερες συνθήκες εργασίας. Όταν έκλεισε το εργοστάσιο, οι εργάτες βρέθηκαν στην πρόωπη συνταξιοδότηση ή στην ανεργία. Η μητέρα μου, που έπαιρνε μέρος σε απεργίες και ψήφισε αριστερά, βρέθηκε απομονωμένη, όπως και πολλοί άλλοι. Ήταν θυμωμένη, αλλά πια δεν είχε τρόπο να εκφράσει αυτόν τον θυμό. Το Κομμουνιστικό Κόμμα, που μπορούσε να παρουσιάζεται σαν «το κόμμα της εργατικής τάξης», ουσιαστικά εξαφανίστηκε, και το Σοσιαλιστικό Κόμμα, όπως και τα άλλα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα στην Ευρώπη, μεταστράφηκαν στη νεοφιλελεύθερη ατζέντα... κι

“

Η ψήφος που κάποτε περιστρεφόταν γύρω από ένα «ταξικό εμείς», τώρα περιστρέφεται γύρω από ένα «εθνικό εμείς».

Το 2017, είχα γράψει: «Αν εκλεγεί ο Μακρόν, το Εθνικό Μέτωπο θα φτάσει στο 40% μέσα σε πέντε χρόνια». Να που έγινε...

έτσι οι ψήφοι της εργατικής τάξης (με την ευρύτατη έννοια) πέρασαν σταδιακά στην άκρα Δεξιά. Όταν νιώθεις ότι δεν σε αντιπροσωπεύει πια ένα κόμμα, ψηφίζεις ένα άλλο. Και η ψήφος που κάποτε περιστρεφόταν γύρω από ένα ταξικό «εμείς», έγινε μια ψήφος που περιστρέφεται γύρω από ένα εθνικό «εμείς» («εμείς οι Γάλλοι»). Βλέπουμε σήμερα τα αποτελέσματα αυτής της εγκατάλειψης της εργατικής τάξης από τους σοσιαλδημοκράτες, στη Γαλλία, στη Γερμανία και αλλού.

– Τι θα πει κοινωνική ετυμγορία; Μπορούμε να πούμε ότι σήμερα οι περισσότεροι άνθρωποι, στην Ευρώπη τουλάχιστον, δεν μπορούν να κατανοήσουν τους μηχανισμούς της κυριαρχίας και είναι σε μεγαλύτερο βαθμό αδιάφοροι;

– Αυτό που ονομάζω κοινωνικές ετυμγορίες είναι όλες οι κατηγοριοποιήσεις που επιβάλλει ο κοινωνικός κόσμος στα άτομα. Είναι τα δίκτυα που ρίχνουν πάνω μας η ιζηματοποιημένη ιστορία και οι κοινωνικές δομές. Ο κόσμος στον οποίο γεννιόμαστε και ζούμε είναι ένας κόσμος με ιεραρχίες, διακρίσεις και τρόπους κυριαρχίας που συγκροτούν

«Οι πολιτικές λιτότητας έχουν προκαλέσει φτώχεια, εργασιακή επισφάλεια, και θυμό. Όλες οι μελέτες δείχνουν ότι είναι από τους κυριότερους παράγοντες πίσω από την άνοδο της άκρας Δεξιάς», λέει ο Ντιντιέ Εριμπόν.

το ποιο είμαστε, ατομικά και συλλογικά. Οι κατηγορίες προηγούνται και μας σημαδεύουν. Ορίζουν το ποιο είμαστε και τη θέση μας στον κόσμο. Μας αποδίδουν ένα είδος ένταξης σε μια τάξη, σε ένα φύλο, σε μια φυλή, σε μια σεξουαλικότητα, κ.ο.κ. Είναι δύσκολο να «εφεσιβάλουμε» αυτές τις ετυμγορίες. Τα πολιτισμικά και πολιτικά κινήματα, αλλά και ο θεωρητικός στοχασμός και η λογοτεχνία, είναι τα μέσα που διαθέτουμε για να «εφεσιβάλουμε» αυτούς τους ορισμούς και μηχανισμούς κυριαρχίας.

– Γιατί χρησιμοποιείτε λογοτεχνικά εργαλεία στο έργο σας;

– Η λογοτεχνία προσφέρει ανεκτίμητες περιγραφές του κοινωνικού κόσμου και μας επιτρέπει να συλλάβουμε το περίγραμμα της κοινωνικής δομής, το γενικό πλαίσιο της πραγματικότητας, και ταυτόχρονα να αγγίξουμε το απείρω μικρό, δηλαδή τις λεπτομέρειες της καθημερινής ύπαρξης,

μία κοινωνική Ευρώπη, μια Ευρώπη του πολιτισμού. Δεν ήρθαν έτσι τα πράγματα. Η Ευρώπη που χτίστηκε μέσα στα χρόνια τείνει να διαλύσει τις δημόσιες υπηρεσίες και την κοινωνική πρόνοια. Οι πολιτικές λιτότητας έχουν προκαλέσει φτώχεια, εργασιακή επισφάλεια, μνησικακία και θυμό. Όλες οι μελέτες δείχνουν ότι οι πολιτικές λιτότητας και η διάλυση των κοινωνικών υπηρεσιών είναι από τους κυριότερους παράγοντες πίσω από την άνοδο της άκρας Δεξιάς. Δεν είναι απλώς βραχυπρόθεσμη δυσανεξία, αλλά μια βαθιά απόρριψη των ευρωπαϊκών θεσμών, της ίδιας της ιδέας της Ευρώπης. Η συνέπεια είναι μια εθνικιστική περικακώση που αποτελεί σοβαρή απειλή για την ευρωπαϊκή ενοποίηση. Είναι προφανές ότι ένας πολιτικός όπως ο Μακρόν, οπαδός του αυταρχικού νεοφιλελευθερισμού και της βίαιης καταστολής της κοινωνικής διαμαρτυρίας, δεν είναι ο σωτήρας της Ευρώπης, όπως μέχρι πολύ πρόσφατα ισχυριζόταν ο γερμανικός Τύπος! Είναι ο καταστροφός της. Αυτός έχει ενισχύσει την εκλογική απήχηση της άκρας Δεξιάς. Πριν εκλεγεί, το 2017, είχα γράψει: «Αν εκλεγεί ο Μακρόν, το Εθνικό Μέτωπο θα φτάσει στο 40% μέσα σε πέντε χρόνια». Να που έγινε, κι έχουμε ένα ακροδεξιό κόμμα που είναι πολύ εχθρικό προς την Ευρώπη. Είναι αποτέλεσμα αυτής της βίαιης πολιτικής της οποίας ηγούνται οι λεγόμενοι «μοντέρνοι» πολιτικοί μας.

– Μήπως η συνθήκη να θεωρούμε τις συντηρητικές δυνάμεις ισχυρότερες, αν όχι ανίκητες, μας εμποδίζει να διατυπώσουμε αναγκαίες και επιτακτικές πολιτικές διεκδικήσεις για την κοινωνία;

– Οι συντηρητικές δυνάμεις είναι πάντα πολύ ισχυρές και κινητοποιούνται ενάντια στην κοινωνική πρόοδο. Πριν από την ψηφοφορία στο κοινοβούλιο σχετικά με το δικαίωμα γάμου για ομόφυλα ζευγάρια, έγιναν στη Γαλλία τεράστιες διαδηλώσεις με εκατοντάδες χιλιάδες κόσμου ενάντια στο δικαίωμα αυτό. Κι όμως, ό,τι έμοιαζε αδύνατο μέχρι τότε έγινε πραγματικότητα.

– Μετά τις φετινές ευρωεκλογές, θεωρείτε ότι ο ευρωσκεπτικισμός και ο εθνικισμός δεν είναι πια απλή έκφραση δυσανεξίας, αλλά κάτι πιο δομικό;

– Προσωπικά, ανέκαθεν ήμουν ευρωπαϊστής. Αλλά ονειρεύομαι

μία ουτοπία έγινε πραγματικότητα. Η ουτοπία μπορεί να γίνει πραγματικότητα όταν υποστηρίζεται από ένα ισχυρό κοινωνικό κίνημα και από μια επιθυμία για ισότητα και κοινωνική δικαιοσύνη.

– Στο νέο σας βιβλίο μια επιστροφή και ένα τέλος γίνονται ξανά αφετηρία για να εγείρετε ένα ζήτημα στον δημόσιο λόγο. Περί τίνος πρόκειται;

– Είναι ένα πολύ προσωπικό βιβλίο για τη ζωή της μητέρας μου, όταν ήταν νέα, όταν ήταν εργάτρια, όταν πήρε σύνταξη, όταν μπήκε σε γηροκομείο, και ταυτόχρονα ένα βιβλίο κοινωνιολογικού και θεωρητικού στοχασμού για την εργατική τάξη, για τα γηρατειά και ευρύτερα για τη δυνατότητα ή την αδυναμία να λέμε «εμείς», να συγκροτούμαστε ως συλλογικό και πολιτικό υποκείμενο στην δημόσια σφαίρα. Η μητέρα μου ήταν πολιτικό υποκείμενο όταν ήταν εργάτρια. Επαψε να είναι όταν μπήκε στο γηροκομείο. Είναι μια πολύ δραματική αλλαγή στην ύπαρξη ενός ανθρώπου.

– Θεωρείτε καθήκον σας να γίνετε η φωνή ανθρώπων που δεν μπορούν να διαπραγματευθούν;

– Η μητέρα μου δεν μπορούσε να μιλήσει για τον εαυτό της επειδή δεν μπορούσε να σκωθεθεί από το κρεβάτι ή να βγει από το δωμάτιό της στο γηροκομείο. Αφηνά απελπισμένα μηνύματα στον τηλεφωνητή μου μες στη νύχτα. Ήταν μηνύματα άκρας πολιτικής, διαμαρτυρόταν για τις συνθήκες ζωής της: ότι δεν υπήρχε αρκετό προσωπικό για να προσέχει τους τροφίμους κ.ο.κ. Όμως τα μηνύματά της είχαν μόνο έναν παραλήπτη: εμένα. Και υπάρχουν χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι που ζουν σήμερα στις ίδιες συνθήκες που ζούσε εκείνη. Επομένως κάποιος πρέπει να μιλήσει γι' αυτούς. Στο βιβλίο της η Σιμόν ντε Μπωβουάρ έγραφε ότι ήθελε «να κάνει ν' ακουστεί η φωνή αυτών των απόκληρων». Η προσέγγισή μου είναι συνέχεια της δικής της. Υπάρχουν άνθρωποι που δεν μπορούν να μιλήσουν για τον εαυτό τους. Διανοούμενοι, συγγραφείς και καλλιτέχνες πρέπει να δρουν ως φερέφανά τους. Αλλιώς, οι φωνές όλων αυτών των ανθρώπων δεν υπάρχουν καν. Κι έτσι αγνοούνται, λησμονούνται. Θέλω η φωνή της μητέρας μου ν' ακουστεί σήμερα.

Ο ανθρώπινος πόνος δεν έχει σύνορα

Η συγγραφέας Χριστιάννα Γύρα μιλάει στην «Κ» με αφορμή την κυκλοφορία του μυθιστορήματός της «Pro bono»

Της ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΚΑΡΑΚΗ

«Βάζει τον αναγνώστη σε μια διαφορετική συνθήκη, σε ρόλο "πολίτη του κόσμου" και τον παρασύρει να εστιάσει στο ανθρώπινο στοιχείο, στον κοινό τόπο, σε αυτά που μας ενώνουν», μας λέει η συγγραφέας Χριστιάννα Γύρα για το πρώτο της μυθιστόρημα «Pro bono» (εκδ. Εστία) και συγκεκριμένα για το τολμηρό εγχείρημά της, ότι τοποθέτησε την εξέλιξη της ιστορίας εξ ολοκλήρου στη Ρίγα της Λετονίας.

Ενα μυθιστόρημα χωρίς ίχνος ελληνικού στοιχείου, έστω κάποιον ήρωα, κάποια μακρινή καταγωγή και από μια πρωτοεμφανιζόμενη συγγραφέα, ήταν άραγε ρίσκο για έναν εκδότη; «Αυτό λειτουργήσει αποτρεπτικά θα έλεγα. Η πρότασή μου δεν ήταν ελκυστική», εξηγεί στην «Κ» η κ. Γύρα. Όμως, παρά το ότι η κυκλοφορία του βιβλίου καθυστέρησε κατά οκτώ ολόκληρα χρόνια, αυτό τελικά λειτουργήσει ευεργετικά, αφού έγινε ξαφνικά επίκαιρο με αφορμή τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Η υπόθεση του βιβλίου εκτυλίσσεται τον χειμώνα του 2013, όταν καταρρέει η στέγη ενός σούπερ μάρκετ στα περίχωρα της Ρίγας, κοστίζοντας τη ζωή σε πολλούς ανθρώπους. Το δυστύχημα συνδέεται με επιχειρηματικά και κυβερνητικά σκάνδαλα, προκαλώντας πολιτικές ανακατατάξεις στη Λετονία.

Ο μεγαλοδικηγόρος Βάλντις Γιόνας αναλαμβάνει αφιλοκε-

δώς (pro bono) την υπεράσπιση των συγγενών των θυμάτων με αρχικό στόχο την προβολή του μέσα από μια τέτοια πολυκροτη υπόθεση. Τελικά, όμως, αυτή του η εμπλοκή θα αποκαλύψει κρυμμένα συμφέροντα, πολιτική διαφθορά, με εκείνον να έρχεται αντιμέτωπος με το άγνωστο παρελθόν του, την ύπαρξή του την ίδια.

Πρόκειται για έναν ικανότατο και αυτοδημιούργητο, πλην όμως βαθύτατα συμπλεγματοκό, δικηγόρο. «Έχει ρίξει "μαύρη πέτρα" στο παρελθόν του, στην πρωτογενή οικογένεια, και έχει αναρριχηθεί στην κοινωνική ελίτ της Λετονίας, αποτελώντας ο

«Στις εθνικές τραγωδίες, καμιά χώρα δεν έχει την αποκλειστικότητα στον θρήνο και στα συλλογικά τραύματα».

ίδιος πλέον μέρος του συστήματος και της διαπλοκής», σημειώνει η συγγραφέας. «Ταυτόχρονα, έχει πολλά προσωπικά ζητήματα που δεν μπορεί να διαχειριστεί, έχει περίτεχνα βυθίσει το συναίσθημά του, το έχει θυσιάσει στον βωμό της επιτυχίας κι ενός άκρατου ορθολογισμού», προσθέτει.

Παρόλο που η συμμετοχή του στην υπόθεση είχε ως αφετηρία

«Πήγα στη Ρίγα αποκλειστικά για να διεξαγάγω έρευνα γύρω από το δυστύχημα, για να αφουγκραστώ, όσο μπορούσα, τον παλμό της κοινωνίας, να γνωρίσω τον τόπο», λέει η συγγραφέας Χριστιάννα Γύρα.

την αυτοπροβολή, πολύ γρήγορα θα αρχίσει να τον συντράζει. «Υποσυνείδητα τραύματα και αναπάντητα, κατακωνιασμένα ερωτήματα βγαίνουν στην επιφάνεια και τον οδηγούν σε μια ξέφρενη πορεία αναζήτησης της αλήθειας και του πραγματικού του εαυτού».

Ετσι καταλήγει να χάσει για πρώτη φορά τις πρωτοβουλίες και τον έλεγχο, ενώ αντιθέτως

πολλές φορές αναγκάζεται να ακολουθεί απλά τις εξελίξεις.

Το πολυπνεκρο συμβάν, που αποτελεί τον καμβά του βιβλίου, θα μπορούσε να γίνει οπουδήποτε. «Στις εθνικές τραγωδίες, καμιά χώρα δεν έχει την αποκλειστικότητα στον θρήνο και στα συλλογικά τραύματα που προκύπτουν στη συνέχεια», υπογραμμίζει η κ. Γύρα, ανατρέχοντας στη δική μας περίπτωση, αυτή

Η **κατάρρευση** της στέγης ενός σούπερ μάρκετ στη Ρίγα, το 2013, και όσα επακολούθησαν ήταν η αφορμή για το βιβλίο της Χρ. Γύρα.

του δυστυχήματος των Τεμπών. «Γιατί λοιπόν να μην μπορεί να συνδεθεί ο Έλληνας αναγνώστης με κάτι που συμβαίνει σε μια μακρινή χώρα όταν ο κοινωνικός και συναισθηματικός αντίκτυπος είναι συγκλονιστικός»;

Η **έρευνα**

Πολλά από τα στοιχεία που διαβάζουμε στο βιβλίο, κυρίως όσα αφορούν το τραγικό γεγονός, είναι αληθινά. Αρχικά «έπεσαν» τυχαία στην αντίληψη της συγγραφέως, αλλά για να ενισχύσει το περιεχόμενο του βιβλίου, να εμβαθύνει στο χτίσιμο των χαρακτήρων και της πλοκής και να διερευνήσει τα πραγματικά γεγονότα, το ταξίδι της στη Λετονία ήταν μονόδρομος. «Ξεκίνη-

σε πολύ άτυπα. Πήγα στη Ρίγα αποκλειστικά για να διεξαγάγω έρευνα γύρω από το δυστύχημα, για να αφουγκραστώ, όσο μπορούσα, τον παλμό της κοινωνίας, να γνωρίσω τον τόπο». Εκεί συνειδητοποίησε ότι οι Λετονοί είναι ένας συγκροτημένος λαός, αγαπούν την τάξη, την καθαριότητα, το πρόγραμμα.

Η έρευνά της διήρκεσε για περισσότερο από ενάμισο χρόνο, παράλληλα με τη συγγραφική διαδικασία, που ολοκληρώθηκε σε κάτι παραπάνω από δύο χρόνια. «Μεγάλη τύχη αποτέλεσε η γνωριμία μου με μια φίλη Ρωσίδα δικηγόρο, παντρεμένη και φίλο Έλληνα δικηγόρο, η οποία με έφερε σε επαφή με ανθρώπους στη Ρίγα τους οποίους γνώρισα όταν πήγα. Η συμβολή τους υπήρξε πολύτιμη», λέει η συγγραφέας. «Με βοήθησαν να κατανοήσω καλύτερα τον κόσμο και αυτά που συμβαίνουν γύρω μου, που σίγουρα δεν περιορίζονται από γεωγραφικά σύνορα».

Μέσα από το βιβλίο αναδεικνύεται ο διάτρητος κοινωνικός ιστός της Λετονίας. «Ο ιστός αυτός είναι σύνθετος και ποικιλόμορφος, με τη ρωσική μειονότητα να ανέρχεται περίπου στο 25%-30% του πληθυσμού, αποτελώντας μια δυναμική, διακριτή παρουσία με τα δικά της έθιμα», τονίζει η κ. Γύρα. Και συμπληρώνει: «Αυτή η ζόρικη συνύπαρξη αποτελεί σημαντικό άξονα του "Pro bono" και την εξετάζω μέσα από διαφορετικά πρίσματα».

Η HELLENIC BANK
ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ
ΓΕΓΟΝΟΣ
ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
20-21-22
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ
ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ
24-25-26
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ελένη
Ράντου

ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΝ ΜΕΛΩΔΙΚΑ
STRING DEMONS

ΤΟ
PARTY!

ΤΗΣ Ζωής Μου

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ Ανέστης Αζάς

ΜΕΓΑΣ ΧΟΡΗΓΟΣ:

Electroline
έπί στο αύριο

ΧΟΡΗΓΟΙ:

cablenet

ALAMBRA

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

Parex

Pharma LEAD
PHARMACY

αλφάμεγα

ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ
ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ

UNICARS
Realize your stories

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

LOVE
100.7FM
98.1 & 105.7

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΚΙΠΡΟΥ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: ticketmaster.cy | ACS | 7777 7040

ΜΑΤΙΕΣ
ΣΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΟΝΔΙΝΟ

Αλληλογραφίες

Το Ταχυδρομικό Μουσείο στο Λονδίνο είναι ένας θησαυρός για την κληρονομιά αλλά και για το μέλλον της επικοινωνίας. Η περιοδική έκθεση στο μουσείο φωτίζει την αλληλογραφία ενός στρατιώτη που πολέμησε στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Μέσα από τα γράμματα και τις καρτ ποστάλ που ο Χάρι Μπράουν έστειλε στη μητέρα του, αποκαλύπτεται ένας τρόπος κατανόησης της καθημερινότητας του πολέμου, της προσωπικής διαδρομής του και της καθημερινότητας στρατιωτών και άμαχου πληθυσμού.

ΜΥΛΟΥΖΗ

Ιστορίες υφασμάτων

Το Μουσείο Τυπωμένων Υφασμάτων στη Μυλούζη είναι από τα αξιολογότερα αξιοθέατα της πόλης και της Αλσατίας γενικότερα. Οι συλλογές του μουσείου παρακολουθούν όλη τη μακρά ιστορία των θαυμαστών μοτίβων πάνω σε υφάσματα, όπως και την εξέλιξη της τεχνολογίας. Καμνή για την ανάπτυξη αυτής της τέχνης ήταν η ταχεία εκβιομηχάνιση της παραγωγής στη διάρκεια της περιόδου 1815-1835. Στη φωτογραφία, βαμβακερό υφάσμα από την Αλσατία περί το 1880.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Προβολείς στον Μπερλιόζ

Το ονομαστό Φεστιβάλ Μπαρντ στα περίχωρα της Νέας Υόρκης είναι ένας θερινός θεσμός από το 1990. Διοργανώνει μουσικά γεγονότα με σαφή διάθεση να εκφράσει απόψεις και να ορίσει τάσεις. Φέτος, οι προβολείς πέφτουν στον ελαφρώς παραγνωρισμένο Γάλλο συνθέτη του 19ου αιώνα Εκτόρ Μπερλιόζ (1803-1869), εκφραστή του ρομαντικού πνεύματος. Το φεστιβάλ ανικνεύει την πολύπλευρη προσωπικότητά του και αναδεικνύει τη συμβολή του στη διαμόρφωση της Ευρώπης του 19ου αιώνα.

ΜΑΔΡΙΤΗ

Ο φακός του Ντέιβιντ Γκόλντμπατ

Το έργο που άφησε ο Νοτιοαφρικανός φωτογράφος Ντέιβιντ Γκόλντμπατ (1930-2018) είναι όχι μόνον αισθητικά άρτιο αλλά και συγκινησιακά ενεργό, καθώς επικείρσε να κατανοήσει και να αποτυπώσει τις σύνθετες συνθήκες της κοινωνίας της πατρίδας του. Για λίγες ακόμη ημέρες (25/8) ολοκληρώνεται το μεγάλο αφιέρωμα στο έργο του, που οργανώθηκε από το ίδρυμα MAPFRE στη Μαδρίτη. Οι φωτογραφίες του συνδυάζουν τη γαλήνη και την κοινωνική ένταση.

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Ελίζαμπεθ Τέιλορ

Το νέο ντοκιμαντέρ με θέμα τη ζωή της Ελίζαμπεθ Τέιλορ («Οι χαμένες μαγνητοταινίες») βγαίνει από την πλατφόρμα HBO και MAX. Βασίζεται σε μια συνέντευξη 40 ωρών, ανέκδοτη έως τώρα, που αποτέλεσε το υλικό για την ταινία, με τη σκηνοθεσία της Νανέτ Μπερστάιν. Η Ελίζαμπεθ Τέιλορ είχε συμφωνήσει να κάνει μια μακράς διάρκειας συνέντευξη με τον διάσημο Αμερικανό δημοσιογράφο και βιογράφο Ρίτσαρντ Μέριμαν (1926-2015). Οι ανέκδοτες συνεντεύξεις βρέθηκαν στο αρχείο του.

Ρέμπραντ, «Ο Αριστοτέλης μπροστά στην προτομή του Ομήρου» (1653).

Το Μετροπόλιταν συντηρεί ένα
αριστούργημα του Ρέμπραντ

Η παρουσίαση ενός από τα πιο ιδιαίτερα και ατμοσφαιρικά έργα του Ρέμπραντ στο Μετροπόλιταν της Νέας Υόρκης ήταν μια ευγενής επιβεβαίωση της σύμπλευσης της τεχνονομίας με την ιστορία της τέχνης. Το έργο έχει τον τίτλο «Ο Αριστοτέλης μπροστά στην προτομή του Ομήρου», φιλοτεχνημένο το 1653. Εκτίθεται και πάλι στις ανακαινισμένες αίθουσες ευρωπαϊκών συλλογών του μουσείου μετά τη συντήρηση στην οποία υποβλήθηκε από τη συντηρήτρια Ντόροθι Μαχόν (Dorothy Mahon). Η επανέκθεση στις αίθουσες έδωσε την ευθερία, όπως εξηγεί ο επιμελητής των ευρωπαϊκών συλλογών Ανταμ Έκερ (Adam Eaker) να αφιερώσουν μια ολόκληρη αίθουσα σε έναν ζωγράφο. Η Αίθουσα Ρέμπραντ, με τα εξαιρετικά έργα που διαθέτει το Μετροπόλιταν, είναι ένας τόπος προσκυνήματος σε περιβάλλον υψηλής αισθητικής. Η συντήρηση του έργου βασίστηκε στην καλύτερη γνώση της παλαιάς τεχνολογίας. Μπορούμε πλέον να κατανοήσουμε τη διαδικασία της φθοράς και να την αντιμετωπίσουμε, σημειώνει η Ντόροθι Μαχόν. Η αφαίρεση των στρώσεων του χρόνου αποκάλυψε τη στοιβία των βιβλίων στα αριστερά του πίνακα με ένα τρόπο που την καθιστά ένα από τα σημαντι-

κά υποθέματα της όλης σύνθεσης. Αλλωστε, πρόκειται για ένα έργο υψηλού συμβολισμού με πολλές επιμέρους ενότητες. Είναι ένα από τα φημισμένα έργα της συλλογής Ρέμπραντ που κατέχει το Μετροπόλιταν. Ο Ρέμπραντ διατυπώνει έναν στοχασμό πάνω στον έννοια της φήμης, όπως αναφέρεται εκ μέρους του μουσείου. Ο Αριστοτέλης εμφανίζεται ενδεδυμένος με πλούσια ενδύματα. Το ένα χέρι το έχει στη μέση και με το άλλο αγγίζει σκεπτικός μια προτομή του Ομήρου, που είχε ζήσει αιώνες πριν από εκείνον (η ελληνική αρχαιότητα είχε και τη δική της αρχαιότητα!). Ο Αριστοτέλης φοράει ένα μενταγιόν με το πορτρέτο του μαθητή του, Μεγάλου Αλεξάνδρου... Πιθανόν, αναφέρεται από το μουσείο, ο Αριστοτέλης να στοχάζεται πάνω στη δική του επιτυχία σε σχέση με την αιώνια φήμη και το επίτευγμα του Ομήρου πέρα από τον χρόνο. Αν και η σύνθεση αυτή παραπέμπει ευθέως στην ολλανδική κοινωνία και στο γούστο της Φλάνδρας, ο Ρέμπραντ φιλοτέχνησε το έργο αυτό για έναν ευγενή της Σικελίας, την εποχή κατά την οποία τα σκοτεινά του χρώματα και η σχεδόν γλυπτική απόδοση του χρώματος είχαν αρχίσει να κυλούν εκτός μόδας στο Αμστερνταμ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Τα άπειρα στοιχεία του κάστρου του Γκλάμις #2

Μας έλεγε λοιπόν την προηγούμενη Κυριακή ο κύριος Γκρι, ο οποίος ταξίδεψε στη Σκωτία και στο τουριστικό –μα και αφόρητα στοιχειωμένο– κάστρο του Γκλάμις, πως ο 3ος Κόμης του Στράθμορ, που οι κακές γλώσσες τον ήθελαν μέθυσο, τζογαδόρο και πορνολάγνο, ήταν πατέρας ενός παραμορφωμένου παιδιού με αναπηρία. «Κάποιοι μιλούν ακόμα και για τερατογένεση και το λένε αυτό με τον πόθο των ανθρώπων, όλων των ανθρώπων στο βάθος, που δεν αντέχουν δίχως κάτι παραμορφωμένο παιδιού με αναπηρία. «Κάποιοι μιλούν ακόμα και για τερατογένεση και το λένε αυτό με τον πόθο των ανθρώπων, όλων των ανθρώπων στο βάθος, που δεν αντέχουν δίχως κάτι παραμορφωμένο παιδιού με αναπηρία. «Κάποιοι μιλούν ακόμα και για τερατογένεση και το λένε αυτό με τον πόθο των ανθρώπων, όλων των ανθρώπων στο βάθος, που δεν αντέχουν δίχως κάτι παραμορφωμένο παιδιού με αναπηρία.»

Το παιδί αυτό λέγεται πως παρέμεινε κλειδωμένο σε κάποιο από τα δεκάδες μυστικά δωμάτια του κάστρου. Ήταν ο φυσικός διάδοχος του 3ου Κόμη, αλλά το πα-

Υπάρχει επίσης το φάντασμα του Τζακ του Δρομέα, σκελετωμένη μορφή που διαπερνά σαν αερικό τα δωμάτια του κάστρου...

ρουσιαστικό του υποτίθεται ότι προκαλούσε τόσο αποστροφή, που το δέον ήταν να μη θεαθεί από κανέναν πέραν του στενού πυρήνα της οικογένειας. Λέγεται, όμως, πως με εντολή του πατέρα του το δολοφόνησαν μέσα σε αυτό το μυστικό δωμάτιο όπου το έκρυβαν και μετά έχτισαν και την πόρτα του. Ένα οικογενειακό πορτρέτο αυτού του 3ου Κόμη του Στράθμορ με την οικογένειά του στη μεγάλη αίθουσα με

Το κάστρο του Γκλάμις στη Σκωτία μέσα στη νύχτα. Την ημέρα είναι γεμάτο τουρίστες και συχνά πραγματοποιούνται εκεί συναυλίες τζαζ...

το τεράστιο τζακι είναι που έχει προκαλέσει πλήθος ερωτημάτων στους ειδικούς των παραφυσικών ερευνών. Ένα από τα παιδιά που απεικονίζονται στον πίνακα δείχνει όντως να έχει έναν αφύσικο κορμό ή πρόκειται απλώς και μόνο για αδεξιότητα του ζωγράφου; Λέγεται ακόμα πως μια νύχτα ο 3ος Κόμης έπαιξε χαρτιά με τον Διάβολο με τίμημα την ψυχή του και, φυσικά, έχασε. Το 1957, ένας υπηρέτης στο κάστρο παραπονέθηκε πως μπορούσε ακόμα να τον ακούσει να παίζει χαρτιά με τον Διάβολο στο μυστικό δωμάτιο που γνωρίζουν μονάχα οι κόμπτες και οι απόγονοί τους...

Υπάρχει επίσης το φάντασμα του Τζακ του Δρομέα, σκελετωμένη μορφή που διαπερνά σαν αερικό τα δωμάτια του κάστρου, κατάλοιπο από μια άκρως σαδιστική πράξη του 3ου Κόμη: το 1466 παγίδευσε σε ένα μπουντρούμι ομάδα εχθρικών γειτόνων και τους άφησε να πεθάνουν από την πείνα. Υπάρχει και το φάντασμα ενός Αφρικανού δούλου, που κατέφτασε παιδί στο Γκλάμις σιδηροδρόμου τον 17ο αιώνα, στοιχειώνοντας το τεράστιο, πολυδαίδαλο κτίσμα. Το Γκλάμις, πάντως, βρήκει και από άλλα αταυτοποίητα φαντάσματα: ο σερ Ντέιβιντ Μπένου Λιον, 14ος Κόμης του Στράθμορ, έκανε έναν απογευματινό περίπατο στον κήπο όταν είδε ένα άγνωστο κορίτσι σε ένα παράθυρο κάποιου από τα μυστικά δωμάτια, να σφίγγει τα κιγκλιδώματα και να κοιτάζει έξω απλανώς, όχι όμως δίχως μια κάποια απελπισία. Προτού προλάβει να πάει να του μιλήσει, είχε εξαφανιστεί. Λένε πως μια κατάρα καταδιώξε το επιβλητικό Γκλάμις; Ποια; Η συνέχεια την ερχόμενη Κυριακή...

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ένα κουνέλι που το λέγανε άνθρωπο

Τον Ιούλιο του '14 ο Ντενί νοσπλεθύθηκε ξανά στο «Υγεία». Τον επισκεπτόμουν τα απογεύματα, μετά τη δουλειά. Δεν μιλούσε πια. Τις περισσότερες ώρες κοιμόταν. Καθόμουν δίπλα του και διάβαζα μέχρι ο ήλιος να δύσει προς τον Σαρωνικό.

Έξω έκανε ζέστη και μου άρεσε να βρίσκομαι στο ήσυχο δωμάτιο του νοσοκομείου με τον κλιματισμό, να διαβάζω για πολλοστή φορά τον «Ξένο» του Καμύ, ν' ακούω την αναπνοή του Ντενί και τους θορύβους από τον διάδρομο, το σύρσιμο των μεταλλικών τρόλεϊ με τα συμπράγκαλα των νοσπλευτριών και τις χαμηλόφωνες ομιλίες των επισκεπτών που έκρυβαν μέσα στον ψιθυρο την αγωνία μιας πιθανής αμετάκλητης έκβασης. Εγώ δεν είχα καμιά αγωνία. Σε λίγες μέρες θα έφευγα για διακοπές και ήξερα πως δεν θα τον έβλεπα ξανά.

Είχε φτάσει μέχρι τα πενήντα τέσσερα και βέβαια δεν ήταν αρκετό. Είχε μεγαλώσει στα βουνά της ανατολικής Γαλλίας και από μικρός του άρεσε να περπατάει, να ξαπλώνει κάτω από τα δέντρα και να διαβάζει. Του άρεσε να κυνηγά κουνέλια, να τα πιάνει και να τα χαϊδεύει. Του άρεσε επίσης να τα σχεδιάζει λες και ήταν άνθρωποι. Κάτι που δεν σταμάτησε ποτέ να κάνει.

Μια μέρα, ένα αγόρι τον σπμάδεψε με τη σφεντόνα και ο Ντενί έχασε το αριστερό του μάτι. Ο γιατρός είπε στους γονείς του να μη διαβάζει τόσο, μα αυτός συνέχισε να διαβάζει. Αυτό που κατάλαβα χρόνια αργότερα, αφού τον γνώρισα, ήταν πως ήταν τόσο πεισματάρης που είχε βαλθεί να φτιάξει μια τεράστια βιβλιοθήκη πίσω από το γυάλινο μάτι του. Λες και ήθελε να στηρίξει σε κάθε του φλέβα κι από ένα ράφι, ψάχνοντας να βρει το χαμένο κομμάτι της παιδικής του ηλικίας.

Η ανάγνωση είναι σαν μια διαδρομή από την οικιακή κόλαση στον τεχνητό παράδεισο. Έχ αναπόδοδα. Βάλζερ, Γκομπρόβιτς, Σελίν, Προυστ, Ρεμπό. Αν διαβάσει κανείς το διγλωσσικό «Jour après jour – Μέρα με τη μέρα», που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Cube Art δύο χρόνια αφού αρρώστησε, θα διαπιστώσει τι

Ο Ντενί Λομ είχε μεγαλώσει στα βουνά της ανατολικής Γαλλίας και από μικρός του άρεσε να περπατάει, να ξαπλώνει κάτω από τα δέντρα και να διαβάζει. Του άρεσε να κυνηγά κουνέλια, να τα πιάνει και να τα χαϊδεύει.

«Μερικές φορές νιώθω πως η ζωή είναι ένα κύμα που έρχεται καταπάνω μου. Όμως, να ξέρεις, σε λίγο δεν θα χρειάζομαι τίποτα».

εννοώ. Η ιστορία ενός κουνελιού, μέσα από σχέδια και λέξεις, που περιφέρεται στον κόσμο με την τρυφερή παραίτηση του μελοθανάτου, ήταν αναμφίβολα ο ίδιος ο Ντενί: «Με μικρά βήματα προς την άυπνη νύχτα».

Μετά το σχολείο ήθελε να σπουδάσει λογοτεχνία αλλά τελικά μπήκε στην Καλών Τεχνών της Μπενόζαν. Εκείνη την εποχή είχε αφήσει μουσική και όλοι τον φωνάζαν «Ο φιλόσοφος». Τότε γνώρισε τη Μαριάννα με την οποία έζησε έως το τέλος της ζωής του. Εφυγε για Παρίσι, όπου ο Ντενί δούλεψε ως νυκτοφύλακας στο μουσείο του Γκιστάβ Μορό και μετά αποφάσισαν να έρθουν στην Αθήνα. Εκαναν μια κόρη, τη Λουκία, η Μαριάννα βρήκε δουλειά στην εφημερίδα και ο

Ντενί εργαζόταν περιστασιακά ως εικονογράφος.

Όταν άρχισα να τον επισκέπτομαι στο διαμέρισμά τους στη Μακρυγιάννη, πάντα καταλήγαμε στο γραφείο του. Ποτέ δεν είχα δει έναν τόσο μικρό χώρο εργασίας, θύμιζε περισσότερο τρύπα, μια μαγική τρύπα όμως με όλες τις απαραίτητες ανέσεις και τους επιθυμητούς περιορισμούς. Ακόμα κι όταν μεταφέρθηκαν σ' ένα μεγαλύτερο σπίτι, ο Ντενί κωνόταν πάντα σε μια γωνία.

Η βιβλιοθήκη του ήταν επίσης, για εμένα τουλάχιστον, μυθική. Όσο έπρεπε σε μέγεθος, χωρίς τίποτα περιττό, φιλόξενη και φιλική, χωρίς να σου προκαλεί δέος ή τρόμο. Καμιά φορά, όταν περνάω μπροστά από το διώροφο κτίριο στα Πετραλώνια, κοιτάζω κλεφτά από τον δρόμο μέσα από την μπαλκονόπορτα. Η βιβλιοθήκη υπάρχει ακόμα, μα ο Ντενί όχι, και θυμώνω.

Την πρώτη περίοδο που είχε αρρωστήσει, κατέβαινα στη Βούλα με το λεωφορείο για να τον δω. Ζούσαν σ' ένα οικογενειακό διαμέρισμα από την πλευρά της Μαριάννας, δίπλα στη θάλασσα. Πηγαίναμε λοιπόν κατά εκεί και

θυμάμαι να διασχίζει την παραλιακή αδιαφορώντας για τ' αμάξια. Του φώναζα: «Πρόσεξε, Ντενί!» Κι αυτός, αφού καθόμασταν σε κάποιο παγκάκι, μου έλεγε λαχανιασμένος: «Μερικές φορές νιώθω πως η ζωή είναι ένα κύμα που έρχεται καταπάνω μου. Όμως, να ξέρεις, σε λίγο δεν θα χρειάζομαι τίποτα».

Μετά γυρίζαμε σπίτι και μου έδειχνε τα τελευταία του σχέδια. Ήταν τα πιο ωραία σχέδια που είχε κάνει ποτέ. Επειδή σε κάθε γραμμή που είχε σχεδιάσει έβλεπε τον θάνατο να έρχεται. Και ταυτόχρονα, αναγνώριζε τη σημασία της ζωής, την ευθραυστή και παράλογη οντότητά της, σε κάθε μολυνιά. Τα χέρια του ήδη έτρεμαν.

Ο Ντενί κατάφερε χάρη στη φροντίδα της Μαριάννας να προσθέσει δύο βιβλία στη μικρή στοίβα που είχε ήδη εκδοθεί. Έτσι, δίπλα στο «Τρέλο μονοπάτι» και στον «Γάμο της Ανεμί» (αμφότερα από τις εκδόσεις Αγρα), προς το τέλος της ζωής του κυκλοφόρησαν το «Pirquetou» (Cube Art Editions) και το «Ροζ» (εκδόσεις Ραντεβού): «Φτάνει το ΡΟΖ. Το ΡΟΖ τρώει τη νύχτα. ΡΟΖ ΜΕΧΡΙ ΘΑΝΑΤΟΥ». Δεν θ' αναφερθώ καν στα κατάλοιπά του. Μπορεί κανείς να δει στο σάιτ του (www.denislhomme.com), που θυμίζει μάλλον κιβωτό από χαρτί καθώς βολοδέρνει αγνοημένη στο Διαδίκτυο, τι άφησε πίσω του: ημερολόγια, σχέδια, ποίηση, τετράδια και σημειωματάρια, φάκελοι με επιζωγραφισμένες φωτογραφίες, γεμάτα κουτιά από τα οποία έχεις την αίσθηση πως θα ξεπιδήσουν αναπάντεχα λευκά κουνέλια από ένα σμπαν ολότελα δικό του.

Μετά την κηδεία, στο Αγκίστρι, πήγαμε να κάνουμε μπάνιο στην παραλία του Μπακά. Βγάλαμε τα ρούχα μας και βουτήκαμε με τα εσώρουχα στο νερό: η αδελφή του που είχε έρθει από τη Γαλλία, η μητέρα του, τα ανίψια του, οι φίλοι του, η γυναίκα του, η κόρη του κι εγώ. Ξαφνικά, ενώ κολυμπούσαμε, και το μεσημεριανό φως μάς είχε σχεδόν τυφλώσει, η Μαριάννα γύρισε προς την ακτή και φώναξε: Ντενί; Πού είσαι, Ντενί; Ήταν κάποτε ένας άνθρωπος που τον λέγανε Ντενί Λομ.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΝΗΡΕΑ ΚΑΛΙΤΣΑΝΙ

Ο Νηρέας Καλιτσάνι γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Αθήνα. Τον ελκύουν η Ιστορία και η Λογοτεχνία. Το «Στους λαβυρίθους του μεσοπολέμου» είναι το πρώτο του βιβλίο (εκδόσεις Κουκκίδα).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον κληροπλάι στο κρεβάτι σας; «Between Shades of Grey» της Ρούτα Σέπετις, «Το τάνγκο» του Μπόρχες και το συλλογικό έργο «Μουσικές εταιρίες».

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;

Η προσπάθεια μερικών πρωίμων να ζήνουν συνδυάζοντας τους θρούλους του Γκράλ με τις δικές τους άρρωστες, αντιστημικές απόψεις, δημιουργώντας έτσι το Τάγμα των Νέων Ναϊτών.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;

«Το δέμα των ονειρών» του Κενώ.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Σεπτέμβριο, με τα πρωτοβρόχια και ξαπλωμένος σε μια πολυθρόνα, αλλάζοντας συνέχεια στάση, προσπαθώντας να βολευτώ.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν;

Μου φαίνεται περίεργο να νιώθεις ενοχές για κάτι που σου άρεσε,

ακόμη και αν πλέον δεν σου αρέσει. Μιλώντας για βιβλία πάντα.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο; Η σχέση που κάποιος ήρωας έχει με τον εαυτό του. Λατρεύω τους εσωτερικούς μονολόγους.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;

«Μπόνσαϊ στόρις» της Άννας Γεωργιάτου. Πάει καιρός που θέλω να το διαβάσω, συν το ότι της έχω υποσχεθεί να της πω τη γνώμη μου.

Στους λαβυρίθους του Μεσοπολέμου, πώς προσπαθεί ο ρομαντισμός να υπερισχύσει του σορεαλισμού;

Το βλέπω πιο πολύ σαν ένα είδος συμβίωσης και όχι τόσο σαν αγώνα για το ποιο από τα δύο θα υπερισχύσει. Ο Τζον Τόμας, ο πρωταγωνιστής, είναι ένας προοδευτικός άνθρωπος με ρομαντικές αρχές. Αποδέχεται τον σορεαλισμό. Αλλά όπως έχω γράψει σε ένα κείμενο που δουλεύω αυτή την περίοδο, «μέσα μας είναι που όλα μπορούν να συνυπάρχουν κι όμως μέσα μας είναι που γίνονται και οι μεγαλύτερες συγκρούσεις».

Πώς εμπνευστήκατε την ιστορία του βιβλίου;

Απλώς ξεκίνησα να γράφω ό,τι ιδέα μου ερχόταν. Πρέπει να αναφέρω, πάντως, κάποιες ξεκάθαρρες επιρροές μου, όπως η σειρά μυθιστορημάτων «Young Sherlock Holmes» του Αντριου Λέιν και, φυσικά, ο χαρακτήρας των κόμικς, Κόρτο Μαλτέζε. Ο Κόρτο έχει κάνει τόσο ξεκάθαρη την επιρροή του στην πλοκή και στους συμμετέχοντες του βιβλίου μου, που τόλμησα μάλιστα να χρησιμοποιήσω και έναν από τους χαρακτήρες των δικών του ιστοριών. Ο Μπράουν του βιβλίου μου δεν είναι άλλος από τον Μπράουν που παρουσιάζεται στο άλμπουμ του Κόρτο «Νύχτες του Βερολίνου» των Χουάν Ντίας Κανάλες και Ρουμπέν Πελεχέρο. Τουλάχιστον στο μυαλό μου.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

Μια δυστοπία πολιτικής ορθότητας

ΘΑΝΑΣΗΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ
Τρότζαν
εκδ. Πατάκη, σελ. 367

Μυθιστόρημα γεμάτο εξυπνάδα και φρεσκάδα, το «Τρότζαν» καταπιάνεται με το αυτοκίνητο της πολιτικής ορθότητας. Που οδηγεί την ανθρωπότητα η απολυτότητα των δικαιωμάτων; Ποιο μέλλον χαράσσουν οι κοινότυπες που στο όνομα της υπερασπίσης των αδυνάμων αρνούνται να αποδεχθούν την εγγενή αντιφατικότητα της ζωής και την πολυσημία της γλώσσας; Τι θα συμβεί όταν αγνοούνται όχι μονάχα οι διαφορές ανάμεσα στα φύλα, αλλά και οι διαφορές ανάμεσα σε ζώα και ανθρώπους;

Όχι μακριά απ' τη δική μας εποχή, το 2073, ο Σωτήρης Μπρόπουλος βγαίνει από την καταστολή στην οποία είχε υποβληθεί, προκειμένου να πληροφορηθεί σημεία και τέρατα – ότι πέθανε από έμφραγμα το 2027 σε ηλικία 35 ετών, ότι έχοντας διλώσει συμμετοχή σε ένα πρόγραμμα επαναφοράς στη ζωή, καταψύχθηκε για να επανέλθει σαράντα έξι χρόνια αργότερα και να ανακαλύψει πως ο κόσμος έχει έλθει τα πάντα κάτω. Η Αθήνα, μια τσιμεντούπολη γεμάτη γκριζούς ουρανοξύστες. Οι πολίτες, όλοι ομοιόμορφοι ντυ-

μένοι. Η ελληνική γλώσσα, χωρίς άρθρα και καταλήξεις, έτσι ώστε να εξαλειφθούν οι διαφορές ανάμεσα στα φύλα. Απόλυτο αγαθό η υγεία, για χάρη της οποίας οι άνθρωποι δεν κυκλοφορούν σχεδόν καθόλου, για να αποφεύγουν τα έως και οι ιώσεις. Τρέφονται άλλοτε με φυτικές ίνες προκειμένου να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματα των ζώων. Τα ερωτικά ραντεβού κλείνονται με τη βοήθεια αλγορίθμου και εφόσον οι εραστές συναντηθούν, η συνουσία είναι υποχρεωτική. Το πολίτευμα δικτατορικό χάρη σε ένα παντοδύναμο λογισμικό το οποίο χειρίζονται ολίγοι εκλεκτοί, οι οποίοι κυβερνούν βάσει της πλύσης εγκέφαλου και –βεβαίως– της τρομοκρατίας. Ολόκληρη η Δύση, τέλος, έχει διαφραστεί σε απομονωμένες χώρες που βιώνουν ίδιες συνθήκες – όλα στο όνομα της ευτυχίας και της προόδου.

Η δυστοπία του Θανάση Χειμωνά χρησιμοποιεί τις συνήθεις αντιστροφές που τα απολυταρχικά καθεστώτα φέρνουν να χρησιμοποιούν, με αποτέλεσμα αντίθετο από αυτό που δηλώνουν πως επιδιώκουν. Το «Τρότζαν» φθάνει μάλιστα στο σημείο να εμφανίσει ως προπύργιο της ελευθερίας του λόγου τον συνασπισμό των αραβικών κρατών σε αντίθεση προς το κολαστήριο της Ευρώπης. Το μυθιστόρημα γίνεται ανατριχίλα όταν αντιληφθούμε τον κώδικά του (μέσα στον οποίο και το, όχι λίγο, κούμπό του) και αφεθούμε στην πλοκή. Παράλληλα προς την ιστορία του 2073, την οποία αφηγείται ο αναστημένος πρωταγωνιστής, παρακολουθούμε και την ερωτική του περιπέτεια λίγο πριν πεθάνει το 2027 (εξιστορημένη σε τρίτο πρόσωπο και τυπική με πλάγια στοιχεία). Πρόκειται για μια υπόθεση που, και αυτή, ακολουθεί γνωστά κλισιά. Ένας φτωχός φιλόλογος συνδέεται με την επιχειρηματία κόρη μιας πλούσιας οικογένειας για την οποία προορίζεται ένας εξίσου πλούσιος γαμπρός με τις συνήθεις

συναισθηματικές περιπέτειες. Το στερεότυπο αποτελεί επιβεβαιωτικό χαρακτηριστικό του μυθιστορηματος, γεγονός ωστόσο που δεν εμποδίζει τις εκπλήξεις στην πλοκή. Ο Μπρόπουλος θα συναντήσει την παλιά του αγαπημένη, που είναι πλέον υπερήλικη, και ακόμη θα συνδεθεί με ομάδα αντιφρονούντων που μη υποκύπτοντας στην προπαγάνδα θα επιδιώξει να καταστρέψει το απαίσιο καθεστώς μέσα από περιπέτειες που επιφυλάσσουν πολλές ανατροπές.

Ένα συμπέρασμα απ' το κείμενο του αξιου πεζογράφου είναι αυτό που η ανθρωπότητα διδάσκεται ξανά και ξανά σε κάθε της, ασ πούμε καλοπροαίρετη, προσπάθεια να επιτύχει απόλυτη δικαιοσύνη. Η τελειότητα στην ισότητα δεν είναι του κόσμου τούτου, δεν γίνεται ποτέ να επιτευχθεί καθώς, επιβαλλόμενη εκ των άνω μέσα στο πλαίσιο μιας πραγματικότητας που είναι ρευστή, απαρήκτα οδηγεί στον αυταρχισμό. Είμαστε διαρκώς υποχρεωμένοι να παλεύουμε οδηγώντας την πολιτεία μας δυστυχώς μέσω ο κυβερνήτης σκάφος όσα σε φουρτούνα – επιδιώκοντας να επιτύχουμε κάθε φορά το καλύτερο, στο μέτρο όμως του εφικτού.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ Α΄ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΓΚΩΜΗΣ (Ε΄ 2)
Ψηφιακή έκδοση

Read Library

Η Read Library, στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής της ευθύνης, για δεύτερη συνεχή χρονιά πραγματοποίησε επισκέψεις σε βιβλιοθήκες και σχολεία, προσφέροντας δωρεάν δράσεις δημιουργικής γραφής και ανάγνωσης. Βασικός σκοπός των δράσεων αυτών είναι η καλλιέργεια της φιλοαναγωγίας και του λογοτεχνικού γραμματισμού σε μαθητές κάθε ηλικίας, σε γονείς, γενικότερα σε ενήλικες και σε άτομα τρίτης ηλικίας αλλά και σε εμποδισμένες ομάδες. Μέσω αυτών των δράσεων, παράλληλα προσφέρεται η γνώση ή η ενημέρωση για το ψηφιακό βιβλίο. Δίνεται έμφαση στον ρόλο της βιβλιοθήκης όσον αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και έρευνας. Η υλοποίηση προγραμμάτων που αναπτύσσουν τη δημιουργική έκφραση και την εξωστρέφεια σε μια βιβλιοθήκη η οποία είναι πάντα ανοιχτή και φιλόξενη με άμεση και εύκολη πρόσβαση, αφενός προάγει την καλή ψυχική υγεία και αφετέρου, ενδυναμώνει αναγνώστες για να μπορούν να επιλέγουν, να εκφράζονται άποψη, να έχουν φωνή, να είναι ικανοί ώστε να διαμορφώνουν οι ίδιοι τη γνώμη και την κρίση τους. Οι δράσεις της Read Library έχουν παιγνιώδη και διασκεδαστική μορφή. Κατά τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, χρησιμοποιήσαμε διαφορετικές δημιουργικές γραφικές για να ενεργοποιήσουμε την έμπνευση και την έκφραση των παιδιών. Όπως, το δίδυμο του Τζάνι Ροντάρι, για το οποίο χρησιμοποιήσαμε λέξεις για τις δυο λίστες, που προέκυψαν από ένα παιχνίδι γρίφων. Άλλοτε χρησιμοποιήσαμε ως αφετηρία για έμπνευση την τεχνική της ποίησης της συσκότισης ή και την ανάγνωση κάποιου αποσπάσματος βιβλίου.

Βρείτε δωρεάν το ψηφιακό βιβλίο των παιδιών του Α΄ Δημοτικού Σχολείου Έγκωμης (Ε΄ 2) στην εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-Library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Android Apple
Ανδρονίκη Λασσηθιώτηκη
lasithiotakis@sppmedia.com

Λένα Παπαληγούρα και Λουκία Μιχαλοπούλου, η Υπερμήστρα και η Αμμυώνη στην παράσταση των «ΙΚετίδων», που ανεβάζει το Θέατρο Τέχνης στις 23 και 24 Αυγούστου στην Επίδαυρο.

Κάνουμε θέατρο με την ψυχή στο στόμα

Η Μαριάννα Κάλμπαρη μιλάει για τις «ΙΚετίδες» του Αισχύλου, αλλά και για τα αδιέξοδα που αντιμετωπίζει το Θέατρο Τέχνης

της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΓΚΑ

Η ιστορία των Δαναΐδων, που έφυγαν από τη Λιβύη ακολουθώντας τον πατέρα τους Δαναό για το άνυδρο Αργος, επειδή φοβούνταν τους 50 γιους του Αιγύπτιου, τα πρωτοξαδέλφια τους τα οποία απαιτούσαν να τις παντρευτούν σε μια εποχή ενδογαμίας, πάντα γοήτευε τη Μαριάννα Κάλμπαρη. Κορίτσια και πατέρας επικράτησαν στο Αργος γιατί διδάξαν στους ανθρώπους να αρδεύουν νερό. Και η γη τους έγινε γονιμότερη και αυτοί βασιλιάδες. Ο Δαναός ως δισέγγονος της Ιούς, η οποία καταγόταν απ' αυτά τα χώματα, έθεσε αξίωση επί του θρόνου. Το κατάφερε, αλλά για λίγο. Γιατί οι Αιγυπτιακές κατέφθασαν στο Αργος και απαιτήσαν να παντρευτούν τις κόρες με τη βία. Συμφώνησε ο Δαναός, αλλά στις θυγατέρες του έδωσε από ένα μαχαίρι, να αποκεφαλίσουν τους άνδρες τους το πρώτο βράδυ του γάμου. Και εκείνες το έπραξαν εκτός από την Υπερμήστρα, που ερωτεύθηκε τον ξάδελφο Λυγκέα...

Οι Δαναΐδες ήταν αγαπημένοι μύθος και στην αρχαιότητα, λέει στην «Κ», η σκηνοθέτις και καλλιτεχνική διευθύντρια του Θεάτρου Τέχνης, που διάλεξε ακριβώς τις «ΙΚετίδες» του Αισχύλου να παρουσιάσει το φετινό καλοκαίρι. Αυτές κλείνουν στις 23 και 24 Αυγούστου το πρόγραμμα του Φεστιβάλ Αθηνών στην Επίδαυρο.

Η παράσταση έκανε πρεμιέρα τον Ιούλιο στο Δελφούς και ξάφνιασε το κοινό. «Το έργο δεν το γνωρίζουν επειδή δεν παίζεται συχνά και γι' αυτό οι περισσότεροι θεατές μεπερδύουν τις «ΙΚετίδες» του Αισχύλου με τις «ΙΚετίδες» του Ευριπίδη, που βέβαια συνδέονται με άλλο μύθο που ανήκει στον θρησκευτικό κύκλο. Το έργο του Αισχύλου για πρώτη φορά ανέβηκε το 1930 σε μετάφραση του Ιωάννη Γρυπάρη στις Δελφικές Γιορτές που έκαναν ο Σικελιανός και η Εύα Πάλμερ. Επειτα, το 1964, το ανέβασε στην Επίδαυρο ο Αλέξης Σολωμός, το 1977 ακολούθησε ο Σπύρος Ευαγγελάτος και το 1994 παρουσιάστηκε από τους «Δεσμούς» της

Η Μαριάννα Κάλμπαρη, καλλιτεχνική διευθύντρια του Θεάτρου Τέχνης.

«Οι θεατές εκπλήσονται από το πόσο επίκαιρο είναι το έργο του Αισχύλου, ειδικά όταν συνειδητοποιούν πόσο βαθιές είναι οι ρίζες των προκαταλήψεων και η θέση της γυναίκας στον κόσμο».

Ασπασίας Παπαθανασίου σε μορφή αναλογίου».

Πρόκειται για το πρώτο και μοναδικό έργο που διασώζεται από την χαμένη τετραλογία του Αισχύλου, τις «Δαναΐδες». «Σχεδόν κανείς δεν φαινόταν να γνωρίζει τον μύθο όταν ανέβηκε στους Δελφούς και εντυπωσιάστηκαν από την ιστορία», σημειώνει η Μαριάννα Κάλμπαρη και συνεχίζει: «Στην ουσία είναι η ιστορία των Ελλήνων. Οι Δαναοί είναι το φύ-

Η Λυδία Κονιόρδου επιστρέφει στην Επίδαυρο και στο αρχαίο δράμα, υποδύμενη τον Πελασγό στις «ΙΚετίδες» του Αισχύλου.

λο που έρχεται και επικρατεί στο Αργος των Πελασγών, που είναι τα ελληνικά χώματα. Και οι Πελασγοί είναι ιστορικά το προελληνικό φύλο που αφομοιώνεται και εκτοπίζεται από τους Δαναούς».

Βέβαια, ένας από τους λόγους που δεν ανεβαίνει συχνά είναι και γιατί δεν έχει και μεγάλους ρόλους. Τρεις όλοι κι όλοι —εδώ έγιναν πέντε οι ρόλοι— όμως ο απόλυτος πρωταγωνιστής του έργου παραμένει ο Χορός. «Οι θεατές εκπλήσονται από το πόσο επίκαιρο είναι το έργο του Αισχύλου, ειδικά όταν συνειδητοποιούν πόσο βαθιές είναι οι ρίζες των προκαταλήψεων και η θέση της γυναίκας στον κόσμο».

Ρωτάω τη σκηνοθέτιδα γιατί χρησιμοποίησε τη μετάφραση του 1930 που έκανε ο Ιω. Γρυπάρης, όσο ποιητική και αν είναι. «Έκανα μια επεξεργασία στη μετάφραση, αρκετά ώστε να μπορεί να μιλάει σήμερα, αλλά και να μας δίνει την αίσθηση ότι προέρχεται από πολύ παλιά όπως και ο ίδιος ο μύθος. Επιπλέον, μοίρασα τον λόγο ανάμεσα στις δύο πιο γνωστές Δαναΐδες, την Υπερμήστρα και την Αμμυώνη, με το επιχείρημα ότι είναι ουσιαστικά οι δύο πλευρές που ενυπάρχουν στα κορίτσια, δηλαδή η πλευρά της Αρτέμιδος και η πλευρά της Αφροδίτης», απαντά η Μαριάννα Κάλμπαρη. Και προσθέτει ότι

στα ανεβάσματα έως το 1994, οι σκηνοθέτες εστίαζαν στο προσφυγικό θέμα.

«Τα τελευταία δέκα χρόνια, όμως, είναι σαν να έφυγε ένα σύννεφο από μπροστά μας και να βλέπουμε αυτά τα κείμενα με πιο καθαρό βλέμμα. Για μένα στάθηκε αποκαλυπτική μια κριτική του Μάριου Πλωρίτη για την πρώτη παράσταση των «ΙΚετίδων», όπου υπογράμμιζε ότι το σημαντικότερο σημείο για εκείνον σ' αυτό το σπουδαίο κείμενο είναι ότι μιλάει για την πάλη των δύο φύλων. Αυτός λοιπόν είναι και ο κεντρικός άξονας στην παράστασή μας. Θέματα όπως οι πρόσφυγες, η δημοκρατία, η μη ανοχή στη βία είναι παρόντα σ' αυτό το πολιτικό έργο. Εδώ οι τρεις εξουσίες του έργου, ο πατέρας, ο πολιτικός και ο Αιγύπτιος, δηλαδή ο Δαναός, ο Πελασγός και ο εκθρόνος, που υποδύονται οι Αικς Ζακελλαρίου, Λυδία Κονιόρδου, Γιάννης Τσορτέκης αντίστοιχα, διεκδικούν τα 50 κορίτσια. Διεκδικούν το σώμα τους, όπως οι Αιγύπτιοι, ποιος θα αποφασίζει για το πώς θα ζουν και πώς θα συμπεριφέρονται οι άλλοι δύο».

Η παράσταση του Θεάτρου Τέχνης μιλάει για την ενηλικίωση και τη λαχτάρα κάθε ανθρώπου για ελευθερία και δικαιοσύνη, θίγοντας ζητήματα όπως η έμφυλη βία. «Οι θεατές τα καταλαβαίνουν

όλα αυτά και οι γυναίκες ακόμη περισσότερο. Στην εποχή μας δεν υπάρχει κορίτσι που δεν καταλαβαίνει τον φόβο του βιασμού». Πόσο άραγε επηρέασε το ανεξάρτητο κοινωνικό κίνημα ενάντια στη σεξουαλική κακοποίηση και παρενόχληση και σε κάθε μορφή κακοποιητικής συμπεριφοράς, τις παραστάσεις που βλέπουμε μετά το #MeToo; «Όταν αλλάζει η κοινωνία μετατοπιζόμαστε όλοι. Ξαναδιαβάζοντας το έργο αναρωτιόμουν "μα δεν το βλέπαμε;". Οι ρίζες της πατριαρχίας και πώς καθόρισαν τη θέση της γυναίκας από τα αρχαία χρόνια έως σήμερα στην κοινωνία. Υπάρχει το στοιχείο της σύγκρουσης των ανθρώπων αυτών με τη μοίρα τους που προσπαθούν να αποφύγουν, όπως σε κάθε τραγωδία, αλλά παράλληλα υπάρχει και το πώς καλείται η κοινωνία να διακεριστεί αυτά τα ζητήματα».

Στην παράσταση του Θεάτρου Τέχνης, που είναι συμπαραγωγή με το Θέατρο του Νέου Κόσμου, η σκηνοθέτις έκανε μικρές προσθήκες, όπως το ποίημα του Σιμωνίδη των Αμυμώνων, «Ιαμβος κατά των γυναικών», καθώς και το απόσπασμα από τον μονόλογο της Αφροδίτης, τον μόνο που διασώθηκε από το τρίτο έργο της τετραλογίας που χάθηκε. Μοίρασε τον λόγο μεταξύ της Υπερμήστρας και της Αμμυώνης, που υποδύονται η Λένα Παπαληγούρα και η Λουκία Μιχαλοπούλου. «Αυτές παίρνουν τον λόγο για όλες τις αδελφές τους. Οι Ικέτιδες μιλούν και για τη μετάβαση του κοριτσιού από την αθωότητα στην ωριμότητα όταν καταλαβαίνει τι ζητάνε οι άλλοι από εκείνη».

Στην παράσταση, τα κορίτσια του χορού φορούν τα λευκά φορέματα της εκκλησιαστικής Χριστιανικής Κάλμπαρη, που ζωγράφισε στο χέρι. Θυμίζουν νύφες και ταυτόχρονα αμαζόνες. Ιδιαίτερα στην Επίδαυρο ο Χορός αποτελείται από 50 κορίτσια από τη χορωδία Chóres και τη Μαρίνα Σάττι, τη Δραματική Σχολή του Θεάτρου Τέχνης και την ακροβατική ομάδα «Και όμως κινείται». «Ήθελα να συνεργαστούμε γιατί γνώριζα τη δουλειά τους και δεν χρειαζόταν να φτιάξουμε την κοινή γλώσσα, την ήξεραν», εξηγεί η σκηνοθέτις.

Μία δεκαετία στο τιμόνι του Θεάτρου Τέχνης, η Μαριάννα Κάλμπαρη αντιμετώπισε την οικονομική κρίση, την πανδημία και όλα τα προβλήματα βιωσιμότητας του ιστορικού θεάτρου σε μια περίοδο που το θέατρο αλλάζει. «Αλλάζει ακριβώς επειδή υπάρχει κρίση και, όσο οξυμωρο και αν ακούγεται, η κρίση πολλαπλασίασε τις παραγωγές και τα θεάματα. Γιατί θέατρο κάνει ακόμη και χειροποίητα». Τονίζει με πάθος ότι το Θέατρο Τέχνης «πρέπει οπωσδήποτε να επιβιώσει, με όποιον τρόπο» και προσθέτει ότι είναι πολύ δύσκολο διότι αντιστέκεται στους κανόνες που επιβάλλει η αγορά και, ακριβώς γι' αυτό, δεν μπορεί να ανθοφορεί συνεχώς. «Πρέπει να στηρίζεται και να επιμένει».

Χρέπ ευτυχώς δεν έχει, αλλά «πάντα είμαστε με την ψυχή στο στόμα. Υποστηρίζει ότι γίνονται πράγματα που δημιουργούν ελπίδες, όπως το Μουσείο Καρόλου Κουν, όπου προχωράνε οι μελέτες σε οικημα που μας παραχώρησε το ΥΠΠΟΑ. Είναι σημαντικό να παραμείνει η μνήμη ζωντανή και εξίσου σημαντικό είναι το καλλιτεχνικό μέρος. Ομως, ρεπερτόριο δεν συνθέτεις χωρίς να έχεις προϋπολογισμό. Ζω με μια καθημερινή αγωνία για δέκα χρόνια. Κάθε σεζόν που ανοίγει, είμαι με μια θηλιά στον λαιμό».

Ο καύσωνας και τα φεστιβάλ

Η Μαριάννα Κάλμπαρη αναφέρεται και σε κάτι που τα τελευταία χρόνια το σπρώχνουμε κάτω από το χαλί και αφορά την κλιματική κρίση. «Δεν ξέρω για πόσα καλοκαίρια ακόμη θα μπορούμε να κάνουμε περιόδους και φεστιβάλ. Ο Ιούλιος και ο Αύγουστος γίνονται πιο αφόρητοι. Θα αρχίσουμε να παίζουμε τέλος Μαρτίου, αρχές Απριλίου, όπως στην αρχαιότητα στα Μεγάλα Διονύσια. Δεν είναι μόνο οι αντοχές του κοινού που μειώνονται αλλά και των τεχνικών. Και στον τουρισμό θα δούμε αλλαγές. Παλιά έρχονταν γιατί ήθελαν τη ζέστη αλλά η ζέστη δεν είναι για ίδια».

Αυτό που θεωρούσαμε φαντασία και κάτι μακρινό έρχεται με ταχύτητα».

Εγκλήματα στα σκοτάδια της Βαρσοβίας

Ιστορίες του υποκόσμου με τους νόμους της νύχτας να κυριαρχούν, λίγο πριν αρχίσει ο ναζιστικός εφιάλτης

ΣΤΣΕΠΑΝ ΤΒΑΡΝΤΟΧ
Ο βασιλιάς
μτφρ.: Ναταλία Σκανδάλη
εκδ. Καστανιώτη, 2023, σελ. 467

της **ΖΩΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ**

Ο Μόισες Μπερνστάιν είναι ένας έφηβος, ένα παιδί δεκαεπτά χρόνων, κοκαλιάρικο, ξεψυχισμένο, ορφανό. Είναι ο κανένας, δεν είναι άνθρωπος, δεν έχει πατέρα, είναι φτωχός, εξαθλιωμένος, αλλά όχι απελπισμένος, ζει σε μια περιεργη κατάσταση ανάμεσα στη ζωή και τον φόβο, στην ανυπαρξία και την ακλόνητη διάθεση να επιβιώσει. Είναι Εβραίος. Βλέπει στο ρινγκ να παλεύει με δύναμη, με πείσμα, με λύσσα, με τη στόφα του νικητή, του βασιλιά, τον δολοφόνο του πατέρα του. Τον Γιάκουμπ Σαπίρο, Εβραίο επίσης, ένα θηρίο της νύχτας, του υποκόσμου, πρωτοπαλικάρο του Κουμ Καπλίτσα, του αρχηγού αυτής της μαφίας. Και τον ακολουθεί, ενώ ξέρει πως αυτός με άγριο τρόπο δολοφόνησε για ένα μικρό χρέος τον γονιό του, τον κατακρούρησε για την ακρίβεια. Τον έλκει η δύναμη αυτού του άνδρα που τον παίρνει υπό την προστασία του με ανάμεικτα συναισθήματα λύπης, ενοχής, υποκατάστασης του χαμένου γονιού.

Βαρσοβία 1937 και τα μνήματα της ανόδου του ναζισμού είναι πικρά, οι συμπεριφορές προσδιορίζουν φίλους κι εχθρούς, το χρήμα και ο έλεγχος της ροής του ορίζουν τα πάντα. Ναρκωτικά, πορνεία, όπλα, προστασία, η

Ναρκωτικά, πορνεία, όπλα, προστασία, το χρήμα πληρώνει, εξαγοράζει, διαφθείρει, στη Βαρσοβία του 1937.

Μια ολόκληρη πόλη, μικρογραφία μιας χώρας που τη διαφεντεύουν όσοι δεν έχουν αναστολές κι έχουν κίνητρο μονάχα το χρήμα και την εξουσία.

νύχτα κυριαρχεί με τους νόμους και τα ξεκαθαρίσματά της. Τόση βία και τόσα βασανιστήρια, που οι σελίδες στάζουν αίμα. Κι

όμως. Ο Σαπίρο ενώ εκτελεί εντολές και ανθρώπους χωρίς κανέναν ενδοιασμό, συνεχίζει την καθημερινότητά του σαν να μην τον ακουμπάει απολύτως τίποτα. Έχει οικογένεια και παιδιά, αγαπάει τη γυναίκα του, ζουν μια καλή ζωή με τα λεφτά του εγκλήματος, προσέχει την ερωμένη του, όλα υπό έλεγχο.

Η εγκληματική κλίκα κινείται μέσα σ' ένα ρευστό πολιτικά περιβάλλον που προμηνύει μόνο δεινά. Ακροδεξιόι συγκρούονται με τα αριστερά εργατικά συνδικάτα, οι συναλλαγές κάτω από το

τραπέζι είναι συνεχείς και αδιπραγμάτευτες, το χρήμα πληρώνει, εξαγοράζει, διαφθείρει, η μαύρη αγορά οργιάζει, η εισβολή του ναζισμού έχει στρωμένο χαλί. Για κάποιους, ανάμεσά τους και η μαφία του Καπλίτσα, υπάρχει και η άλλη, η αδιατάρακτη ζωή. Το πορνείο της Ρίβκα, πολυτελές, προστατευμένο, σκοτεινό και γαλήνιο υποδέχεται όσους το συντηρούν, όσους διαλέγουν εδέσματα, ποτά, γυναίκες.

Όλος αυτός ο υπόκοσμος, ενώ θριαμβεύει στη Βαρσοβία, συντηρεί σταθερά μια προσδοκία. Να

Το μυθιστόρημα του Τβάρντοχ είναι μια σκοτεινή, γοητευτική ιστορία, ένα νουάρ εστιασμένο στην εβραϊκή κοινότητα. Τα μέλη της ονειρεύονται την Παλαιστίνη ή έστω την Αμερική, αλλά θα καταλήξουν άλλοι με αστέρι στο πέτο κι άλλοι με περιβραχιόνιο...

φύγει. Για την Αμερική ίσως, μα πιο πολύ για την Παλαιστίνη. Ο Σαπίρο θέλει να πάει στα χώματα της πατρίδας, να εγκατασταθεί για πάντα, να μη γυρίσει πίσω ποτέ, να φύγει νόμιμα με έγκυρα κι όχι πλαστά χαρτιά, με πολύ χρήμα. Χωμένο ίσως στο λούτρινο κουκλάκι του παιδιού του που το κρατά σφιχτά, καθώς μπαίνει στο αεροπλάνο.

Ο Μόισες Ινμπαρ είναι εξήντα επτά ετών, μόνος, έχει αλλάξει όνομα, κάθεται στη γραφομηχανή του και γράφει. Γράφει για τη ζωή που έζησε δίπλα στον Σαπίρο όλα

αυτά τα χρόνια, για τον σάκο του μποξ που αγόρασε και κρέμασε στο ταβάνι του σαλονιού του για να ρίχνει γροθιές, όταν η γυναίκα του τον εγκατέλειψε.

Είναι μια σκοτεινή, γοητευτική ιστορία, ένα φιλμ νουάρ πάνω στο χαρτί. Μια ολόκληρη πόλη, μικρογραφία μιας χώρας που τη διαφεντεύουν όσοι δεν έχουν αναστολές κι έχουν κίνητρο μονάχα το χρήμα και την εξουσία. Χριστιανοί, καθολικοί, σοσιαλιστές, ακροδεξιόι, κόσμος του περιωρίου και της καλής κοινωνίας, η πολιτική σκηνή σε διάλυση, οι ανθρώπινες σχέσεις σε κατάρρευση, για να μείνει μόνο μια λέξη, η απλυστία.

Μα τον Τβάρντοχ τον ενδιαφέρει κυρίως η εβραϊκή κοινότητα. Αυτή πρωταγωνιστεί στην ιστορία του, με τον πολιτισμό και τη συμπεριφορά της, με την αδάμαστη ψυχή και το σκυμμένο κεφάλι, με τους πιστούς χαμπλόφωνους Εβραίους αλλά και με τους εγκληματίες της, που τηρούν τυπικά τον εβραϊκό τρόπο ζωής ή τον παραβαίνουν επιδεικτικά για να δείξουν ότι μπορούν τα πάντα. Οι Εβραίοι, που άλλοι σε λίγα χρόνια θα αποκτήσουν αστέρι στο πέτο, άλλοι περιβραχιόνιο στο μανίκι, αλλά όλοι θα κληθούν να σηκώσουν βάρος ασήκωτο. Όπως κι ο Γιάκουμπ Σαπίρο, όταν θα λύσει τα γάντια του μποξ και θα κατέβει από τον θρόνο για να εξιλεωθεί, όπως ο Μόισες Ινμπαρ όταν θα τα δέσει για να αισθανθεί δυνατός. Η ύβρις έφερε την άτη, θα φέρει τη νέμεση.

mydeejay.com.cy

DEE JAY
93.5
RADIO

“Watermelon sugar high”
HARRY STYLES

Αυγουστιάτικο Φεγγάρι

Μουσική και Ποίηση

Για τον Έρωτα, τον Άνθρωπο και τη Ζωή
κάτω από το φως της Πανσελήνου

19.08
στις 8.30 μ.μ.

“Μικρή Σαλαμίνα”
Πάρκο Γλυπτικής Φίλιππου Γισπάνη,
Φασούλα

Είσοδος €15

Διοργανωτής:
KANALI E3

Στην εκδήλωση συμμετέχουν
Βασίλης Λέκκας, Αννίτα Κωνσταντίνου, Ρίκος Γρηγορίου,
Έλενα Χειλέτη, Σώτος Σταυράκης και Μιχάλης Παπαευαγόρου.

Μουσική επιμέλεια: Βάσος Αργυριδής
Συγγραφή και επιμέλεια κειμένων: Κωνσταντίνος Καρεμφύλλης
Παρουσίαση: Χάρης Πισσουρίου

Χορηγοί:
KEO, KEAN, PEFKOS, PLUS PRIN, ΠΑΡΑΛΟΝΟΜΟΣ ΞΕΝΩΝΕΣ

Πληροφορίες στο 25 820500 και στο www.kanali6.com.cy

Απελπισία και ματαίωση στην Ταϊτή

«Συνομιλώνοντας» με το πνεύμα των βιβλίων του Γκράχαμ Γκριν

Pacifiction ★★½
ΔΡΑΜΑ (2022), 165'
Σκηνοθεσία: Αλμπερτ Σέρα
Ερμηνείες: Μπενουά Μαζιμέλ, Μαρκ Σουσιβί

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Ο πολύ ταλαντούχος, αν και άριστος, Καταλανός κινηματογραφιστής Αλμπερτ Σέρα επιστρέφει με μία από τις σπουδαιότερες ταινίες της μέχρι τώρα φιλμογραφίας του. Το σκηνικό εδώ στήνεται στην Ταϊτή, στη Γαλλική Πολυνησία, εκεί όπου ο Ντε Ρολέ (Μπενουά Μαζιμέλ) υπηρετεί ως υπάτος αρμοστής της Δημοκρατίας. Προσπαθώντας να ισορροπήσει ανάμεσα στην υψηλή γεωπολιτική και στις καθημερινές σχέσεις με τους ντόπιους, ο τελευταίος θα κληθεί να αντιμετωπίσει τις όλο και αυξανόμενες φήμες που θέλουν ένα υποβρύχιο να καταπλέει στην περιοχή, προετοιμάζοντας έναν νέο γύρο γαλλικών πυρηνικών δοκιμών έπειτα από δύο δεκαετίες.

Ο Σέρα επικοινωνεί αφηγηματικά με το «πνεύμα» του Γκράχαμ Γκριν, δημιουργώντας μια ενδιαφέρουσα ιστορία πάνω στη σύγχρονη αποικιοκρατία, αλλά και στον «ανθρώπινο παράγοντα» (και αυτός τίτλος του Γκριν), ο οποίος βρίσκεται συχνά μπλεγμένος στα δίχτυα της Ιστορίας, έχοντας την ευθύνη να την επηρεάσει.

Ένας τέτοιος άνθρωπος είναι ο Ντε Ρολέ, ευφυής διπλωμάτης, επικοινωνιακός και καταρτισμένος, όχι όμως κανένας άγιος από νηλική άποψη και με μια ιδιότητα μελαγχολία να σκοτεινιάζει το βλέμμα του. Όταν βεβαιώνεται για την ύπαρξη του υποβρυχίου, προσπαθεί να διαχειριστεί την κατάσταση, έχοντας να τα βγάλει πέρα με τον κυνικό –και συχνά μεθυσμένο– Γάλλο ναύαρχο, την καχυποψία των γηγενών

νηγτών και τους υπόλοιπους ξένους διπλωμάτες.

Ο έρωτας

Κάπου εκεί, φυσικά, εμφανίζεται και ο έρωτας, με τη μορφή μιας ιδιότυπης έλξης για μια νεαρή τρανς κοπέλα που δουλεύει σε ένα ξενοδοχείο του νησιού. Όλα αυτά εμείς τα παρακολουθούμε μέσα από μια σειρά κατά κανόνα καλοστημένων σκηνών, με σεναρίο που πότε τεστάρει τα όρια

Ο Σέρα δημιουργεί ένα φιλμ πάνω στη σύγχρονη αποικιοκρατία, αλλά και στον «ανθρώπινο παράγοντα», ο οποίος βρίσκεται συχνά μπλεγμένος στα δίχτυα της Ιστορίας.

του ρεαλισμού και πότε σερβίρει απροσδόκητα ευστοχες κοινωνικοπολιτικές παρατηρήσεις. Από την άλλη, το πικρό σχόλιο για την πολιτική, μαζί με μια γενικότερη αίσθηση απελπισίας και ματαίωσης –τόσο συγγενικής με εκείνη του Γκράχαμ Γκριν– αντιπαραβάλλονται με το μοναδικό ομορφιάς φυσικό τοπίο της Πολυνησίας, το οποίο ο Σέρα φροντίζει να προβάλλει σε όλο το μεγαλείο του.

Λόγος, τέλος, πρέπει να γίνει και για την εξαιρετική ερμηνεία του Μπενουά Μαζιμέλ, η οποία απέφερε στον Γάλλο ηθοποιό και το σχετικό βραβείο Σεζάρ. Το δικό του μετρημένο παίξιμο, που δίνει εσωτερική δύναμη και ενδιαφέρον στον χαρακτήρα του, βοηθά, πέραν των άλλων, να κυλήσει πιο ομαλά η ομολογουμένως υπερβολικά μεγάλη διάρκεια των δυόμισι και πλέον ωρών.

Ο Μπενουά Μαζιμέλ χαρίζει μια εξαιρετική ερμηνεία ως ευφυής διπλωμάτης στην ταινία «Pacifiction», που του απέφερε και βραβείο Σεζάρ.

HOME CINEMA

Μια μαύρη κωμωδία γραμμένη τον 14ο αιώνα

Το σύμπαν του Βοκκάκιου και της Ιταλίας του 1348 «ζωντανεύει», σε οκτώ επεισόδια, στο Netflix.

Ο «Εχθρός δίπλα μου» μιλάει για τις μικρές ξεχασμένες κοινωνίες, με φόντο την ισπανική Γαλικία.

Το δεκαήμερο ΜΑΥΡΗ ΚΩΜΩΔΙΑ (2024)
Δημιουργός: Καθλίν Τζόρνταν
Ερμηνείες: Ζόσια Μάμετ, Τάνια Ρέινολντς

Το περίφημο «Δεκαήμερο» του Βοκκάκιου διασκευάζεται ελεύθερα σε μια κωμική σειρά οκτώ επεισοδίων που κυκλοφόρησε πρόσφατα στο Netflix. Στη χτυπημένη από τον «μαύρο θάνατο» (πανώλη) Ιταλία του 1348, μια ομάδα ευγενών –και όχι μόνο– βρίσκει καταφύγιο σε κάποια εξοχική βίλα της Τοσκάνης. Σύμφωνα με το δεκαήμερο εκεί θα ξεσπάσει απερίγητο χάος, καθώς οι ανταγωνισμοί, οι ιντριγκες και οι συκοφαντίες είναι στην ημερήσια διάταξη, ενώ από τη σύναξη λείπει ολόφανερα ο... οικοδεσπότης.

Η δημιουργός της σειράς, Καθλίν Τζόρνταν, δίνει χαρακτήρα μαύρης κωμωδίας στο αναγεννησιακό λογοτεχνικό της πρότυπο, χρησιμοποιώντας κάποια τολμηρά –θα θέλαμε ακόμα πιο αιχμηρά– παράλληλα με τη σύγχρονη εποχή. Καθένας από τους καλεσμένους της βίλας, μαζί και οι υπηρέτες τους, έχει τα δικά του

γνωρίσματα: ο γόνος, ο υποκόνηδρος, η ματαϊόδοξη, ο πονηρός, η ραδιούργα κ.ο.κ. Οι κουβέντες και οι συγκρούσεις τους αποδεικνύονται συχνά απολαυστικές, με προφανείς αναφορές στην ποπ κουλτούρα (και μέσω του σάουντρακ), καθώς φυσικά και στη δική μας πρόσφατη εμπειρία με την πανδημία και τις κωμικοτραγικές συνέπειές της. Συνολικά η σειρά είναι από εκείνες που βλέπονται απνευστί, αρκεί κανείς να ακολουθήσει το ανάλαφρο πνεύμα της και να μην ψάχνει πρόζα επιπέδου... Βοκκάκιου.

Ο εχθρός δίπλα μου ★★
ΔΡΑΜΑ (2022), 137'
Σκηνοθεσία: Ροντρίγκο Σορογκόγιεν
Ερμηνείες: Ντεβί Μενουέτ, Μαρίνα Φόις

Από την πλατφόρμα της Cosmote TV επιλέγουμε ένα κοινωνικά φορτισμένο φιλμ του Ροντρίγκο Σορογκόγιεν, που απέσπασε και 9 βραβεία Γκόγια. Ο Αντουάν και η Ολγκα, ένα μεσήλικο ζευγάρι από τη Γαλλία, μετακομίζουν σε ένα μικρό χωριό της ισπανικής Γαλικίας προκειμένου να ζήσουν

ως αγρότες. Πωλούν τα προϊόντα τους στην ντόπια λαϊκή αγορά, ανακαινίζουν ερειπωμένα σπίτια και μαθαίνουν την ντόπια διάλεκτο, ώστε να συνεννοούνται πιο εύκολα με τους ντόπιους. Οι τελευταίοι, ωστόσο, θα στραφούν εναντίον τους όταν εκείνοι θα αρνηθούν να συναινέσουν στη δημιουργία αιολικού πάρκου στην περιοχή. Ο Σορογκόγιεν παίρνει αφορμή από μια αληθινή ιστορία προκειμένου να μιλήσει για τις μικρές ξεχασμένες κοινωνίες, τη σύγκρουση μεταξύ ανθρωπιάς και συμφέροντος, αλλά κυρίως για τη μαγία με την οποία κάποιος στρέφεται ενάντια στον συνάνθρωπο όταν νιώσει την «κυριαρχία» του να απειλείται. Φυτοζωνώντας και μικροκοινωνίες απομονωμένοι –όχι όλοι– οι ντόπιοι κάτοικοι του χωριού βλέπουν καχύποπτα τους κοσμοπολίτες ξένους που έρχονται να ταράξουν την ησυχία και την προοπτική τους για εύκολο κέρδος από τις ανεμογεννήτριες. Το βασικό πρόβλημα εδώ είναι αυτό της επικοινωνίας και αφορά πολύ περισσότερα από τα όποια γλωσσικά εμπόδια.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Συναρπαστικές ερμηνείες από τους Πέτριν και Βαρβαρέσο

Μια εξαιρετική βραδιά μουσικής δωματίου πραγματοποιήθηκε στις 22 Μαΐου στην αίθουσα «Δημήτρης Μητρόπουλος». Ο τσελίστας Τιμόθεος Γαβριηλίδης-Πέτριν και ο πιανίστας Βασίλης Βαρβαρέσος παρουσίασαν ένα πρόγραμμα που συνδυάζει με επιτυχία πολλά και μεταξύ τους διαφορετικά. Ξεκίνησαν με το «Αντάτζιο και Αλέγκρο» έργο 70 του Σούμαν και ακολούθησε η πρώτη Σονάτα για τσέλο και πιάνο, έργο 109 του Φορέ. Μετά το διάλειμμα ακούστηκαν το «Παραμύθι» του Γιάννασεκ και η δεύτερη Σονάτα για τσέλο και πιάνο, έργο 99 του Μπραμς.

Συνθέσεις με διαφορετική αισθητική και διαφορετικές εντάσεις έδωσαν την ευκαιρία στους δύο μουσικούς να ξεδιπλώσουν το ταλέντο τους.

Ήδη από τα πρώτα λεπτά μπορούσε κανείς να απολαύσει τον εξαιρετικό ήχο του Πέτριν, μεστό και ευχάριστα παλλόμενο σε όλη του την έκταση. Ακόμα σημαντικότερη είναι η τονική ακρίβεια του τσελίστα, όπως και γενικότερα η ασφάλεια που χαρακτηρίζει το παίξιμό του: σε κανένα σημείο των τεσσάρων έργων δεν

δημιουργήθηκε η αίσθηση έστω και του παραμικρού εμποδίου, παρότι καθεμία από τις συνθέσεις θέτει διαφορετικές τεχνικές δυσκολίες στον ερμηνευτή. Αντίθετα, απολάμβανε κανείς έναν μουσικό ο οποίος είχε την άνεση να προτείνει στο κοινό δουλεμένες ερμηνείες, έχοντας επιλύσει όλα τα ζητήματα, που δεν αφορούν τον ακροατή.

Ισάξιες συνομιλητές υπήρξε ο Βαρβαρέσος. Με ανάλογα μεγάλη τεχνική και δεξιολογική άνεση, αλλά κυρίως με αίσθηση

Οι δύο μουσικοί παρουσίασαν ένα πρόγραμμα που συνδυάζει πολλά και μεταξύ τους διαφορετικά.

του ύφους κάθε μουσικής, ο πιανίστας συνέβαλε αποφασιστικά στον χαρακτήρα των ερμηνειών, δηλαδή στην απόδοση του ονειρικού όσο και του έντονα παθιασμένου, του φευγαλέου όσο

Έργα των Σούμαν, Φορέ, Γιάννασεκ και Μπραμς έδωσαν την ευκαιρία να εκτιμηθούν οι πολλές όψεις του ταλέντου του πιανίστα Βασίλη Βαρβαρέσου και του τσελίστα Τιμόθεου Γαβριηλίδη-Πέτριν.

και του λυρικού στοιχείου, όπως αυτά εμφανίζονται στο πλαίσιο των τεσσάρων έργων του προγράμματος. Εντονες εναλλαγές διαθέσεων διέθετε ήδη το πρώτο έργο της βραδιάς, το «Αντάτζιο

και αλέγκρο» του Σούμαν, αρχικά γραμμένο για κόρνο και πιάνο. Μεστός, αγέρωχος και ακριβής, ο ήχος του Πέτριν ανακαλούσε τις ποιότητες του ήχου του κόρνου. Ως έγχορδο, το τσέλο είχε

επιπλέον τη δυνατότητα υπέρτονα δεμένων φράσεων, που βοηθούσαν ιδιαίτερα το αργό πρώτο τμήμα του έργου. Παράλληλα, η απόλυτη καθαρότητα ευνόησε τη δεξιολογική κατάληξη.

Τελειώς διαφορετικός είναι ο κόσμος της πρώτης Σονάτας του Φορέ. Το απαιτητικό πρώτο μέρος της προβλέπει έντονο διάλογο ανάμεσα σε τσέλο και πιάνο. Οι δύο μουσικοί συνεργάστηκαν άριστα και απέδωσαν συναρπαστικά τη συναισθηματική φόρτιση της μουσικής. Στο ακόλουθο αργό μέρος ο Πέτριν έδινε σε κάθε φθόγγο το ιδιαίτερο βάρος του, με αποτέλεσμα μια πολύ εκφραστική ερμηνεία, ενώ στο τελικό μέρος η ρευστότητα με την οποία απέδωσε ο Βαρβαρέσος το μέρος του πιάνου συνέβαλε στη νεανική ανεμελιά που εκπέμπει η γραφή.

Ευχάριστη έκπληξη ήταν η ερμηνεία του «Παραμυθίου» του Γιάννασεκ στην τριμερή εκδοχή του. Οι δύο μουσικοί ανταποκρίθηκαν στον μοντερνισμό της γραφής, υιοθετώντας την ανάλογη αισθητική. Αμέσως μετά καταδύθηκαν στη γεμάτη πάθος τετραμερή δεύτερη Σονάτα του Μπραμς, ξεδιπλώνοντας όλα τα εκφραστικά τους μέσα προκειμένου να αποδώσουν τον εντυπωσιακό πλούτο του έργου με έντονο λυρισμό, αλλά εξίσου με νεύρο και ακρίβεια.

Ο ουρανός στο Δισπηλιό βάρφτηκε πορφυρός

Τα μυστικά του νεολιθικού οικισμού

της ΓΙΩΤΑΣ ΜΥΡΤΕΙΩΤΗ

«Το έτος 5259 π.Χ. οι κάτοικοι της νεολιθικής εποχής στην περιοχή της Καστοριάς βίωσαν το πιο περιεργό και εντυπωσιακό φαινόμενο της ζωής τους. Τα πυρίνα νεφελώματα σαν το βόρειο σέλας που αντίκρισαν στον κόκκινο ουρανό, ανεξήγητα στην εποχή τους, είναι βέβαιο ότι προκάλεσαν δέος και φόβο. Η ηλικία καταγίδα ήταν τόσο έντονη που αν είχε σημειωθεί σήμερα, τα ψηφιακά συστήματα και τα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και επικοινωνίας θα είχαν υποστεί τεράστια ζημιά». Και τι σχέση έχει ένα φαινόμενο της αστροφυσικής που σημειώθηκε πριν από 7.700 χρόνια με την αρχαιολογία, ήταν το ερώτημα στον ομότιμο καθηγητή Προϊστορικής Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κώστα Κωτσάκη καθώς ξεκίνησε να περιγράφει την ευχάριστη έκπληξη που τους επιφύλασσε η πανεπιστημιακή έρευνα των τελευταίων ετών στον λιμναίο νεολιθικό οικισμό Δισπηλιού Καστοριάς.

«Μα εκείνη η ηλικία έκρηξη, γνωστή ως φαινόμενο Μιγιάκι (Miyake event), άλλαξε τα επιστημονικά δεδομένα που είχαμε έως τώρα για το Δισπηλιό, έναν από τους παλαιότερους παραλιμνίους νεολιθικούς οικισμούς στην Ευρώπη. Μας βοήθησε όχι μόνο να χρονολογήσουμε με ακρίβεια έτος την κατασκευή των νεολιθικών σπιτιών, αλλά μας έδωσε απίστευτες πληροφορίες για τη μικροϊστορία –τη «βιογραφία σπιτιού»– τον τρόπο, δηλαδή της κατασκευής τους, τις ακριβείς διαστάσεις τους, τη διάρκεια ζωής τους. Το Δισπη-

λιό θα αποτελέσει σημείο αναφοράς για όλες τις σύγχρονες θέσεις του καθώς λύνει τα προβλήματα χρονολόγησης της νεότερης νεολιθικής εποχής όχι μόνο για την Ελλάδα και ευρύτερα στα Βαλκάνια αλλά και διεθνώς».

Την έκπληξη έκρυβε ένας από τους πασσάλους που έστειλαν σε εργαστήριο της Βέρνης για δένδροχρονολόγηση, η οποία πραγματοποιήθηκε με ευθύνη του Ελβετού καθηγητή Αλμπερτ Χάφνερ. «Οι αναλύσεις έδειξαν ότι η τεράστια μαγνητική θύελλα από το φαινόμενο Μιγιάκι εκείνης της χρονιάς ήταν τόσο ισχυρή ώστε να αποτυπωθεί στους δακτυλίους των δένδρων», εξηγεί ο κ. Κωτσάκης. «Κατά τύχη αυτά τα δένδρα που είχαν υποστεί την επίδραση του φαινομένου χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή ενός συγκεκριμένου σπιτιού. Έτσι, γνωρίζουμε πλέον ότι το σπίτι αυτό κατασκευάστηκε το 5259 π.Χ. Ταυτόχρονα έχουμε τη δυνατότητα να εντοπίσουμε σε αναλογία τον χρόνο κατασκευής και των άλλων σπιτιών πριν και μετά το φαινόμενο. Συνεπώς, για πρώτη φορά μπορούμε να χρονολογήσουμε με τόσο ακρίβεια νεολιθική κατασκευή, τις φάσεις των οικημάτων ακόμα και τις επιδιορθώσεις τους».

Οι νέες ερμηνείες για το Δισπηλιό προέκυψαν 86 χρόνια μετά τον εντοπισμό (1938) της προϊστορικής παραλιμνιας θέσης από τον αρχαιολόγο Αντώνιο Κεραμόπουλο και 36 χρόνια μετά την έναρξη της συστηματικής πανεπιστημιακής έρευνας (1992) από τον καθηγητή προϊστορίας Γ. Χ. Χουρμουζιάδη που έφυγε από τη ζωή το 2013 οπότε παρέλαβε τη σκυτάλη της

Αναπαράσταση εικονικής πραγματικότητας του νεολιθικού οικισμού, απολύτως τεκμηριωμένου, με τα σπίτια στις πραγματικές θέσεις και διαστάσεις. Οι τοίχοι τους είναι φτιαγμένοι από πλεκτά ξύλα και πηλό και η στέγη τους καλυμμένη με φύλλα από ένα ειδικό καλάμι που φύεται στην περιοχή.

Το φαινόμενο Μιγιάκι, πριν από 7.700 χρόνια, είχε καταγραφεί στους δακτυλίους των δένδρων με τα οποία χτίστηκαν τα σπίτια δίπλα στη λίμνη Ορεσιτιάδα, στην Καστοριά.

ανασκαφής ο Κ. Κωτσάκης. «Μέχρι τώρα, εκτός από τα εκατοντάδες εντυπωσιακά αντικείμενα, είχαμε μόνο ένα δάσος από πασσάλους ηλικίας, ένα παλιμψηστο από ανθρωπίνες παρεμβάσεις», λέει. Το «πασσαλόδασος» άρχισε να αποκαλύπτεται το 2000 σε έκταση μισού περίπου στρέμματος από τα 17 της συνολικής αρχαιολογικής θέσης στη νοτιοδυτική όχθη της λίμνης Ορεσιτιάδας. Ελλείψει τεκμηρίων, η αναπαράσταση του υπάρχοντος οικισμού που συγκεντρώνει 40.000 επισκέπτες ετησίως, έγινε βάσει αναπαραστάσεων νεολιθικών σπιτιών σε ανάλογους

λιμναίους οικισμούς της Ευρώπης.

Η μόνη μέθοδος για να προχωρήσει η πολυετής έρευνα ήταν η δένδροχρονολόγηση. Μια μικρή δειγματοληψία δεν θα απέδιδε ικανοποιητικά αποτελέσματα. Έπρεπε να γίνει ολική λήψη των πασσάλων. «Ήταν μια επέμβαση μεγάλης κλίμακας ωστόσο το επιχείρημα ήταν ακράδαντο: η θα κόψουμε όλους τους πασσάλους για να κατανοήσουμε ποιος είναι ο νεολιθικός οικισμός του Δισπηλιού ή θα τους αφήσουμε και θα συνεχίσουμε να μιλάμε μόνο με υποθέσεις. Εντέλει επικράτησε μια λογική σκέψη: Οι εμφανείς πάσσαλοι μετά την απελευθέρωσή τους από την ανασκαφή είναι καταδικασμένοι να καταστραφούν. Αναλολιότοι παραμένουν μόνο όσοι βρίσκονται κάτω από το έδαφος. Η έρευνα επομένως έπρεπε να προχωρήσει».

Τα συμπεράσματα ήταν ανέλπιστα. Η δένδροχρονολόγηση εντόπισε με ακρίβεια εννέα, άγνωστα μέχρι σήμερα, σπίτια που καλύπτουν την περίοδο από το 5700 έως το 5000 π.Χ. Τα οικήματα δεν ήταν κατασκευασμένα πάνω σε

ξύλινες πλατφόρμες, όπως εικάζονταν έως σήμερα, αλλά χτισμένα στο έδαφος. Το σπίτι του 5259 π.Χ., έπειτα από επιδιορθώσεις που είχε υποστεί 30 χρόνια μετά την κατασκευή του, είχε διάρκεια ζωής ενός περίπου αιώνα, σπάνιο για την εποχή του.

Τα νέα στοιχεία του Δισπηλιού μπήκαν στο μικροσκοπικό 40 εξειδικευμένων ερευνητών για να δώσουν την πλήρη εικόνα για τη νεολιθική ζωή. Η έρευνα έγινε εφικτή χάρη στο πρόγραμμα EXPLΟ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας στο οποίο συμμετείχαν τέσσερις επιστημονικοί εταίροι (Βέρνης, Οξφόρδης, ΑΠΘ) με θέμα «Η προσαρμογή των πρώιμων γεωργών σε διαφορετικά περιβάλλοντα». Καρπός αυτού θα είναι μια δίτομη έκδοση για το Δισπηλιό που θα κυκλοφορήσει στην αγγλική γλώσσα τέλη του 2025.

Ψηφιακή αναπαράσταση

Το νέο αφήγημα για το Δισπηλιό και τους Δισπηλιώτες θα αποκαλυφθεί και στο κοινό μέσα από μια νέα αναπαράσταση εικονικής πραγματικότητας (virtual reality)

του προϊστορικού οικισμού – έργο χρηματοδοτούμενο από ΕΣΠΑ της Περιφέρειας Δ. Μακεδονίας και αναμένεται να ολοκληρωθεί τέλος του χρόνου. «Μια ιδιαίτερη μέρα στο Δισπηλιό» θα είναι ο τίτλος της εικονικής περιήγησης που θα αναπτυχθεί σε ένα γυάλινο περιήγηση στην είσοδο του αρχαιολογικού χώρου. Ο επισκέπτης φορώντας ειδικά γυαλιά θα βιώσει το φαινόμενο Μιγιάκι, θα κινείται στον νεολιθικό οικισμό και στον περιβάλλοντα χώρο, θα μπαίνει στα σπίτια του, θα «μιλάει» με τους Δισπηλιώτες, κυνηγούς και ψαράδες, οι οποίοι «αναστήθηκαν» με βάση το DNA νεολιθικών ανθρώπων ανάλογων θέσεων. «Ο οικισμός πλέον θα είναι απολύτως τεκμηριωμένος με τα οικήματα στις πραγματικές θέσεις και διαστάσεις», αναφέρει ο κ. Κωτσάκης. Τους επισκέπτες θα υποδέχεται ένα άβαταρ, ο «σοφός γέροντας» του οικισμού. Η εικόνα του προέκυψε από ένα ειδικό σπάνιο τύπου, γενειοφόρου ηλικιωμένου, χωρίς πόδια. Φαίνεται πως ήταν ένα είδος μαριονέτας που έπαιζε ρόλο σε δράματα της εποχής.

Πρόσωπα νεολιθικών ανθρώπων, ένα κορίτσι (αριστερά) και ένας άνδρας (δεξιά), για την εφαρμογή εικονικής πραγματικότητας e-Disphilio. Οι Δισπηλιώτες με βάση το DNA νεολιθικών ανθρώπων της εποχής είχαν καστανά μάτια και μαλλιά, λευκό αλλά ηλιοκαμένο δέρμα. Στη μέση, το «δάσος» από ξύλινους πασσάλους μαρτυρούσε τη θέση του προϊστορικού οικισμού, στη νοτιοδυτική όχθη της λίμνης Ορεσιτιάδας.

Επικοινωνία και ανταλλαγές αγαθών με άλλους πληθυσμούς

Σπίτια και περισσότερα από 2.000 μοναδικά ευρήματα (κεραμικά αγγεία, ειδώλια, εργαλεία, κοσμήματα από πέτρα και κόκαλο κ.ά.) δείχνουν ότι το Δισπηλιό, που κατοικείται επί 2.700 χρόνια (5700-3000 π.Χ.) ανέπτυξε έναν ασυνήθιστα πλούσιο υλικό πολιτισμό σε διάφορους τομείς (αρχιτεκτονική, διατροφή, κεραμική, τεχνουργήματα κ.ά.). «Η ζωή του αγροτικού πληθυσμού, ευλόγησε σε φυσικές καταστροφές, στηρίζονταν στις σχέσεις αμοιβαιότητας και αλληλεγγύης με τους γειτονικούς οικισμούς», εξηγεί ο κ. Κωτσάκης. «Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο διαμορφώθηκε ένας πολυπλοκότερος πολιτισμός σε διάφορους τομείς (αρχιτεκτονική, διατροφή, κεραμική κ.ά.). Τα μαγειρικά αγγεία (π.χ. τετραποδικά αγγεία) εξελίσσονται, τα εργαλεία αυξάνονται και η τεχνική τους βελτιώνεται – ίσως ήταν και εξαγωγίμα προϊόντα. Μεγάλο ρόλο έπαιξε και η στρατηγική του θέσει – πέρασμα από

τη Θεσσαλία προς την Αλβανία. Ο οψιανός λίθος που βρέθηκε στο Δισπηλιό, ένα υλικό που υπήρχε στη Μήλο και στα Καρπάθια, δείχνει επικοινωνία με τον έξω κόσμο».

Η νέα αναπαράσταση θα στρέψει το βλέμμα μας σε μια προϊστορική εποχή η οποία, όπως λέει ο κ. Κωτσάκης, στην Ελλάδα «παρμελείται, δεν διδάσκει ούτε στα σχολεία. Δυστυχώς, στη χώρα μας η προϊστορία ξεκινάει από τα ανάκτορα της Κνωσού. Ο νεολιθικός πολιτισμός, όμως, είναι το

θεμέλιο κάθε σύγχρονου ζώου. Εκείνη την εποχή διαμορφώνονται τα βασικά στοιχεία μιας κοινωνίας (σπίτια, οικισμοί, κοινωνική δομή) που παραπέμπουν, ίσως για πρώτη φορά, στην έννοια της ταυτότητας, της τοπικότητας. Στη νεολιθική εποχή, θα μπορούσαμε να πούμε, μπήκε ο σπόρος της έννοιας της πατρίδας».

Η αρχαιολογία στην Ελλάδα

Πριν από μερικές δεκαετίες η συμβολή των θετικών επιστη-

Ο «σοφός γέροντας» του Δισπηλιού, ένα σπάνιο ειδώλιο τύπου μαριονέτας, θα υποδέχεται τους επισκέπτες στην εικονική αναπαράσταση. Ο ηλικιωμένος γενειοφόρος άνδρας εικονίζεται με ρυτίδες και τη χαρακτηριστική για την ηλικία του στάση της στήριξης της μέσης.

μών στην αρχαιολογία έμοιαζε με σενάριο επιστημονικής φαντασίας. Σήμερα πολλές από τις απαντήσεις προέρχονται από το ερευνητικό πεδίο διαφορετικών κλάδων. Ποια είναι η εξέλιξη της στην Ελλάδα, ρωτήσαμε τον κ. Κωτσάκη. «Δυστυχώς, ενώ η αρχαιολογική έρευνα διεθνώς τρέχει με αλματώδεις ρυθμούς συλλογικά και διεπιστημονικά, η Ελλάδα με έναν κρατικό μηχανισμό να έχει αναλάβει εξ ολοκλήρου το τεράστιο έργο ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, δεν μπορεί να είναι ανοικτή σε καινούργια ρεύματα. Έχουμε μείνει πίσω στην έρευνα παρόλο που διαθέτουμε υψηλό επίπεδο εξειδικευμένων επιστημόνων. Η προσέγγιση του παρελθόντος, όμως, δεν περιορίζεται πλέον μόνο στα ευρήματα αλλά στην ερμηνεία τους μέσα στο ανασκαφικό πλαίσιο με όλα τα συν-ευρήματα και το φυσικό τους περιβάλλον. Το χώμα π.χ. από τις ανασκαφές, το οποίο

συνήθως πετάνε ως μπάζα γιατί «δεν χρειάζεται», παρέχει εκατοντάδες πληροφορίες».

Το «ελληνικό φαινόμενο» για τον κ. Κωτσάκη είναι εξηγήσιμο. «Οι δάφνες της αρχαιολογικής υπηρεσίας συνδέονται με τη δημιουργία του ελληνικού κράτους, επομένως σεβάσιμος ο θεσμός. Ωστόσο, η αρχαιολογία παραμένει ένα κρατικό μονοπώλιο και τα μονοπώλια δεν βοηθούν ούτε στην έρευνα ούτε στην οικονομία. Εξίσου σοβαρό, ίσως σοβαρότερο, είναι το πρόβλημα της χρηματοδότησης στο ερευνητικό έργο», μας λέει και προσθέτει ότι αν δεν υπήρχε το χρηματοδοτούμενο ευρωπαϊκό πρόγραμμα για το Δισπηλιό, η έρευνα και η δημοσίευσή της δεν θα είχαν γίνει ποτέ. «Η ΔΕΗ, για παράδειγμα, έχει πληρώσει εκατομμύρια για σωστικές ανασκαφές από τις οποίες συγκεντρώθηκαν 75.000 κλούβες αντικειμένων, τα οποία για να μελετηθούν θα χρειαστούν

τουλάχιστον δέκα ζωές. Αν διέθετε τα μισά από τα χρήματα στην έρευνα, τα οφέλη θα ήταν πολλαπλά τόσο για την ανάδειξη των αρχαιολογικών θέσεων διεθνώς όσο και για την απορρόφηση των εξειδικευμένων επιστημόνων οι οποίοι σπαταλούν τις γνώσεις τους επιβλέποντας, στην καλύτερη περίπτωση, έναν εκσκαφέα που σκάβει στο καντάκι».

Ρωτήσαμε, τέλος, τον κ. Κωτσάκη, ποιο μοντέλο θα ήταν ιδανικό για την ελληνική αρχαιολογία. «Στις ευρωπαϊκές χώρες το ανασκαφικό έργο εκτελείται από ιδιωτικές εταιρείες οι οποίες λειτουργούν με άδεια και κάτω από την εποπτεία της αρχαιολογικής υπηρεσίας κάθε χώρας. Ιδανικά και στη χώρα μας πρέπει να υπάρχει μια συγκροτημένη δημόσια αρχαιολογική υπηρεσία που θα έχει επιτελικό ρόλο για τον σχεδιασμό της έρευνας, την οργάνωση, τη διάσωση και την ανάδειξη της αρχαιολογικής κληρονομιάς».

Γαστρονόμος

+
**Η ΜΑΡΙΛΕΝΑ
ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
ΜΑΣ ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΣΥΝΤΑΓΕΣ
ΤΗΣ ΠΑΡΕΑΣ**

Τταβά της πόλης
Γλυκόξινο κοτόπουλο α λα κυπριακά
Μελιτζάνες στον φούρνο
με κρέμα γιαουρτιού
Καρυδόπιτα με άρωμα Κύπρου

**Η
ΤΕΧΝΗ
ΤΟΥ**

ΜΕΖΕ

Εγχειρίδιο Αυγούστου με αγαπημένες συνταγές

**ΚΥΡΙΑΚΗ
25/8**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
THE SYRACUSE